

Noembrie și Decembre 1883

Semestrul II

„LUPTA PENTRU LUMINĂ“

„LUMINA PRIN LUPTĂ“

LITERATORUL

REVISTA LITERARA
— DIN BUCURESCI —

„UN ROL DE STIL

LIBERTATE DE IDEI

Anul al IV. No. 11 și 12

SUMARUL:

Pag.		
641.	— Ironia Lunei, Nuvelă	de D-nul Th. M. Stoenescu.
643.	— Tu ce ești a naște, poezie,	„ „ Al. A. Macedonski.
644.	— Barba lui Stefan cel mare, comedie	„ „ G. Baronzi.
649.	— Bălanul Nuvelă	„ „ Mircea C. Rosseti.
653.	— Cântec, poezie	„ „ Al. A. Macedonski.
654.	— Ruine și privesți Dobrogene	„ „ C. P. Schelsty.
657.	— Balta albă, legendă	„ „ Stelian Grozea.
662.	— Malediction, poezie	„ „ Héraclès G. Ralli.
662.	— Frosa, Nuvelă	„ „ Th. M. Stoenescu.
664.	— Actualități	„ „ D. A. Stănescu.
668.	— Bustul lui Bolintineanu	Redacțiunea
674.	— Bolintineanu	„ D-nul A. Lupul Antonescul.
686.	— Visuri de poet, poezie	„ „ Th. M. Stoenescu.
687.	— Gândiri	„ D-na Cecilia F. Stănescu.
688.	— Buchletul, poezie	„ D-nul Al. Slăniceanu.
688.	— S'a stins tot... poezie	„ „ Al. Slăniceanu.
689.	— Doamnei poezie	„ „ Loc. C. D. Toplicescu
689.	— Cugetări	„ „ Al. A. Macedonski.
690.	— Tărânuț și Arendașul, poezie	„ „ Th. M. Stoenescu.
690.	— Cei doi Ingeri	„ „ Al. A. Macedonski.
692.	— De ale Theatrului	„ „ Th. M. Stoenescu.
700.	— Basmul Grăurei	„ „ Zaharia Veronea
706.	— Corsetul, Nuvelă (<i>Dupe Aubert</i>)	„ „ S. Grozea
725.	— Bibliografie	„ „ I uoitiu
727.	— Tabla de materii	

Redacțiunea și Administrațiunea: Strada Stirbey-Vodă No. 30.

BUCUREȘTI

14, TIPOGRAFIA ȘTEFAN MIHĂLESCU STRADA COVACI, 14

1883.

Prețul 2 Lei.

Mercuri la 15 Februarie Societatea Literatorul va da, in Theatrul Național, balul său anual, la care invită și roagă pe toți membrii săi activi și onorifici să ia parte.

D'asemeni face apel la persoanele din județe și Capitală, care-au sprijinit in tot-d'a-una această Societate, să bine-voiască a trimite câte-un obiect pentru tombola acestui bal, la administrația Societății str. Știrbei-Vodă No. 30. — Din județe se pot trimite obiectele și fără plata portului, rămând a se plăti de administrație.

GRAND BAZAR DE ROMANIA

No. 7, STRADA ȘELARI, No. 7.

(Sub hotel Fieschi).

Depou general pentru toată Țara, al fabricilor noastre din Europa de :

H A I N E

pentru bărbați, băeți, și stofe moderne pentru comande.

Casa noastră resp. fiind avantajos cunoscută de timp *foarte îndelungat*, ne abținem de orice recomandăți și declarăm numai, că perfecțiunea croelii, deosebita eleganță a confecțiunei, și veritabila moderațiune a prețurilor, vor satisface *pozitiv* cerința onor. noastre Clientele.

BAZAR DE ROMANIA

București, Strada Șelari No. 7.

NB. Rugăm a nota „No. 7” spre a evita regretabile confuziuni.

„LUPȚA PENTRU LUMINĂ,

„LUMINA PRIN LUPȚĂ“

LITERATORUL

1883. NOEMBRÉ, DECEMBRE

CONTROL DE STIL

LIBERTATE DE IDEI

Abonamentul: Pe șase luni 10 lei; pe un an 20 lei.—Administrația și Redacția: Strada Stirbel-Vodă 30.

PRESEDINTE DE ONOARE

AL

SOCIETĂȚII LITERATORUL

D-nul V. A. URECHĂ

DIRECTOR AL REVISTEI

ȘI

VICE-PREȘEDINTE AL SOCIETĂȚII

D-nul AL. A. MACEDONSKI

SCRISORILE

nefrancate se refuză

PRIM REDACTOR AL REVISTEI

ADMINISTRATOR AL SOCIETĂȚII ȘI CASIER GENERAL

D-nul TH. M. STOENESCU

PENTRU ABONAMENTE

banii se trimit înainte

IRONIA LUNEI

În ziua de 28 Noiembrie, pe la orele 7 seara, un necunoscut trecea, cu pași grăbiți pe trotuarul uneia din străzile Bucureștilor. La acea oră, când toți care 'și susțin viața prin truda zilei întregi se reintor pe la casele lor, — cine-ar presupune că necunoscutul merge fără a ști unde și se grăbește fără a ști pentru ce. Părea o mână nevăzută ce-l împingea de la spate, căci înainta din ce în ce mai repede, și, cu toate că, strada fiind lungă, străbătuse mai mult de jumătatea ei, tot i se părea că nu va ajunge acolo unde voia. Subt picioarele lui, pietrele produceau niște fășituri putrede, ce se stingeau în pripă, spre a lăsa să se distingă altele mai repezi, mai cadente. Zidurile caselor îi furau umbra și-o împrumutau una alteia odată cu mersul lui, ca să 'l urmărească necontenit, ca și cum acea umbră ar fi fost îngerul păzitor, gata la fie ce moment a 'l scăpa de vr'un pericol. Luna, ce urcase o parte din scara cerească, îi arunca privirile-i tremurătoare și chiar vântul îi bătea în față, opunându-se zadarnic înaintării lui.

Unde mergea el, — de nu în mijlocul familiei, ce-l aștepta cu nerăbdare; în vr'un cuib ascuns, unde 'l dorea o ființă iubită, sau cel puțin într'un loc singuratic, în care să 'și nutrească aspirațiile și să 'și adoarmă necazurile?

Era un ce misterios în figura lui; cine-va privindul mai de aproape, ar fi recunoscut într'însul pe strănepotul bizarului Lara.

În ochii săi sclipea o rază de lumină și acea rază părea că 'l conduce, arătându-î un drum lung, nesfârșit.

Cu toate acestea, egzistă un sfârșit, chiar atunci când credem că nici spațiul nu ne-ar permite să 'l atingem.

Și iată, necunoscutul se opri.

Ochii lui, de astă dată dulci, visători, uimiți, priveau cu nesațiu fereastra unei case, pe-ale cărei geamuri luna părea a'și fi grămădit toate razele.

Subt aurul lor sclipitor, ca subt un mănuchiū de beteală fină, o femeie, cu coatele pe fereastră, privea în depărtare atât cât ochii pot să ajungă.

Era iarnă. Geamurile erau închise. Ce păcat!... Densul 'i-ar fi spus multe... și ea poate 'l-ar fi înțeles. Un obstacol atât de mic, un geam subțire, limpede și strevězător puneă ănsă între el și ea un zid atât de mare. Cuvintele s'ar fi auzit printr'ănsul; cu toate acestea, necunoscutul nu cuteza a trimite acelei femeii simțirile sale, căci se temea că vor îngheța prin cristalul rece, înainte de-a ajunge la dănsa.

O privea!—El, care părea că merge atât de departe, care sfida cu ochii nesfârșitul și despica cu corpul aerul ostenitor, să se oprească atât de curând și să fie învins numai la farmecul unei femei!

Nu!... Acea femeie nu putea fi o formă reală. Era ironia razelor lunii, ce'l opreau de-astă dată, ostenite de-a 'l urma; era umbra lui ce se reflecta pe geam, ăngerul care luase forma unei femei, vântul ce-o însuflețise, toate în fine, nevoind a se mai supune unei hotărării bizare, nestrămutate. Și ce le pasă lor, dacă mijlocul era comun, când reușita era atât de sigură? — Femeia în tot d'auna a pus capăt celor mai ne'nvinse hotărării.

Și el, o admira, și nimeni n'ar fi cutezat să'l dezmință că acea femeie era în carne și oase, de care dănsul ar fi voit să se apropie, să'î sugă frăgezimea și să'î soarbă voluptatea.

Nu se știe cât timp în acea seară razele lunii acoperiseră chipul acelei femei și cât timp necunoscutul stătu rezemat de-un felinar, privind'o cu toată admirarea unui suflet setos și visător.

Dar, trei luni după aceea, ironia lunii deveni realitate, și două chipuri poetizaū albastrul cerului la aceiași fereastră; iar razele ei, aci galbene, aci albe, păreau ca două fășii de beteală, subt care se dezmiërdaū două ființe: el și ea.

*

Tot în ziua de 28 Noembre, cu un an mai târziu, pe la orele 7 seara,

același necunoscut trecea, cu pași grăbiți, pe aceeași stradă, îndreptându-se spre aceeași casă. De astă dată însă, nu se mai opri subț fereste, căci de și luna le aurea cu razele sale, chipul femeii nu mai era acolo. Înăuntru, în întunericul unei odăi misterioase, densa se afla... cu cine?

El intră: era singurul care avea acest drept. O oră mai târziu, ar fi rămas în aceeași fericire, ar fi strâns în brațe același corp iubit, s'ar fi îmbătut de farmecul aceleiași simțiri, ar fi fost tot al ei; dar sosind c'o oră mai de vreme, ea nu mai putea rămâne a lui.

Intrând în curte, o tăcere neobicinuită 'l făcu să tresară și să 'și aducă aminte de noaptea în care o privise, tăcând până la zio. În sală, întunericul neașteptat, îl făcu să se înfioare și să 'și amintească nopțile celei dinteiu luni, în care suferise întunericimea amorului său. În casă, gelozia și indignarea 'l făcură să simță aceia ce nu simțise nici odată.

Ea 'l înșelase. Era pentru întâia dată; dar și pentru cea din urmă.

Iubirea lui, se schimbă în ură; sărutările, în două detunături de revolver.

Când eși pe poartă, Luna 'l întâmpină cu privirile aci galbene, aci albe; dar el o văzu și se înfioră. Fugi de densa, se ascunse., dar, pretutindenī, subț cerul senin razele ei îndreptate ca niște săgeți păreau gata să'l străpungă; în întunerecul locuinței sale, luna 'i apărea la fereastră, ca un ochiū, ce'l spiona ca pe-un criminal. Nu mai afla nicăieri scăpare: pe pământ pete mari de sânge,—pe cer luna ca un ochiū teribil.

•

Astăzi același necunoscut, ziua stă nemișcat saū rătăcește ca un nebun; noaptea, când luna apare pe cer, fugе de densa și nu mai are unde se ascunde.

Th. M. Stoenescu.

TU CE EȘTI A NAȘTE...

Tu ce ești a naște răsădit din mine,
 Rod al unei vieți plnă de suspine,
 Poate la necazuri ai isă mă blestemī,
 Și vei zice: „Tată, nu era mai bine
 „Din neantul negru ca să nu mă chiemī“,—
 Tu ce ești a naște răsădit din mine!

Zi orî-care vorbă la nenorocire.....
 Oare eū născut'am cu a mea 'nvoire.....
 Inse nici-o dată nu uita că eū
 M'am luptat în lume fără șovăire,
 Și a fost cu mine bunul Dumnezeuū,.....
 Zi orî-care vorbă la nenorocire !

Fără-a ști ce soartă veī avea în lume
 Iți transmit ființa și cu al meu nume,
 Ești dator la alții să le treci și tu
 Fără-a ține seama de-are sē'i sugrume
 Traiul care'mī strēnse gitul cât putu,—
 Fără-a ști ce soartă vor avea în lume !

Viața este tristă, lupta sa grozavă,
 Orî-ce zi ne-aduce un pahar de-otravă ;
 Soarele e ănsă plin de străluciri
 Și a sărutării flacăre suavă
 Șterge orî-ce lacrimi de nenorociri,
 Și e dulce viața cât e de grozavă !

Al. A. Macedonski.

1883. Noembre 29.

BARBA LUI STEFAN CEL MARE

Comedie într'un act de d. G. BARONZI

(Urmare și fine).

Joimartin

Tremurăm, tremurăm ! (*către cei alți încet*) Tremurați și voi să nu se supere.

Umbra

Ați tremurat ?

Joimartin

Maī e vorbă ! uite că tremurăm și acum.

Umbra

Sunteți voi Români dacă trmurați înaintea unei umbre ? Nu vă maī cunoosc
 Ce ai face dară înaintea unui inamic de carne și de oase ?

Joimautin

Înainte inamicilor de cari zici, Românul n'a tremurat nici odată, tu o știi prea bine.

Umbra

'Mi aduc aminte; Românul e brav în rebel; e mare când poartă arma într'o mână și stindardul independinței sale într'alta; dar nu e tot ast-fel în timp de pace. În rebel, Românul a purtat tot-d'a-una spada în contra inamicilor săi; în timp de pace poartă adesea până în contra fraților de acelaș sânge cu dânsul și'și întrebuintează spiritul în intrige, în pasiuni, în tot felul de rele ce ar putea să'și facă unii altora, și când nu face aceasta, se ceartă pe barba mea.

Joimartin

Dar ai purtat'o saă nu? Indurăte și neted răspunde.

Umbra

(desfășurându'și figura)

Priviți-mă!

Joimartin

Poartă barbă! așa e cum am zis eu!

Umbra

(acoperindu'și fața din nou)

Acum sunteți convinși?

Joimartin

Convinși, să 'ți fie țărna ușoară!

Umbra,

(descoperindu-se din nou)

Ma! priviți-mă o dată. Sunt tot eu!

Ionat

E fără barbă! ai venit la vorbele mele?

Joimartin

Strălucită umbră, nu 'ți ride de noi și arată-ne adevărul.

Umbra

Nu vi 'l am arătat indestul!

Joimartin

Când cu barbă, când fără barbă, cum e cu putință! Indură-te, umbră neruri-toare, și nu ne lăsa în astă crudă neștiință!

Umbra,

(după puțină pauză)

Ascultați ! *(S'aude o trompetă în dosul scenei)*. Ingerul Domnului mă rechemă la repaosul mormântului meu ! Incă două cuvinte până a nu ne despărți. Purtați armele voastre cu bărbăție, când țara are nevoie de apărarea voastră, fiți demni cu bună voință, când țara are nevoie de inteligența voastră ; lăsați descoperirea barbei mele aceloră ce nu găsesc alt nimic mai bun de făcut.

(Trompeta urmează : o lumină fulgerătoare se vede urmată de o detunare prelungită. Umbra dispăre, scena se reluminează)

SCENA XI

Cei de sus, afară de Umbră.

Joimartin

către Filiaș

AI ?

Filiaș,

către Ionat

AI ?

Ionat,

către cumpănel

AI ?

Cumpănel,

către Bemol

O făcurăm fiartă.

Bemol

Barbă fiartă !

Filiaș

Ce 'mi vîd ochii ; i a cădut barba !

Totî se reped cu inverșunare asupra unui pîr ce se vede cădut pe jos.

Joimartin

In fine, am triumfat ! Eram mai multde cît sigur că vom reuși. Acum nu ne rămîne de cît a ne duce să scoatem ochii antibarbiștilor cu această probă convingătoare.

Filiaș

Aideți, aideți ! *(In momentul d'a eși sunt întimpinați de Agerina care intră însoțită de Stelica)*.

SCENA XII

Cei de sus, Agerina, Stelica

Agerina

Stați, unde vă duceți așa pripiți ?

Joimartin

Arătând përul găsit.

Ne ducem să probăm incredulilor că Stefan cel Mare purta barba.

Agerina

Ați ajuns dară la rezultatul dezbaterilor voastre?

Joimartin

Ast-fel cum ne așteptam.

Agerina

Vă fac complimentele mele,

Joimartin

Acum crezi că purta barbă?

Agerina.

Nu cred nimic.

Joimartin

(arătându-și përul găsit).

Dar atunci ce zici despre aceasta?

Agerina, (rîzënd).

Zic că ați luat frizeta mea drept barba ce o căutați.

Joimartin, (cu mânie).

Frizeta ei!

Agerina.

Privește bine, nu o cunoști?

Joimartin

(azvêrlind frizeta departe de dënsul).

Mii de draci! Dar atunci... Oh! tu mă faci să cred... ce, nu cum-va?...

Filiaș

Și acea voce de femeică!

(Rîsete generale).

Joimartin

Pare-mi-se, nevastă, că ne-ai jucat farsa, ai? Spune drept.

Agerina, rîzënd.

Ei bine, ați crezut în realitatea unei aparițiuni?

Joimartin

Vedeți, coasta lui Adam, cum și a ris de noi!

Filiaș

trăgënd de mână pe Ionat.

Am fost mistificați. Aideți d'aci.

Ionat

trăgând pe Cumpănel.

Aideți.

Cumpănel

trăgând pe Bemol.

Aideți!

Stelica

apucând de mână pe Bemol.

Rămâi aci.

SCENA XIII.

Joimartin, Agerina, Stelica, Bemol.

Stelica

viind în fața părinților ei cu Bemol de mână.

Scumpii mei părinți, vă prezint pe alesul inimei mele.

Joimartin

cu o mirare stupidă.

Pe alesul inimei sale! Dar atunci, tu ai adus America în București!

Agerina

Vezi ce a ieșit din Barba lui Ștefan cel Mare?

Joimartin, cu durere.

Și cu toate acestea, încă nu ne am convins dacă o purta sau o rădea.

Bemol

făcând dese complimente.

Să lăsăm această problemă s'o deslege copiii noștri; ei poate vor fi mai fericiți de cât părinții lor.

F I N E.

G. Baronzi.

Reproducem din operele lui Mircea Rosetti, următoarea nuvelă; de și ne deosebim în ortografie, păstrăm pe cea întrebuițată de autor:

BALANUL

Firesc este omului a iubi. Mai mult, mai puțin, mai tăcut, mai pe față, cu mai multă sevă mai puțină statornicie, p'ua singură ființă sevă pe mai multe, dér fie-care iubesc Omul are într'ensul uă cătățime ore-care de dragoste mai mare; mai mică, care crește, se micșorează. dar cari nici uă dată nu lipsesc cu totul. Acéstă cătățime de dragoste, cere a fi întrebuițată, nu ne dă pace pêne n'o cheltuim, îndreptând-o către uă ființă ore-care, ori-care ar fi, ori-cât de puțin demnă ar părea de iubirea noastră.

Iubirea care face fericirea noastră, iubirea care este farmecul vieței, iubirea care mărește, îmbunătățește, rădică, înalță pe om, iubirea este une ori cauza celor mai grósnice chinuri, mai amare suferințe, mai dureroase simțiri. Se nu 'i imputăm ênsé neliniștea, grija, spaima, ce une-ori ne pricinuesce; se nu 'i imputăm lacrămile ce ne face a vărsa; țipetele, oftările, suspinurile ce ne scóte din piept; se nu 'i imputăm nimica, nici uă dată și nici într'un mod, ori-ce s'ar întâmpla, ori-cât am suferi; se nu ne amăgescă nenorocirea, se plângem dér se binecuvântăm iubirea; se nu uităm că fericirea nu póte exista fără suferință, că cel care nu suferă nici uă dată, nu simte nici uă dată, nu simte, nu iubesc, nu trăiesc.

Mult iubise, mult suferise, mult plânsese Moș Radu.

Copil încă, își perduse părinții; mai în urmă perduse pe buna bătrână ce 'l crescuse, ce se silise prin mângâierile séle, se 'i indulcescă în parte nenorocirea. Insurat între 21 și 22 de ani, își revêrsase tótă iubirea asupra nevetei séle: ênsé sórta fără de milă îl lovise din noú, cu cruđime. . . Safta muri în anul chiar în care se cununase, și Radu rămase ér singur!

Fu ca un nebun Moș Radu după mórtrea tinerei și iubitei lui soție: nu mai mânca, nu mai dormea, nu scotea nici uă vorbă, nu putea nici plânge, nici ofta; părea că se înghietase acea inimă atât de iubitore. de caldă, de infocată. Privirea. glasul, apucăturile, traiul, mersul lui se schimbaseră cu totul, par'că nu mai era tot el. Se uita fără a vedea, ochii erau încremenți în loc, alerga mai mult de cât umbla, nu întorcea capul nici uă dată, trecea pe lângă cunoscuți dér îi ocolea. Când vr'unul se arpopia de dânsul spre a 'i da ăia-bună, spre a 'l întreba cum 'i mai este, ce face, unde alérgă răspundea iute cu uă vorbă două, era grăbit se mântuia vorba, se rămână singur.

Straniu lucru! acest om atât de iubitor părea a nu mai simți; tot ce i-se ăcea, ce i-se făcea, îi era indiferente, nimic din câte vedea, din câte auđea, nu 'l mai mișca nu 'i mai mergea la inimă; își părăsise prietenii, trăia singur, fugea de dragostea ce i-se arăta.

Trecură multe luni, mulți ani pêne ce Moș Radu se 'și revină în fire, și ău, nu sciú decă se întremase bine, căci în sat unii ăceaú, că e lovit, că 'i lipsesc uă dógă; că nu e ca lumea, că e cam într'uă parte, că e lunatic, isbit, ș'alte multe de felul acesta. Adevêrul este că Moș Radu avea ceva ciudat în uitătura, în apucăturile lui.

Une-ori ridea cu hohote, alte ori plângea ca un copil, fără ca nimic se fi putut pricinui plânsul său risul său; alte ori sta în loc, pe gânduri, își trăgea și 'și mușca mustața ca cum ar fi voit s'o smulgă, s'o mănânce. Indată ce 'și mântuia lucrul, nu se mai vedea; nu se mai audea de dânsul; nu vinea la horă, nici la biserică, nici la cârciumă; el sta închis în grajdul său cu Bălan.

Moș Radu iubia pe Bălanul său pînă la nebuniă; muncea cât de ce ca se pîta hrăni pe Bălan, și dău „nu făcea nici uă trebă cu dânsul! îl mîngăia, îi vorbea, îl plimba „ca cum Bălan ar fi fost un copil, său uă ființă care 'l înțelegea;“ mai mare bucurie nici n'avea Moș Radu de cât când audea că i-se laudă Bălanul. Era singurul lucru la care se arăta simțitor.

— Fiă, moșule, că al dracului buiestru mai are Bălan. — Fiă, Radule, că voinic, țepăn, mai este Bălanul tîu; fiă mîi că, cal c'al tîu nu se găsește de ce poște cale nici la ciocol în grajd.

Când audea Moș Radu acestea, întineria, zimbetul îi venia pe buze, se mândria, ochii 'l sticliau, se 'nveselia, își mai lăsa biata mustața în pace; și sêra, când lucrul era sfîrșit și revenia la Bălan, cu ce foc, cu ce dragoste 'l mîngăia, ce mult, ce dulce 'l vorbea.

Moș Radu era bun lucrător, câștiga ênsê d'abia cu ce se se hrănescă, căci el muncia pentru altul căruia i se părea prea firesc, prea drept, prea cu cale a se îngrășa cu sudorea altuia. Adese-ori Moș Radu 'și mânca mămăliga golă ca se cumpere orz lui Bălan, ênsê el nu se plângea ș'ar fi voit mai bine se mîră de de ce ori de fîme de cât se vîndă pe Bălan!

În mai multe rînduri, mai cu sêmă când fînețele se scumpiseră, se înfățișare cumpărătorii la Moș Radu. Când logofetul ciocoiului, când sub-prefectul, când arendașul și alți mulți din acele numeroase ființe cari staū la pîndă de pădesc momentul propice spre a năvăli pe prêda lor — nădăjduiseră a pune mîna pe calul lui Moș Radu, a 'l cumpêra pe nimica! Dêr acesta se supêra, se infuria! „el nu era giambaș de cai, Bălanul nu era de vîndare; ce le făcuse călușorul său, în ce le greșise, ce era el de vină decă fînețele se scumpiseră; drept cine 'l lua pe dânsul? ce, n'avea inimă de Român, nu era creștin? Cum, se se despartă de Bălan pentru căți-va poli? nici mort, nici mort!“

Moș Radu nu numai că nu 'și ar fi vîndut calul pentru tot aurul din lume, dêr nici nu lăsa ca altul se pună mîna pe Bălan; nu 'l împrumutase nici uă dată nimînu și s'ar fi certat mai bine cu tot satul de cât se primescă ca altul se 'l încalece.

Intr'ua sêră, sunt căți-va ani d'atuncea, un vecin îi ceruse cu stăruință „sê 'l dea puțin pe Bălan, spre a da uă fugă pînă la târg, ca se nu 'l apuce nôptea în drum.“

Moș Radu ênsê stătuse neclintit în otărîrea sea.

Nu, nu, pe Bălan nu 'l dau, nu 'l pot da.

— Dêr bine, moșule, eū nu 'ți cer calul ca se mē duc se mē plimb; scii bine că Ghiță al meū zace de douē zile și doctorul ăsta care pare a sci multă carte, dice că este neapărată trebuință ca se 'l dau astădi chiar doctoriile ce mi le-a însemnat p'astă hârtia.

Moș Radu nu rêsponse, se sculă, merse la grajd, scose pe Bălan, îl încălecă și îndreptându-se către cel ce 'l ceruse calul:

— Dăm mie, mîi badiță, hârtia ceea, mē duc se 'ți ieu eū doctoriile de care ai nevoie.

Acésta iubire a bêtrârului țeran pentru calul său mersese tot crescând. Din ce în ce, mai mult își îngrija, își mângâia, își răsfața pe Bălan! îi vorbea într'una ca cum acesta înțelegea, și ce e drept Bălan nu părea nesimțitor la toate câte 'i făcea și 'i dicea Moș Radu, îndată ce el audea pe iubitul său stăpân venind, rădica urechile, da din coddă, rincheza și când acesta întârșia puțin p'afară, pe pragul grajdului, 'și arêta nerăbdarea dând din copite, parcă ar fi voit să rupă scândurile și rincheza și mai cu foc.

De la uă vreme încóce Moș Radu pare a nu se mai găsi atât de bine lângă Bălan. Nu 'i mai vorbește, nu mai glumescă cu dânsul; stă tésuri în grajd făr'a deschide gura, său oftéză adânc și între oftări s'aude numai; „Bălan, bietul Bălan!

Moș Radu pare acum a se rușina când Bălan îl privesce, pare a fugi de inteliginta, căutătură, pare a 'i ascunde ceva. De la începutul lui Maiu, mai cu sémă, Moș Radu a devenit și mai posomorit, și mai trist, și mai tăcut; nu se plânge, căci acésta n'a făcut-o nici uă-dată; dér ér a început a 'și mușca, a 'și trage mereu mustața, și din când în când uă lacrimă rîurînd p'acea față sbârcită, șerpuid d'a lungul mustăților séle albe ca zăpada, cădënd pe mânele 'i înăsprite, înegrite, său pe peptu'i uscat, tăbăcit, ne arétă cât de mult trebuie se suferă Moș Radu.

De ce óre este atât de neliniștit, de ce suferă, de ce se teme, se înspăimântă Moș Radu? Ce nenorocire póte se i-se mai întêmples? N'a rămas el singur pe lume? Ce'i pe cari 'i iubia, ce'i pentru cari și-ar fi vëndut sufletul n'aũ murit, vai, de mult! n'a fugit el d'atuncea cu cea mai mare grijă d'a nu mai lega prieteșug cu ce'i ce viețeau lângă dânsul? n'a fugit de toți, pe cari 'i cunoscea, și în parte d'aceia pe cari se temea a' i iubi? trăit tot singur, nefiind iubit de nimeni, neiubind pe nimeni, așa după cum își jurase după mórtea biete'i Safte?

Se fie óre resbelul încins cu Turcii cari îngrijasce și înspăimântă, intristéză și pune pe gânduri pe Moș Radu? Negreșit el este bun Român; dér în sat se spune că nu trăiesce de cât pentru dânsul; ș'apoi, el n'are feciori, frați, prieteni la armată pentru cari se tremure; el este ca un mort între vii; nimic nu 'l mai légă de cei ca 'l înconjóră; nu iubescă, am putea dice, nu cunósce pe nici unul din acei voinici cari aũ plecat din sat spre a merge se dea pept cu vrăjmașii nêmului român.

Sunt câte-va țile, Moș Radu se sculă cu țiuă, dete de mâncat, de bêt Bălanului, îl țesălă, îi negri copitele, îi împleti cóma și códa cu panglicuțe roșii, îl mêngăiă cu 'ntristare, îl sărută cu milă, îl privi lung cu jale, fără a 'i dice énsă un cuvânt.

Pare că 'i vorbise mai înainte său că Bălan îi ghicise gândul, căci și el era plouat, cu mórtea în inimă, nu rîncezase când intrase Moș Radu în grajd, nu atînsese fênul din iesle, ș'abia gustase din grăunțele ce 'i adusese stăpânul său.

Puțin mai în urmă, Moș Radu scóse pe Bălan afară ș'apucă cu dânsul pe șoséua cea mare, care merge la tég; ámbla încet, cu greú, picioarele lor părea amórțite, d'abia înaintău, păreau că calcă în loc. — Moș Radu mergea înainte și trăgea pe Bălan de căpêstru; acesta lungise gâtul, ținea capul în jos, urechile, códa 'i atârna; el, atât de sprinten, de voios de obicei, d'abia se mișca, d'abia urma pe bêtrânul său prieten, care 'l trăgea într'una.

Ajuns în târg, Moș Radu intră într'uă curte mare, în care lumea vinea, eșia într'una

legă pe Bălan d'un par, se apropie de unul din dorobanții ce erau acolo, îi șopti câte-va cuvinte, ș'apoî intră cu dănsul în casa din fundul curții.

Când reieși Moș Radu din acea casă, care nu era alta de cât prefectura județului... remase mai mult mort de cât viu, tremura ca omul prins de friguri, sângele 'i înghețase în vine, privirea 'i era înspăimântătoare, părea amețit, uimit, picioarele i-se tăiaseră, și 'și tot freca gâtul cu mâna dréptă ca cum ceva l'ar fi înecat; în cea stângă ținea nisce hârtii, pe care le ghiemuia, le mototolea, cu lungile și slabele sețe degete. Se apropie de Bălan, îi luă capul în mâni, se uită lung, dureros la dănsul, îl sărută, și se depărtă în fugă, fără măcar a întorce uă dată capul spre a vedea cum îl chiăma Balan!

Reintors în sat, Radu merse drept la grajd; d'abia putu deschide ușa, atât tremura, atât îi bătea inima, atât era sdrobotit de durere, se puse jos pe patul făcut din două scânduri, ce era în fundul grajdului, și stete mult timp nemișcat, încremenit, cu ochii țintiți când la copitele lui Balan, întipărite pe scânduri, când la ieslea încă plină de fân, când la copaia cu orđul pe care 'l lăsase Bălan; când la găleța cu care 'i da de bcut, când la vechile potcove, atârinate în cuie pe pereții grajdului, când la pătură, când la țesală, la periă, la șea, la fânul așternut jos, pe care se culcase Bălan; se uită la toate fără a scote un oftat, fără a vcrsa uă lacrimă, părea mai mult uimit, amețit de cât suferind. . .

După apusul sórelui, când țeraniî se întorc cu vitele lor de la câmp, care cu boi cu vaci, care cu oi, cu cai, Moș Radu era tot în grajd, tot nemișcat, immărmurit în loc, nedesmeticit încă. Trecură flăcăi, copii, fetițe, care strigând, cântând, care plesnind cu biciul, care șuerând c'ua frunză, care cântând din fluer, Moș Radu ensé nimic nu auđise.

Ecé boii lui nea Marin cu grele clopote de gât, ecé vaca bălțată a Catinchei, ecé caprele lui Petre, oile lui Matheiú, ecé mândrul taur al lui Vasile, ce vine încet, călcând maestos, mugind, mergând cu capul în sus, cu peptu 'i puternic înainte, privind cu dispreț cu milă pe bieții boișori ai lui Dumitrache, ecé roibul lui Badea, ce vine sprinten rinchezând

Moș Radu tresare, ascuită, își opresce resuflarea, trage din nou cu urechia . . . nu, nu, nu este Bălan! Un fior trece pe Moș Radu, își plcă fruntea, pare a se descepta, își ié capul în mâni, își ascunde ochii, și lacrimile cari 'l înecaú încep a curge, curg șiróie; Moș Radu plange ca un copil:

— Bălane . . , Bălane, sermanul meu Bălan, értă-mé, értă-mé.

Cititorule, decă cunosci tu pe voinicul ce va încălica pe Bălan, spre a da pept cu dușmanii țerei, rógă 'l se nu 'l bată, ci se 'l îngrijescă, se 'l mângâie pe Bălan, și se se gândescă vecnic la bietul Moș Radu.

Ems, Maiú 1877.

Mircea C. Rosetti.

C A N T E C

Aș vrea să plec la drum mai mare
Dar nici pe jos nici de-a 'n călare
Și nici cu carul gel de foc
Ci c'o trăsură ferecată
De zece cai în șir purtată
Hi—Hi! Hi—Ha! într'un noroc!

Cu surugii pe deșelate
Ce trec virtej prin șapte sate,
Hăind, mănând, gonind cu foc
Și să m'opresc la han de vale
Ca să pândesc o fată in cale
Hi—Ha! Ha!—Hi! într'un noroc!

De surugiu da! o sfânțuică
Și bez ciocanul cel de țuică
Cu cât m'o duce mai cu foc,
Dar pentru fata cea subțire
Păstrez coala un pumn de lire . . .
Ha!—Hi! Hi—Ha! într'un noroc!

Curând, curând la drumul mare
Să 'mă uit de-a vieții întristare
Că m'a topit sub al ei foc
Curând la hanul cel din vale,
Curând la fata cea din cale . . .
Hi—Hi! Hi—Ha! E la noroc!

Al. A. Macedonski.

Ruine, Locuri însemnate și priveliști Dobrogene.

Cetățuia

Dunăvêțul-mare și Dunăvêțul-mic.

IX.

Intre cracul Dunărei, canalul Sfântul Gheorghe și riul Dunăvêțul ce iese din Dunăre mai jos de Morighiol și să varsă în locul Razim pe un teren băltoș și nășpos, se află niște vechi ruine cunoscute sub numele de *Cetățuia*.

Cetățuia se află la depărtare de 13 kilometri aprocsimativ spre ost de Mahmudia. — Fața ei nordică este la malul unei bălți și în aceeași direcție la 1 1/2 kilometri se află canalul Sfântul Ghiorghie, iar la 2 1/2 kilometri spre ost de *Cetățuia* curge Dunăvêțul. —

Cetățuia este formată dintr'un zid de piatră de 180 la 200 metri jur împrejur în forma unei circonferințe. — Grosimea zidurilor este de la 2—3 m. întretăiat de 16—20 turnulețe lucrate în corpul zidului și la distanțe de 2—10 metri în tot jurul zidului. (*) Rămășițele zidurilor și-a turnulețelor se mai văd și astăzi, având turnurile o înălțime de 1—2 metri deasupra zidului. — Apoi de jur împrejurul zidului se află un șanț în pământ care astăzi, după atite inundații încă mai posedă o adâncime de-un metru și pe alocurea până la trei metri.

Colțul *Cetățuiei* din partea Nord estică este suspendat în aer; pământul de subzidire au fost săpat și scos de comorarii care căutați a descoperi comori.

De la 1860 și până astăzi D-l Fridrih Weickum au întreprins mai multe săpături la *Cetățuia* pentru-a găsi ceva inscripții și monede dar n'au izbutit. — E de observat însă că mijloacele sale pentru asemenea cercetări erau foarte restrinse și nu i-au permis a le face după cum ar fi trebuit pentru-a ajunge la un rezultat fericit.

Aicea, în *Cetățuia* este locul cel mai înaintat până unde se poate urmări fortărețele romane pe malul drept al Dunărei Moesia inferioară sau Scythia, și aici de sigur, au fost în vremele antice santinela cea mai înaintată pe bătrânul Danubiū.

După construcția cetății care 'n loc de a fi rectangulară este sferică având în vedere și credința poporului din localitate care vorbind de *Cetățuia* zice că este „*Cetate Geneviz*” (adică geneveză) rămânem la îndoială asupra originii acestei Cetăți; E probabil însă, ca genezezii în resboaele lor cu Turcii să fi ocupat aceste locuri și să se fi servit de vechile întăriri ale romanilor fortificându-le din nou. — Și aicea ca și la Prislava ca și la Mahmudia sunt necesare a se face de oameni speciali săpături sistematice.

Spre ost și Sud-ost de *Cetățuia* la 2 1/2 kilometri se găsesc două sate pe malul Dunăvêțului în mică depărtare unul de altul și care se numesc (*Dunăvêțul-mare* și *Dunăvêțul-mic*). — Ele sunt populate de Tataři Nogał: 80 de familii în *Dunăvêțul-mare* și 55 familii în *Dunăvêțul mic*.

Aceste două sate sunt așezate pe-un teren de 10—15 metri înălțat de-asupra fluviului. — Câmpiele acestor sate sunt foarte nisipoase și prin urmare puțin producătoare agriculturului; Ocupația principală a locuitorilor este pescăria.

*) Zidul *Cetățuiei* e de piatră calcarie amestecată cu var și cărămidă pisată.

Intre aceste două sate în apropierea Dunăvêțului-mare, să găsește-o *cingătoare* rădicată 'n pământ, de o încăpere considerabilă și inconjurată spre Nord-vest și sud cu un șanț de 5 metri lățime, iar partea de est are malul Dunăvêțului de 10—15 metri înălțime.—Acest val colosal de pământ. această *cingătoare* lucrată numai prin rădicarea țărneli, ne posedând nici zid nici vre-un semn de resturi antice cum ar fi fragmentele de oale sau de cărămidă coaptă, este probabil o lucrare din timpurile antice-istorice, pe atunci adică pe când popoarele se așezau pe malurile apelor și se 'nchidau cu șanțuri pentru-se apara de fiarele sălbatice.—Pe-acele timpuri lipsa de arme și mulțimea fiarelor pu-neau pe oameni în mare primejdie cări ei erau atacați de dănele și dominați de-acele sălbatăcimi.

Coloniile Germane

Tribul Tatar Cabaili. Ali-bei.

X

În plasa Babadag, în mijlocul unor dimbură adumbrite de păduri mari și bătrâne, se află satul Atmagea locuit în totalitate de coloniile germane.

Acest sat posedând cea mai pitorească priveliște a fost întemeiat de Adam Kühn în 1849.—Un firman împărătesc dat sub marea vizir Rașid Mustafa îi hărăzea dreptu pe vecie de-a stabili coloniile germane în acea localitate și a fi capul comunei ce va înființa

De la această dată începe și colonizarea Dobrogei cu germanii și încetul cu încetu se 'ntemeiază mai multe comune.

Rezboiul Ruso-Turc din 1877-78 a trecut fără a lăsa urme simțitoare de destrugere asupra acestor comune dupe cum au lăsat în cele Bulgare și mai ales în cele Tătare și Turce.

Comunele germane 'n norodul Dobrogei sunt *Malcociu* cu o populație de 66 familii întemeiată de Igațil Hoffart. Acesta fu ucis de turci în rebelul Crimeei; crucea sa comemorativă se poate vedea și astăzi.

Cătunul *Prislava* cu 40 familii, Comuna *Ciucuzova* cu 120 familii.—*Cataloi* cu 16 familii.—*Cogelac* cu 80 familii și *Posta* (Regina Elisabeta) cu 24 familii.—În total o populație germană de 516 familii.

Ele formează colonia cea mai înmormintă din judeciu în raportul traiului și a culturii nu încă și în acel a plugăriei prin care Românii și Bulgarii îi întrec.

Spre sud de Atmagea se găsește renumitul munte *Sacâr-Bair* având o înălțime de 1200 picieare de la suprafața mării.

Locuitorii din Atmagea îl numesc *Goldberg* (muntele de aur) fiind că ei găsiseră niște pyrit de Sulfur care strălucea ca aurul.

Acest munte a atras o mulțime de lume lacomă de aur și argint care și cheltura timpul și bani făcând săpăturii și cercetării prin diferitele sale râpi și colnice.—El deveni foarte popular, așa că, în 1854 Rușii intrând în Dobrogea au început îndată săpăturii pe virfurile lui *Sacâr-Bair* spre a găsi aur.—Săpăturile nu avură nici un rezultat, muntele posedă de sigur plumb și fer.

În aceeași plasă găsim asemenea satul Ivan-Ceșme (cismeaua saŭ fântăna lui Ioan sat tătărăsc întemeiat de *Demir-Bey* tata lui *Guira-Pașa*.

Acest *Guira-Pașa* este tata lui *Ali-Bey* actualul și unicul proprietar de moșie în tot ținutul Tulcei. — În Ivan Ceșme se află ruinele palatului lui *Guira-Pașa* și mormintele membrilor familiei tribului tătărăsc *Cobaii*.

Din acest trib se trage și *Aly-Beî*. — Mormintele lui *Guira-Pașa* și *Demir Bey* au fost de toată frumusețea. Cu retragerea turcilor și a tătarilor în resbelul din 1877-78 Bulgari au sfărâmat peatra mormântală a lui *Guira-pașa* pe care era scris epitaful acestui celebru descendinte al mărzalelor tribului *Cabaili*.

Satul *Toari Verdi* așezare tătărăscă tot din tribul *Calaili*. Aicea este reședința lui *Aly-Bey* și conacul său. — Acest unic descendinte din beîi cuceritori a tribului *Cabaili* este strănepotul lui *Giura-Pașa* și iscălește: *Ali-Bey binî Guira-Pașa*.

Mănăstirea Cucoș

XI.

Maî toate mănăstirile din Dobrogea se datoresc evlavioșilor Români și Ruși, nici una nu este întemeiată de Bulgari saŭ Greci. Dobrogea posedă trei mănăstiri: *Cucoșul*, *Cilicul* și *Paița* acum desființată.

Mănăstirea *Cucoș* fu întemeiată de niște mocani români din Transilvania și cu ajutorul Rusiei ea căpătă un firman turcesc care îi recunoștea escistența. — Ea fu zidită în locurile cele maî sălbatice și maî retrase din șiragul central de munți a Dobrogei și în miflocul celor maî dese păduri. — Ea fu maî de multe ori prada focului pe timpul deosebitelor resboae și resmerițe, dar fu pururea din nou rădicată și întemeiată.

D-l *Fridrih Weickum* ne spune următoarele în privința interesului arheologic ce presintă această mănăstire. (*)

„Mănăstirea *Cucoș* precum și inprejurimele sale au fost foarte des vizitate de diferiți călători și oameni de știință. — Pe lângă frumuseța câmpiilor și pădurilor sale, pe lângă atracția izreistibellă a unei naturi viguroasă, plină de viață, de umbre și de tainice șoptiri, apoi maî este și interesul istoric și științific care atrage pe oamenii cunoscători.

Sunt aproape 20 ani decând nu obosesc a călători în acele locuri și maî cu seamă interesul arheologic ce posedă acele terenuri n'au atras maî mult. — De multe ori aflam că, călugării acelei mănăstiri găseau monede antice în săpăturile ce făceau pentru clădirea locuințelor lor, și una din acele monede care mi m'au înfătoșat avea mărimea ceva maî mare decât a pieselor de 2 franci și era din timpul Imperatorului *Trajan*. — Un *Fac-simile* a acestei monede se poate observa în manuscriptul meu de inscripții la pagina ultimă, manuscript prezintat de mine Academiei Române și aflat în Biblioteca ei.

„Eșind din mănăstire, spre sud lângă izvorul mănăstiresc, se găsește-o zidire eșită la suprafața pământului; pe deasupra ei se află astăzi copaci bătrâni. — Ce sa fi fost aceasta zidire? Din ce timpuri și ce oameni să se fi bucurat de aceste locuri? Până astăzi nimene

*) Vezi România Trans-dunăreană No. 10 anul 1 oct. 5/880.

nu s'au decis a sacrifica destul bani pentru a explora prin săpături acel teren.—Nu rămâne îndoială că s'ar fi găsit rămășițe prețioase și pline de interes din cea mai veche antichitate “Cum însă merg lucrurile numai dac'ar învia vre unul din acei locuitori adormiți de veacuri, ne-ar putea spune și ce era acea zidire și de cătră cine s'a făcut și în ce timp!

„In anul 1879. am cercetat din nou cu de amăruntul împrejurimele mănăstirei.— Am găsit un fragment de cărămidă mare pe care să putea diosibi o trăsătură cu trei degete rotundă făcută în mijlocul ei.—Pe ceaiurul mănăstirei am găsit o mulțime de fragmente mici de cărămidă de-o compoziție și duritate care le denota antică vechime, precum și sifelurite fragmente de oale și vase diu timpuri vechi.—La trei patru kilometri spre Nord de mănăstire se găsesc asemenea mulțime de fragmente vechi.

“La 2 kilometri spre ost de mănăstire s'au descoperit și desgropat de cătră călu. gări niște chiupuri monstre de pământ ars de capacitate de la 30 la 40 vedre.

“Se poate deduce dar că 'n timpurile vechi aceste trei localități au fost ocupate, dar probabil de puținii locuitori de oare-ce izvoarele din apropiere nu's suficiente-a îndestula așezării mari de locuitori.

Afară de monede nu s'au dat peste nici o inscripție proprie localității, cu toate aceste să găsesc câte-va inscripții aduse aici de la Iglitja (Troesmis) cu ocazia zidirei mănăstirei.

“O mare parte din pietrele colosale care purtau inscripții s'au pus cu inscripțiile înlăuntrul zidirei, iar parte s'au cioplit și desfigurat cu totul în cursul zidirei.

„La cloponița bisericei care s'au zidit de vr-o 12 ani se poate bine vedea și niște *cornize* în fața din afară, așezate întregi așa cum s'au adus din Iglitza“.

Const. P. Scheletii

BALTA-ALBA

Legendă populară.

Era o vreme pe când omenirea se 'nrăise cu totul: nu mai vrea să știe nici de D-zeu, nici de nimic! Și toate legiurile sfinte le nesocotea cu desăvârșire.

Unde D-zeu poruncește că adică dacă ai două cămăși să dai una și celui ce n'are, ei nici că se sinchiseau! Destul c'aveau ei cu ce să mănânce bine, să bea și mai bine și să se 'nbrace cu straie și cu podoabe care mai de care mai neobișnuite și mai prețioase.

Unde D-zeu poruncește să 'ți iubești pe aproapele tău ca însu'ți pe tine, ei nici de asta nu țineaau socoteală și să mâncau ca lupii. Ajunseseră până chiar și muma să ia bucașica din gura copiilor și să 'și-o însușească

Copilul numai asculta de tată. Femeia nu mai îngrija de ale casei. Vecinii furau unu de la altu. La biserică nu se mai duceau nici babele măcar; de altmintrelea nici n'aveau ce căta acolo, căci și popă și dascăl umblau beți prin toate cărciumile. Cu un cuvânt aveau toate apucăturile rele și zaviștia domnea mai pre sus de cât toate.

Și despre toate astea, ângerii pe fie-care zi aduceau știri lui D-zeu; dar mai cu seamă știrile cele mai rele 'i veniau mai mult dintr'un sat unde oamenii erau mai răi de cât ori și unde, lucru care 'l mâhnea pe D-zeu fiind-că, cu el vedea că n'o să poată s'o scoată la capăt bun. Și, pe zi ce mergea, știrile rele despre satu ăla se 'ntețeau și D-zeu se mâhnea mai mult. Și pentru ca să 'i aducă pe calea cea dreaptă, le-a trimis într'o noapte la toți visuri că, de nu s'or pocăi, D-zeu o să 'i prăpădească până la unu. Și 'i-a îndreptat? Ași! mai rău și-a aprins paie în cap! A doua-zi pe toate cărările 'l batjocoriau, până și popa satului, care cerea yin cărciumarului ca să se 'nnece bând mai 'nainte de a 'l prăpădi D-zeu.

Și s'a supărat într'atata D-zeu că a hotărît să se ducă singur să vadă cele ce se petrec și să 'i pedepsească cu mâna lui. Și plecând a luat și pe Sf. Petru.

Intr'o zi cam pe la âmurg de seară sosiră în satu ăla doi unchiesi bătrâni, și căutaui găzduire pentru că vreau să măie 'n sat acolo. Aști unchiesi erau D-zeu și Sf. Petru. Unde să tragă ei? să tragă la popa. Să dușeră la el și bătură 'n ușă. Numai de cât eși preoteasa și 'i întrebă ce cată.

— Sărut mâna, maică preoteasă... zise Sf. Petru.

— Auzi mojicu! Maică preoteasă! par'c'aș fi eu mama unui părțu bătrân ca el!

Și Sf. Petru supărăcios cum e, îi zise:

— Da bine, cocoană, că doar n'ei fi pierdut ale ranguri mari!

— Afară! afară, mojicilor! că de unde nu... și tot de-o dată luă un to-roïpan să dea 'n Sf. Petru.

În zarvora aia, iacă și popa, beat-mort, venea de la cărciumă.

— Da ce-i gălăgia asta 'n curtea mea?

— Părinte, zise D-zeu, suntem niște creștini cum ne-a lăsat D-zeu și năzuim la sf. ta să ne găzduiești numai până mâine.

— La han dragii mei, la han!

— Păi n'avem parale.

— Asta nu-î treaba mea. Lăsați și voi vre-o găubca, vre-un antereu... He, He! Eu, că-s popa satului, și de câte ori nu 'mă-am lăsat găubeaua

pentru o vadră de vin!... A! Bine zici! Vă primesc în gazdă dacă 'mi dați câte-o oca de vin.

— Săracăn de noi și de noi! Păi n'avem ce pustia mânca noi, dar mi-te să 'ți mai dăm și sf. tale câte-o oca de vin!

— Dacă vreți!..

— Iă ascultă, părinte. D-zeu zice să ajuți pe cel în nevoi că și D-zeu te va ajuta.

— Ce spui, așa zice D-zeu! Păi lui 'i-o fi dând mâna, mie nu. Duceți-vă la el să va găzduiască.

Și intră în casă ca și când n'ar fi fost vorba de nimic.

— Și 'i mai rabzi, Doamne? zise Sf. Petru. Să fiu eu...

— Tac!, Petre, că știu eu ce fac.

Și de aci porniră din 'n casă în casă; dar cum 'i-a găzduit popa așa 'i găzduiră și toți din sat.

Rămăsese numai un bordeiaș la marginea satului. Acolo nu se duseseră.

— A!de, Petre, și acolo, poate ne-o găzdui, mai știți!..

— Lasă-mă 'n pace, Doamne! că dac'ai avut în gând să mă porți atât de mult, de ce, când m'ai făcut iarăși om pentru ca să te 'nsoțesc aici, nu m'ai dat și merinde, or să 'mi fi dat daru să nu flămânez?.. Ce vrei? 'Mi-e foame! Nu mai pot să rabd... Ha! să ne 'ntoarcem iarăși în cer.

— Ha!, frate, la bordeiaș ăla, că 'ți-o! da să mănânci.

Și bătură 'n ușă. Acolo ședea o babă veduvă și săracă, și avea și copii.

— Cine-i?

— Oamenii buni.

— Ce cătați?

— Găzduire.

— De găzduit, vă găzduiesc cu dragă inimă; dar de mâncare n'am ce să vă dau. De azi dimineață n'am pus nimic în gură. Și, ca să mă credeți, uite, am pus un pietroi în foc numai ca să 'mi momesc copiii până or adormi.

— Vezi ce 'mi făcuși, Doamne? zise Sf. Petru lui D-zeu la urechie.

— Mulțumește-te c'ai gisit unde să dormi.

— Așa e, dar...

— Mamă, zise un copil ia vezi nu s'a mai copt pâinea?

— Nu, dragu mami, mai așteptați puțin.

— Uf, Doamne! da mult să mai coace!.. și adormi suspinând.

— Iaca, oameni buni, luați și dumneavoastră rogojina ăia de colo și

'ntindeți-o 'n colțu ăla să vă culcați pe ea. De 'nvelit înveliți-vă cu plăpumișoara asta, că eu mă învelesc cu scurteica.

— Da lasă, creștină, că dormim noi și ne 'nveliți. Noi suntem mulțumiți cu ce ne-ai făcut, că 'n adevăr mare pomană 'ți-ai făcut cu noi, numai D-zeu să 'ți răsplătească, zise D-zeu și se trânti pe rogojină. Dar tu, Petre, ce faci? nu te culci?

— Ba mă culc, da... și apropiându-se de urechia lui D-zeu îi zise 'ncet: Da bine, 'Doamne, par'că 'mi făgăduiși c'o să 'mi dai să mănânc.

— Ei, las'acuma!

— Eu las, da foamea nu mă lasă.

— Petre, Petre! ești mai rău de cât copilul babil! Ia vezi, gazdă, nu s'a mai copt pâinea ăia? Zise D-zeu către gazdă.

— St! nu 'ți-am spus că nu e pâine, ci o piatră?

— Ori cum, du-te de vezi.

— Du-te, zău mamă! Nu vezi că și moșului 'i-e foame? Zău, mamă, du-te zise un copil deșteptându-se.

Și pentru ca să facă hatăru copilului să duse să se uite 'n vatră, bombănind împotriva unchișului fără minte. Dar când ajunse acolo, ce să vezi? o azimă frumoasă de arnăut!

Și unde-o aducea baba cu bucurie.

Și unde 'mi săriră copil din pat și 'mi'ți rupea din azimă cu lăcomie!

Da și Sf. Petru nu să lăsa mai pe jos de ei. Iar baba cum puse azima pe masă, cum ingenunchie înaintea icoanelor și se rugă:

— Doamne! Ce 'ți-am făcut, Doamne, eu păcătoasa, că 'mi arăți bunătatea ta cerească?

— Femeie! zise sf. Petru. Ce ai făcut? Să'ți spuie eu: 'L-ai găzduit. Tovarășu meu e D-zeu și eu sunt sf. Petru.

Dimineața, cum se sculară, D-zeu zise babil să 'și ia tot ce are, împreună cu borcanu cu unt-de-lemn, sacu cu făină și tramba de pânză, pe care o să le găsească 'n tindă, și să se ducă să se suie cu copil cu tot pe o movilă din apropiere, pe care 'i-o și arată. Și el cu sf. Petru plecară la horă, căci era zi de sărbătoare și săteni în loc să se ducă la biserică se ducea mai bine la cârciumă și, cu popa 'n frunte, bea vin și învertea hora. Cum îi vĂzură toți îi cunoscură, iar popa le zise:

— Hei! ați găsit gazdă fără plată?

— Par'că toată lumea ar fi ca tine! zise sf. Petru supărat.

— Auzi colo șal tutuiașcă pe popa! Pe ei băeți! zise un sâtean zurbagiū la beție.

— Pe ei, mă, pe ei! strigară toți.

— Ho! stați! zise popa că de'i bateți nu înțelegeți nimic; dar mai bine ar fi să ne dea două vedre de vin. Mai bună bătaie nici că se mai poate!

— Așa, așa! Vin!

— Bine, fie! vă dăm și cincă, dar cu prinsoare, adică; dacă s'o găsi vre-unul din voi să scoată toiagu ăsta de unde 'l-o'i înfige eū, atunci să vă dăm noi cincă vedre de vin, de unde nu să ne lăsați să ne vedem de drum.

— Auzi, mă, cu ce vrea el să scape de dat vinu! Hai să te vedem! zise un vlăjgan cât toate zilele. Și D-zeū își infipse toiagu în mijlocu hordinumai ca de vre-o două degete. Cum văzu asta ăl de se prinse să'l scoată, se dete 'n lături și zise:

— Da bine, moșule vrei să rizi de mine? Apoi cum ai infipt toiagu ăsta 'ți-l scoate și un copil de cincă ani.

— Bine, D-ta 'ncearcă-te.

— Ce să mă incerc, că numai cu degetu ăl mic îl scot! și puse degetu ăl mic să tragă; dar hăț! toiagu să ținea bine. Mai trage, mai trage nu se poate. Pune mâna toată, pune amîndouă mâinile, se pune cu peptu se sucește se 'nvirtește, nimic! Mai veni unu mai veni doi, mai veni patru pace! veni tot satu, ași! toiagu se ținea țeapăn.

Însă D-zeū numai că'l atinse cu degetu ăl mic și 'l și scoase din pământ, și se înălță cu sf. Petru la cer și toți rēmaseră 'ncremeniți. Iar din locu unde-a fost infipt toiagu a izvorit apă, și pământul s'a cufundat în ea cu oamenii, cu biserică, cu popă cu tot.

Numai baba cu copii ei a scăpat suindu-se pe movilă.

Și de-atunci a rēmas numele movili, movila babi.

Și de atunci în fie-care noapte de Paște, se aude 'n balta aia cocoșul cântând și oamenii strigând: Hristos a înviat!

Și de-atunci este Balta-Albă.

Stelian Grozea.

MALÉDICTION! ⁽¹⁾

Tu ris de mon amour ! Tu ris de ma douleur !
 Tu ris puisque je t'aime, en flétrissant mon cœur !
 Tu ris de mes sanglots ! Tu ris de mes ayeux !
 Tu ris de mes soupirs ! Tu ris d'un malheureux !

O femme au cœur de marbre ! Hélas ! je te maudis !
 Maudite soit ta grâce et tes appas, maudits !
 Qu' 'il soit maudit l'amour qu'a senti mon cœur !
 Et ton divin sourire et ton parler charmeur !

Maudite soit la nuit de mes premiers aveux !
 Maudit l'astre d'argent témoin silencieux !
 Mandits ces doux moments de ton premier baiser
 Maudit jusqu'a moi-même, ayant osé t'aimer !

Héraclès G. Ralli.

Braila, le 2 Novembre 1883.

FROSA.

Un om care a ris in toată viața lui, când ți se 'ntimplă să'l vezi o dată plângend, îți pare atât de ciudat și atât de comic, că acrimile cele mai înfocate, te fac să rizi cu o poftă și mai mare.

Cucoana Frosa a ris aproape trei părți din viața ei, și dacă ăstă-zî, la vârsta de cinci zeci de ani, ar vedea-o cine-va plângend și dacă ar ști pentru ce plânge, nu 'și-ar putea ține risul, or cât de posomorît ar fi.

Nu plânge ănsă 'n tot-d'a-una. Are momente, pe care se vede că le caută singură, căci de câte ori, la operă, se cântă Trovatore, dănsa e nelipsită.

Ascunsă in colțul unei loji, singură, sau cu că-e-o prietenă, ascultă cu luare a mințe și când vine momentul, își pune batista aci la ochi, aci subt nas, și plânge... plânge de'i se rupe inima.

Mulți poate au văzut-o și s'au întrebat cu nedumerire, care să fie cauza acestei slășierii sufletesti; căci muzica e frumoasă, atingătoare, dar rare ori până la lacrimi; iar nedumerirea e și mai mare, când Frosa plânge, sughițând în aceeași vreme.

¹ In limba franceză, rimele trebuie să alterneze: feminine și masculine. De și in această poezie nu s'a păzit o regulă, atât de esențială, o publicăm ca încurajare.

Ei!.. Nu plânge ea năzdar, căci, de și trăiește o jumătate de veac, trebui să aibă un foc în inimă, pe care vrea să-l stingă și nu poate de cât prin lacrimi.

Era un timp, când Frosa nu plângea și nu venea nici o dată la operă, să asculte pe Trovatore. Pe atunci lucrurile erau cu totul alt-fel, și, numai de vre-o doi ani, ea care fusese tot-d'a-una veselă, devenise măhnită și când ridea, risul se cunoștea de departe că e prefăcut.

Pe atunci, Frosa avea un amant pe care-l iubea cu toată înflăcărarea celor patru-zeci și opt de ani ai săi. Și apoi, Gogu era tînăr, frumos, deștept, ștrengar; avea într'un cuvânt toate calitățile, pe lângă faptul că era student la drept. Nu e vorbă, vîrstele erau nepotrivite; dar Frosa invidia principiile bărbătești și le adoptase; prin urmare, pretindea că femeia trebuie să aibă aceleași drepturi ca și bărbatul:

— De ce, zicea dînsa, un bărbat de cinci zeci de ani poate să fie soțul unei opile de cinci-spre-zece, și o femeie de patru zeci și opt să n'aibă dreptul la un băiat de două zeci și unu?..

Și pe acest temel, ea nu se sfa de a spune la toată lumea că Gogu al său e încă cu dinții de lapte, precum nici dînsul nu se gîndea nici o dată că ea ar fi putut să-i fie mamă.

Amîndoi petreceau de minune.

Cînd eșia de la curs, la care se ducea foarte rar, Gogu venea la Frosa și șezînd pe genuchii ei, își citea articolile din cod, pe care dînsa le interpreta pe dos, comentîndu-le prin glumele cele mai de spirit. De aci, pornea un șir de dezmierdări, de jocuri copilărești, de sărutări călduroase, ca și cum Frosa ar fi fost numa de cinci-spre-zece ani.

Une ori, Gogu, vrînd s'o necăjească, o lua de mână și o ducea în fața oglinzei, unde sta alături cu dînsa, și izbucnea într'un hohot glumeț și batjocoritor tot de o dată.

Frosa nu se supăra. Ea se cunoștea destul de bine; și apoi, știa că dînsul glumește.

Era însă un contrast simțit între ambele ființe, ce și declarau amorurile cele mai focoase.

Frosa era o femeie înaltă, uscățivă, cu nasul ascuțit, dar cu bărbia rotundă; cu buzele tivite, esprimînd în aer obraznic; părul, alb în mare parte, era vopsit dupe cum se obișnuiește; cu toată astea, cei patru zeci și opt de ani nu-i luaseră tot din frumusețea de odinioară.

Gogu avea o înfățișare comună, dar cu bare-care expresiuni deosebite. Rotund la față, cu ochii albaștri, cu părul și mustățile cam bălance, la corp gras și măruntel. Cînd mergea pe stradă, cu pălăria lui înaltă și cenușie, pusă pe ceafă, or cât de departe ar fi fost, îl recunoștea numai decît.

Despre caracterul amîndouora, dacă Frosa ar fi fost cu câți-va ani mai tînără și s'ar fi găsit un popă să-i cunune, — apoi, n'ar fi stricat D-zeu două case.

În ultimile vremuri, cînd Frosa reușise a-i da o bună educație, Gogu deveni cam sceptic, violent, brut al une-ori. Nu-i se mai făcea nimic pe voie. Prietenii lui n'vorbiau cu sfa și mulți începuseră să-l ocolească.

Chiar Frosa 'l giugiulea mai rar, căci une ori primea câte un pumn, de 'i trozniaŭ oasele.

De obiceiŭ, seara, Gogu ședea la o masă, — dupe care ridica coperământul, — alături cu o sticlă de bere și o bucată mare de cașcaval, cântând din armonică bucăŭ din opere și danțuri naționale.

La intervale, mușca din cașcaval, sorbia din bere, trăgea câte-o înjurătură Frosei, — care ședea în fața lui pe un scaun, — și iar cânta. Așa că, berea, cașcavalul, armonică și injurăturile lui Gogu, deveniseră pentru Frosa o petrecere de toate zilele, iar când se întâmpla o zi să scape neocărită, 'i se părea că 'i lipsește ceva.

În zilele din urmă Gogu învățase câte-va părți din Trovatore, pe care cu cât le cânta mai cu foc, cu atât berea și cașcavalul se consumau mai mult, cu atât Frosa primia mai des injurăturile.

Nu trecu însă mult, și Gogu, lovit de-o boală neașteptată, muri.

Iată pentru ce când cucoana Frosa ascultă, la operă, pe Trovatore, își pune lăstista aci la ochi, aci la nas, și plânge... plânge de 'i se rupe inima.

Th. M. Stoenescu.

ACTUALITAȚI

Se iubeau și aveau dreptate; se asemanau amândoi, erau frumoși, erau tineri, dar se deosibeau, căci el era bogat și ea săracă. — Egzistă o mai mare deosibire! — El era fiul unui bogat proprietar; dânsă unica fiică a unor oameni săraci, dar muncitori și onești onești! oare nu e și onestitatea o avuție și poate mai de preț de cât banii? . . .

Aveau întâlniri, ce se îndeșiră mereu, până când într-o seară părinții ei, o vâzură venind mai roșie ca 'n tot-d'a-una

. . . Și muma cum sunt mumele îngrijitoare, băgătoare de seamă, înțelese Cine puteau să fie mai nenorociți de cât muma și tatăl ei, cari se vedeau dezonorați, loviți, în tot ce aveau mai scump: în copilul lor . . .

— Dar mă va lua de nevastă, mamă, 'mi a făgăuit, va cere voie de la părinți, și voi fi a lui Oh! era atât de ademenitor, atât de frumos, în cât

Și lacrimile curgeau în abundență din marii sei ochi negri. Se căia dar era târziu; totul era în zadar; ce se făcuse, nu se mai putea desface.

Fu gonită din casă, căci părinții îndemnați și de ruđe, nu o mai crezură demnă să locuiască sub același acoperământ cu ei.

Nici căința, nici lacrimile, nici rugămintele cele mai atingătoare nu putură înmuia inima înpietrită de nenorocire a părinților.

Plecă.

Se făcu lucrătoare ; sta într'o casă mică, dar curată. Era o plăcere să întri în casa ei. Era mulțumită : *dênsul* venea în toate zilele pe la ea.

Ceia ce o nemulțumea, era, că, după cum 'i spusese el, nu se puteau căsători acum ; trebuiau să mai aștepte, căci nu 'l lăsa părinții, n'avea încă etatea care 'i da drept să facă acest act fără voia lor. Și ea aștepta cu mare nerăbdare.

Trecu un an și mai bine. Aveau un copilaș și părea că fericirea se incuibase în încântătoarea sa odaie spoită cu var, în care soarele venea în toate diminețile să aurească cu razele 'i bălăe, leagănul dragalașului copil, care vesel, bătea din mâini, crezând că le prinde.

Dar se zice că fericirea nu ține mult și adesea un minut de fericire trebuie rescumpărat cu eternă nenorocire.

Era într'adevăr, fericită, dar într'o zi *dênsul*, veni să 'i anunțe că vrea să se însoare . . . cu alta . . . era bogată și părinții 'l silea.

Se însoară cu alta? Dar nu a fost vorba s'o ia pe *dênsa*? n'a plecat ea de la părinți pentru el, nu s'a dezonorat? nu are un copil cu el, în fine? Dar ea, ce se va face ea? Unde sunt jurămintele lui de amor, când 'i spunea că pe ea, numai pe ea o iubește și că ea va fi soția lui... Și acum o lasă?... Ia pe alta?.. 'I-ar fi venit să riză, dacă 'i ar fi spus asta alt-cineva . . . dar când 'i spunea el, chiar el, seductorul ei, acela, care o nenorocise, — căci era cea mai nenorocită acum — care o făcuse să plece de la părinții ei, tatăl copilașului ei, — se mai putea oare îndoi?.. Și cu toate astea nu merita să fie lăsată ast-fel ; îl iubise cu cel mai curat amor

Era însă adevărat : o părăsea.

Și oare nu sunt destui perverși, destui mizerabili, nenorociți și ei, cari pentru bani, schimbă o femeie, care 'li s'a devotat, care 'și a pierdut fericirea pentru ei, și asta pentru că nu e de familie mare? Dar oare ea, sermana, *nearistocrata* nu are și ea sentimentele ce le are or-care ființa bogată și de bună familie? nu poate și ea să facă fericirea unui soț,? nu e și ea fiica lui D-zeu, ca și cea bogată, ca și toți oamenii?... N'are și ea aceleași drepturi înaintea lui?..- Da. Fie-care e egal înaintea lui D-zeu, nu însă și înaintea legilor omenesci, unde cei cu bani au mai multă trecere ; și cei de jos, sërmanii mai onești, mai buni în total poate, sunt înlăturați.

Aceleași biruri, aceleași angarale și asupra lui ca și asupra bogatului, aceleași dări, nu însă și aceleași foloase . . .

Leșină.

Când se deșteptă, *dânsul* nu mai era acolo. Copilașul țipa în leagăn, lumina era pe sfârșit. Se sculă amețită; pe masă găsi o hartie de 1000 de lei. Mai avea ea ce va din iconomiile ei. Nu voi să ia bani de la el, din zestreă poate a aceleia pentru care o părăsise și pe care o ura din suflet, fără s'o cunoască.

Trimise banii la o casă de bine-facere, fără semnătură, fără nimic. Nimeni n'a știut, cine a trimis banii cu care multe suferințe poate s'aș alinat.

Jurase răzbunare și alt nimic.

*
*

Ingălbenise; slăbea din ce în ce, dar lucra și și ținea viața cum putea. Copilul însă creștea, și cu el necazurile și cheltuelile, iar dânsa nu putea lucra mai mult, din contra, mai puțin.

Veni iarna; trebuia lemne; se bolnăvi și copilul de tifus și după o lungă zăcere, în care suferințele mumiî întrecea p'ale bolnavului, muri.

Disperarea mumiî ajunse la culme.

În timpul acesta mizeria înlocui fericirea.

Era o iarnă cum de mulți ani nu se văzuse; viscolul aruncase atâta zăpadă în cât acoperise și ferestrele și ușa casii în care se adăpostea nenorocita. Nicî un lemn în sobă și era un ger de crăpa lemnele și petrele Iconomiile ei, care nu se ridicau nicî la suma de 50 lei, abia fură de ajuns, să 'și immormânteze copilașul.

Îl îngropă. Era atât de sfârșită, în cât nu mai putu vërsa nicî lacrimi, când pământul căzu cu un zgomot trist asupra cosciugului, care 'i acoperă tot ce iubise; ființa pentru care 'și consacrase și sănătate și iubire, și virtute, cel mai scump lucru ce are o femeie, și care e așa de greu de păstrat.

De la moartea lui însă, inima acelei femei atât de iubitoare și atât de frumoasă, se schimbă cu totul; văzându-se singură, fără ajutor niçî, moral nicî material și nevoind să moară de frig sau de foame, căci trebuia să trăiască, fiind-că trebuia să 'și răzbune de cel care o părăsise, neavând alt mijloc, ea, care se putea lua mai înainte drept model de virtute, intră pe calea urmată de miî de nenorocite; Se făcu femeie de stradă.

Și într-o noapte neagră, pe când poate acela care o lăsase, petrecea cu femeia pentru care o părăsise, cine știe în ce teatru sau bal, ea 'și începu noua și mizerabila sa carieră.

Și din mâna în mână, care de care mai murdară, mai mânjită cu desgustul a cine știe câte ființe, căzu atât de jos în timp de vr'un an în cât, ajunse în ultimul grad: intră acolo unde 'și găsesc refugiul cele mai nenorocite ființe, pe treapta cea mai de jos a edificiului immoral.

Când intră însă aci, nu uitase că are să 'și răzbuie în contra unui om, și 'și reinnoi jurământul.

.

Tovarășele ei toate, se miraū de rara ei frumusețe, dar și de marea tristeță care era întipărită în ochii ei; nici o dată nu rîdea. Acest lucru făcu să fie gonită în curînd sub cuvînt că nu aducea nici un câștig!

N'aducea nici un câștig! nenorocita! dînsa nu putea rîde, nu 'și putea da corpul cu nepăsarea cu care 'și 'l daū cele-l-alte nenorocite, pentru că dînsa vedea, simțea rēul ce face, nu era ca cele-l-alte cărora lipsindu-le cu totul cultura, nu aveau conștiință de cea ce făceau și care se dădeau viçiului cu brațele deschise; nu, dacă dînsa 'și găsise refugiū acolo era pentru că o prigonea mizeria... îngrozitoarea mizerie cu sateliții ei: foamea și frigul. . .

* * *

Trecuse mult de atunci... soarta ei nu se mai îmbunătățise, încotro se întorcea, dădea de mizerie, .. trăia cu un mic salariū ce-i 'l dădea stăpăna unui magazin unde cu greū putuse să intre.

* * *

Intr'o seară era bal mascat. Dînsa trecea pe la unu după miezul nopții pe d'înaintea salii unde era balul, când 'l văzu intrând înăuntru, — pe dînsul... pe acela care o făcuse să ajungă unde era. Un fior de bucurie 'i trecu prin tot corpul și o scînteie eși din ochii ei, cari 'și reluară toată strălucirea de altă dată

Dacă 'și ar putea răzbuia acum? Da... Acum sau cine știe când va mai găsi ocazie. Plecă. Peste o jumătate de oră, un domn negru intră în sala de bal. Se uită cu luare aminte în toate părțile și scoase un suspin

de satisfacere, când văzu într'un colț un bărbat și o femeie . . . Bărbatul era cel ce căuta ea. Se duse acolo, se invită singură la masă și cu un cuvânt, care proba că fința care se ascundea sub mască 'i cunoscea viața sa intimă 'i ațâță atât de mult curiozitatea în cât cu înleznire 'l făcu să se scoale de la masă; îndată ce se ridică, dânsa 'l tirî după ea până afară; în stradă se auzi un țipăt înfiorător și un om căzu jos pe când tovarășul său o femeie se făcu nevăzută printr'o stradă laterală. Era *dânsul* asupra căruia ea 'și răzbunase.

* * *

A doua zi de dimineață, pe zăpadă, înaintea unei căsuțe din mahalaua X, se găsi fără viață corpul unei femei pe figura căreia se vedea urmele unei frumuseți trecute.

1883, Octombrie 6.

Dem. A. Stăncescu.

Bustul lui Bolintineanu.

După inițiativa luată de *Societatea Literatorului*, bustul lui Bolintineanu s'a eczecat în *terra cotta* de distinsul artist Georgescu.

Astfel, această societate, care dupe afirmările unor ziare, era pe cale de a se dizolva a îndeplinit mărețul fapt de a ridica poetului către care țara a fost atât de ingrată, un monument pe care memoria și gloria lui îl merita de mult.

De oare-ce vorbim de această inițiativă, cu mâhnire constatăm, că concursul ziaristicef Române, ne-a lipsit aproape cu desevîrșire la îndeplinirea acestui act.

Ceva mai mult: Chiar ziarele ce ne-au jertfit din când în când, câte-va rënduri, s'au ferit cât au putut de a pronunța numele societății noastre, ca și cum această inițiativă era un act blamabil și ce trebuia ținut sub tăcere.

N'am cerut nici-o dată aprobările nimănui, dar socotim că, nu este tocmai corect de a se ascunde, — când este vorba de o inițiativă, onorabilă pentru țara în care se produce, — numele societății ce a luat-o.

Dacă ar fi fost vorba de a ni se aduce, nouă sau altora, injurii nedemne, suntem convinși că atitudinea ziaristicef noastre ar fi fost cu totul alta.

Mulțumind puținelor ziare ce ne-au dat un concurs leal și sincer, sperăm că ele ne vor ajuta și pe viitor a îndeplini opera începută.

De către comitet s'au luat în adevăr următoarele decizii:

Bustul în *terra-cotta* se va așeza în focarul teatrului Național pe un piedestal ce va purta pe o placă de metal numele sculptorului, cu mențiune că această operă artistică s'a efectuat și ridicat prin inițiativa *Societății Literatorului*.

Prin aceeași inițiativă, se va turna o copie în bronz a acestui bust ce se va așeza subț cer liber. Inscripțiunea de pe piedestal va fi copiată de pe inscripțiunea ce va figura pe piedestalul bustului-model.

Pentru a ajunge la acest rezultat, vom spune că *Societatea „Literatorului“*, a și organizat o reprezentare pe scena teatrului Național.

Această reprezentare s'a efectuat în seara de 13 Decembre și a avut un succes deplin; în aceeași seară, bustul ce va fi depus în focarul teatrului, a fost prezentat publicului în aplauzele generale.

Parterul și lojele erau pline de tot ce societatea Română are mai distins. Intre persoanele ce asistați, am putut să recunoaștem pe prințesa Alina Stirbey, fica nemuritorului Domn, pe generalul Florescu, pe doamna Bițcoveanu, pe domnișoara Tătăranu, pe d. și doamna general Anghelescu, pe doamna Constanța Lehliu și pe alte multe persoane de distincție între care, general Davila și alții.

Din nenorocire, cu tot concursul societății Bucureștene, rezultatele, n'au putut se corespundă așteptărilor noastre, de oare-ce, On. Direcțiune Teatrală, ce pune sala la dispozițiunea gratuită a cauzelor mai puțin demne de a fi sprijinite, a impus comitetului de inițiativă, o locațiune de șase sute lei plus cheltuelile!

Această ciudată procedare, n'a împiedicat cu toate aceste, pe ziarul francez, *La Gazette de Roumanie*, să spună în darea de seamă a acestei reprezentări că, în unele versuri ce s'au recitat, cu nedrept s'a dat epitetul de martir lui Bolintineanu.

Că de asemenea, cu nedrept s'a zis că țara a fost ingrată către acest mare poet, căci ea, l'a iubit, l'a respectat și altele multe.

La Gazette de Roumanie, putea să spună că versurile ce s'au recitat nu'i plac, că păcătuiesc în contra artei, că sunt proaste, — aceasta ar fi format o cestiune de polemică *amabilă* între autorul lor și redactorii numitului ziar, — dar a veni să ne spună, — nouă, contimporanilor lui Bolintineanu, — că țara n'a fost ingrată către acest mare poet care a fost dus la groapă cu căruță, care în cele din urmă zile și-a pus biblioteca la lotărie pentru a face față cerințelor boalei, ni să pare o palmă prea cutezătoare dată adevărului.

De asemenea, este cunoscut că Bolintineanu, n'a avut în timp de ani întregi o cruce la mormânt; târziu în urmă, d. Chițu, — om de inimă și bun Român, — a luat inițiativa de s'a pus acest semn creștinesc pe mormântul poetului care a fost ministru și a murit sărac, și către care, țara nu s'a arătat ingrată!

Sfârșind, reînnoim mulțumirile noastre tuturilor persoanelor ce ne-au sprijinit și în special d-lui C. A. Rosetti, general Florescu, general Davila, prințesa Alina Stirbey, familia lui Bolintineanu, d-lor frați Zane, doamnei Victoria Zane și alții.

Rugăm în același timp pe toți oamenii care voiesc să onoreze memoria marelui poet să ne acorde și pe viitor același concurs pentru a se putea ajunge la completarea suflului ce va servi la turnarea în bronz a bustului.

Suntem datorii însă, mai presus de orice, să mulțumim cu deosebire artistului Georgescu al cărui concurs neinteresat, a produs prin efectua ea acestui bust un cap-de operă demn de toată admirațiunea.

POSTSCRIPTUM

În momentul când redacțiunea termina acest articol, nimeni dintre noi nu cugeta, că se va găsi un ziar care să împingă lipsa de cuviință până a permite ca în coloanele sale, *societatea Literatorul*, să fie insultată pentru că a luat inițiativa de a ridica lui Bolintineanu un bust, ca semn de recunoștință către acest ilustru poet.

Cu toate acestea, am fost înșelați, și iată rândurile ce găsim în foiletonul *României Libere* de la 17 Decembrie. Articolul este semnat *Don Padil*.

„Se pare că e un făcut: în țara noastră toate chestiunile mari cad pe mâna neghibilor, începând de la cele mai înalte instituțiuni ale Statului, până la serviciul municipal al stropirei ulițelor. Se vede că legea compensațiilor pune în păcătos dorul de a tot privi cerul, și piticul umblă cu capul în sus spre a părea mai înalt.

„Nu mai departe de cât Marțea trecută avurăm un egzemplu puternic, de această fatalitate care urmărește nația română, — în reprezentăția ce se dete pentru ridicarea unui monument lui Bolintineanu.

„Ah!... criminalii!... cum au asasinat memoria bietului bard!... Cenușa lui trebuie să fi bătut pereții mormântului cu furie, iar slovele cărților sale au tresărit, de sigur la auzul acelor accente phtisice și necuminatecate.

„Afară de băiatul Romaneasca și alți unu sau doi oameni mai cu rost, toți artiștii ce-l-alți trebuie să se tragă din dușmanii lui Bolintineanu, pentru că să fi dus ură contra memoriei lui până a juca în reprezentăția ce se da pentru bustul său.

„Artă cu certificat de paupertate!...

„Noroc însă că numele lui Bolintineanu a atras o parte din lumea care s'a hrănit atâta vreme cu poeziile sale, bune sau rele, cum au fost, — și cei ce au plâns cetind pe Elena au venit să casce la apoteozarea iubitelui lor poet, căci, fără contestare, Bolintineanu a fost mai mult de câta fost iubit, slăvit, adoraț.”

Din rândurile de mai sus semnate de pseudonimul ce întrebunțează ténérul Duiliu Zamfirescu, rezultă că membrii societăței noastre sunt niște *criminali*, — aceasta este propria espresiune a parlamentarului băiat, — niște neghibi — întrebunțăm tot espresiunea săritului autor, și în fine că, „Cenușa lui Bolintineanu trebuie să fi tresărit cu furie bă-tându-se de pereții mormântului său la auzul accentelor ftizice și necuminatecate prin care se serbătorea poetul.”

Citind aceste rânduri nu ne putem împiedeca de a ne întreba cine e mai sărit, — acel care le-a scris pentru ca să fie publicate, sau acei care au învoit publicarea lor?

Pe băiețoiul în cestiuine, să 'și' l aibă în suflet d-nul Macedonski căci d-lui s'a apucat să-l laude crezând că lauda îi va da avântul și talentul ce'i lipsea.

Laudele l'aŭ înebunit și nimic mai mult. Tot așa a pățit'o și nenorocitul Eminovic pe care însă îl are pe conștiință d. Maiorescu.

Ne întrebăm acum, cine să aibă în suflet pe confrății noștri de la *România Liberă*?

Cum?... Societatea noastră ia o inițiativă, pe care putea s'o ia ori-cine, dar pe care nu s'a găsit nimeni alt ca s'o ia; societatea noastră impune membrilor săi diferite sacrificii pentru ca să ducă această inițiativă la bun sfârșit; membrii ei, împing abnegarea până a juca în persoană în profitul efectuării bustului, iar drept mulțumire, să permită unui cască gură, fără trecut literar, fără carte, să meargă cu pasiunea până a se face că nu știe că cei cari au jucat sunt membrii ai unei societăți, iar nici de cum artiști dramatici, până a se face că nu știe a cui este această inițiativă și până a ne proclama de criminali pentru că am făcut ceea-ce, d-lui, nici redactorii ce'l patronează, n'ar fi putut să facă!

Ciudat mod de a se mulțumi asociărilor ce depun osteneală și capital intelectual întru gloriificarea oamenilor mari ai țării.

Mizerabilul care cutează să scrie asemenea cuvinte ar fi, în ori-ce altă țară, pălmuit pe străde.

Noi, ca ziarist, nu'l putem pălmuși mai bine de cât spunând că dânsul era un biet student necunoscut când, d. Macedonski, i-a deschis „*Literatorul*” dându-și osteneala să'l povățuiască și să'l îndrepteze subretele sale versuri; că dânsul nu a primit din partea d-lui Macedonski și a celor cari l'înconjoară de cât laude și încurajări; că dânsul, — precum vom dovedi cu scrisori de ale sale, — să simțea nu se poate mai onorat de a figura ca membru în societatea noastră literară; că dânsul, în nenumărate rânduri, a trimbițat prin presă, numele *Literatorului* și a societății pe care această revistă să reazimă.

Pentru ce atunci, — se va întreba ori cine, — mârșava atitudine a acestui zmintit?

Mai întâi, pentru că a luat câmpii; pentru că băiatul se crede om mare, poet neînțeles, jurisconsult eminent, feuilletonist ne-întrecut, autor dramatic unic, redactor politic plin de agerime și care ar putea să tragă pe sfoară pe Bismark; într'un cuvânt, pentru că se crede tot ce se cred nebunii de prin balamucuri.

Ura și invidia lui în privința *Literatorului*, mai trebuie pusă și în socoteala faptului că a fost eșcluz din această societate, pentru că, tendințele lui interesate, vanitatea lui ridicolă și purtarea lui neleală deveniseră odioase tuturilor.

Dar pentru ca să arătăm cât de mare este disprețul ce merită acest individ, dăm loc mai jos la câte-va fragmente din unele scrisori adresate de dânsul d-lui Macedonski, nu mai departe de cât anul trecut.

Tată-le:

Iubite d-le Macedonski,

„Îți scriu aceste linii spre a'ti spune multe și de toate, și printre, altele, spre a'ti cere „și un serviciu.”

La cereri de serviciu se pricepe băiatul!

„Să începem cu începutu: Știi că ești în foarte buni termeni cu D. Urechiă.”

Băiatul se interesa de D. Urechiă, pentru că d sa era pe atunci ministru; Ceea ce

nu'l împedica de a'l injura în acelaş timp, prin articolele de prin *România Libera* publicate fără semnătura sa.

„La gimnaziul de aici, e o catedră vacantă de limba franceză, și fiind-că cursurile se fac de dimineață, ast-fel că orele de tribună imi rămân libere, aș putea să mă însărcinez cu predarea lor.“

Precum vedem, enciclopedistul-băiețoiu, voia să predeze cursuri de limba franceză! Adică de ce nu? Dacă nu învățase franțuzeasca la Paris, nu putea să devie tot atât de special în facultatea de la Troaca?

Vedeți dar, câtă nobilă condescendență:

„Ar putea să se însărcineze cu predarea cursurilor de limba franceză.“

Și dânsul urmează ast-fel:

„Cu acest chip aș fi la adăpostul fluctuațiunilor politice.

„E chestiunea de numire provisorie până la publicarea concursului,

„Trecem la alt șir de idei: Tot cu această scrisoare am trimis la redacție abonamentul D-nei Simionescu.“

Pe atunci, ilustrul foiletonist al *României Libere*, era, precum se vede, incasatorul nostru de bani! Putem să afirmăm chiar, că ne-a mâncat câte-va abonamente, — poate din cauză că se aștepta la vre-un rabat la cele pe cari ni le făcea.

„Trimet tot de-o dată și poezia de care ți vorbisem când eram în Brăila, spre a se publica în credincioasa noastră revistă.“

Era vorba de o poezie pe care d-lui voia s'o dedice D-lui Macedonski, dar a cărei dedicare directorul revistei noastre nu voi s'o primească, simțind bine că era interesată: chestia catedrei și a unei intime dorințe de *Bene-Merenti*!

„Am citit cu cea mai mare luare aminte splendida D-tale *Noapte de Martie*!“

Cât era de frumoasă și de splendidă acea *Noapte de Martie* pe atunci, și cât de folositoare era societatea *Literatorul*!

Ba bine că nu! D. Urechă era ministru și D. Macedonski onorat cu prietenia sa!

„Cu toată sinceritatea te asigur că e tot ce ai făcut mai frumos printre frumoasele d-tale lucrări.“

Iată acum și câte-va rânduri privitoare la Comitetul teatral, actualmente idolatrat de acelaş individ:

„N'ai publicat piesa ce lăsasem la redacție. Aș dori să mi sa facă cât mai curând dreptate contra comitetului teatral care a cerut schimbări imposibile și absurde!“

Aviz D-lui Stăncescu *et tutti quanti ejusdem farinae*.

„Veronica Micle este o prețioasă achizițiune pentru *Literatorul*.

„Fii bun și mi'esplică ce-a provocat mânia fêrtatelu' Eminescu, din *Timpul*.

Nenorocitul nebun, care pe atunci nu era de cât năuc, se năpustise din chiar senin asupra D-lui Macedonski și a „*Literatorului*.“

„Acest om pare în timpurile din urmă bolnav de gălbinare.“

Va să zică chiar după părerea apărătorului de astăzi, al lui Eminescu, alias *Emi-novică*, dânsul îl declara atuncea de nebun: „*Bolnav de gălbinare*.“

Acest fapt nu l'a împiedecat de-a ataca pe D. Macedonski în modul cel mai neleal

cu ocazia Epigramei în care nu se emitea de cât aprecieri ce priveau valoarea literară și intelectualitatea unui om, — aprecieri pe care ori-cine este în drept să le facă asupra unui publicist fără a i se zice pentru aceasta, că a săvârșit o infamie.

Intr'o altă scrisoare găsim :

„Astăzi îți scriu spre a te ruga să-mi spui ce ai făcut cu D. Ministru al cultelor.“

„Cred că D. Urechia nu-ți va refuza un lucru atât de mic. Te rog întrebunțează „toată trecerea D tale pe lângă ministru și fă-mi treabă pentru ca să-ți rămâi multă „vreme îndatorat.“

Stilul este omul; caracterul băiețoiului ce și-a permis să ne atace în modul arătat la începutul acestui *Post-scriptum*, stă întreg în această frază.

„Fă-mi treabă ca să-ți rămâi pentru multă vreme îndatorat.“

Cu alte cuvinte, dânsul nu-ți rămâne îndatorat de cât dacă 'i faci treabă, și chiar dacă i-o faci, nu-ți rămâne dator pentru tot-d'a una, ci numai pentru multă vreme.

De aci rezultă că D. Zamfirescu nu i-a ramas îndatorat, nici pe multă vreme nici pe puțină, și că se socotește în tot dreptul să-l injure, pe D-sa sau pe societatea ce reprezintă supt președința de onoare a D-lui Urechia.

Aceste fragmente de scrisori, esplică ast-fel, limbajul nedemn al nenorocitului, și-i arată tot de-odată situațiunea intelectuală și morală.

În vederea unei asemenea situațiuni, credem dar, că prietenii săi, n'ar face reu să imiteze pe prietenii lui Eminescu, contribuind prin liste de subscriere, sau dând o reprezentatiune teatrală, — chiar ca cea dată de noi pentru bustul lui Bolintineanu, — spre a-l întreține la Viena în vre-un institut special.

Îndainte ênsă, de a încheia, credem nemerit să dăm și sfârșitul scrisoarei din care făcurăm ultimele citațiuni.

„Iată-mă ajuns foarte jos“ zice D. Zamfirescu.

La rândul nostru, încheiăm adogând :

Il y es. qu'il y reste.

N. B. — Punem la dispozițiunea orî-cuî, scrisorile din care am făcut ectrasele în, tercalate în articolul nostru cât și altele pe care le ținem în rezervă.

Iată acum în ce mod se ecsprimă cele l'alte ziare, în vederea bustului lui Bolintineanu și a purtării foiletonistului de la România Liberă. Reproducem mai jos zisele a câtor-va din acele ziare.

În *Românul* de la 21 Decembre 1883, citim :

„Printr'o epistolă ce ne trâmite d. Al. Maçedonski, în numele societății *Literatorul*, protestă contra unor insulte ce zice că s'au făcut societății într'o foiță a ziarului *România Liberă*.

Întreabă apoi dacă *Redacțiunea Românului* aprobă sau nu inițiativa ce-a luat pentru a se face un bust poetului nostru Bolintineanu, precum și reprezentatiunea ce s'a dat în acest scop și încoronarea bustului pe scena teatrului Național.

Redacțiunea Românului nu poate să s'amestece în diferița de opiniuni ce va fi între *Literatorul* și alte ziare. În ceea ce ne privește zicem :

Suntem fericiți de oricare asemenea inițiative;
 Stăruim a crede că toți câți au cunoscut și câți au cetit pe poetul Bolintineanu.
 sunt de părere că se cuvine ca bustul său să rămăe posterității.
 Ast-fel dar, noi, ori unde am vedea acest bust, l'am încununa cu iubire.

*

Apoi în *Binele Public*, de la 23 Decembre 1883 :

„Este mai presus de oricare laudă inițiativa luată de societatea *Literatorul*, pentru ridicarea unui bust marelui poet Bolintineanu, a căruia figură ar trebui să rămână nepieritoare din sufletele generațiunei tinere.

În aceste momente de dureroasă materialitate, ar fi de dorit, ca atunci când chemăm în memoria noastră pe acela care a legănat zecimi de ani vișurile României și a cântat virtuțile și faptele mărețe ale vechilor Domni, să nu se facă critici nedrepte care pot să vestejască asemenea nobile inițiative.

În această privință d. Macedonski, în numele societăței *Literatorul*, printr'o scrisoare ce ne trimite, protestă cu drept cuvânt contra unor ast-fel de critici.”

*

Iată ce mai scrie apoi ziarul *Curierul Capitalei*, în numărul său de la 29 Decembre 1883 :

„Ni se spune că în București ar fi pe drum a se constitui un mare comitet pentru ridicarea unei statui lui D. Bolintineanu și unui monument la mormântul său de la Bolintin.

Acest comitet ar fi să se pună supt patronagiul M. S. Reginei, demna reprezentantă a mamelor și femeilor doamne, pe care poetul le a glorificat, cu căldură și convingere. Președinta s'ar da d-lui V. Alexandri, frate de arme al poetului mort. Iar printre vice-preșidenți, s'ar fi numărând și d-nul Carol Davilla, bun prieten și admirator al lui Bolintineanu.

Comitetul ar face apel la toți cunoscuții de valoare ai lui Bolintineanu ca să 'i dea concursul lor. Prin conferințe, concerte, reprezentațiuni, baluri, tombole, în două, trei ani să se poată strânge un fond potrivit cu cheltuelile ce ar reclama monumentul și statua.

Noi, urăm deplin succes ac stei frumoase întreprinderi. Și noi suntem de părere că nu e destul un bust lui Bolintineanu, un bust care va trebui să stea unde va închis și abia văzut de câți va curioși, uă lună-două, apoi uitat de toți. Tinerilor de la *Literatorul* li se cuvine meritul inițiativei, dar trebuie să fie, mai presus de toate, mândri că au dat o implusiune, au format un curent din care să iasă o statuă, care în așa împrejurări, s'ar putea numi fiica bustului.”

BOLINTINEANU

I

ADIO LA PATRIE

Martă, 13 Decembre, s'a dat, în sala Teatrului Național, o reprezentațiune de către tinerii de la societatea *Literatorului* care au făcut tot-d'o-dată și pe actorii. Venitul acelei reprezentațiuni este destinat pentru turnarea 'n bronz a bustului lui Dimitrie Bolintineanu.

Sala Teatrului nu a fost pusă gratis la dispozițiunea societărilor; societatea dramatică nu a luat parte la reprezentațiune; poliția n'a pângărit memoria unui om mare; ministerul n'a dat ordine provizoriilor de internate să scoată elevii pe străde, ca la paradă. Totul s'a petrecut în liniște și cu zmerenia ce se cuvine unei mari figuri istorice a vieții noastre contimporane.

Și, dacă 'mi pare de ceva bine, imi pare de această că n'am văzut nimic silit în intuziasmul mulțimei adunate în sala teatrului, Marți seara.

Reprezentațiunea de care vorbesc a avut un caracter sărbătoresc; o sărbătoare de acelea impunătoare, care escelează nu atât prin punerea în scenă, prin frumusețea decorului, — plăcut foarte mult unor pătețe literare, unor *neghiobi* ce și dau aerul d'ă cunoaște totul, critică de toate și nimic nu intră în gustul lor — cât prin înaltele simțiminte din care izvoresc, prin ideile mari ce caută a încorona, prin intuziasmul sincer adus ca prinos unei memorii. Reprezentațiunea de Marți, 13 Decembrie, ținută din dăruirea de educațiune morală și națională ce tinde să se înfigă și să se reslăsească în inimile mulțimei, este pentru orice român cîr mințea întreagă și cu moralul nealterat, o adevărată sărbătoare națională.

În seara aceea, am văzut apărută sub un înveliș de lumină, în teracotă, figura unui erou al penei, unui martir al inimei și al iubirii de țară, figura lui Bolintineanu. Câte amintiri, și vesele și duioase și triste, nu s'or fi reșteptat în mințea contemporanilor abestuiți mort celebru; câte urî nu s'or fi scormonit, câte indiviții atipite nu și vor fi ridicat iar capul, n'or fi rescolit din nou unele suflete joase, unele conștiințe pătite pentru rai uitarea aparentă, ce se întindea în giurul lui Bolintineanu, era o consolațiune săă chîmă o fericire! Dar ce ne pasă nouă de toate astea? Lumea merge înainte. Azi avem o icoană în teracotă a uitatului de penă mai ieri, iar această icoană e în ajun d'ă se schimba într'o măreață imagine de bronz.

Dacă sculptorul ar fi pătut sufla și viața aceluși bust, căp de operă de măestrie și simțire, Bolintineanu ar fi văzut un ocean de inime ce săltău, de ochi ce scăparau de intuziasm, privind la el, iubindu-l. Soarele în ziua aceea, ploase raze vesele de fericire peste atâtea frunți încrețite, cele mai multe prea de timpuriu; iar acea răpăială de aplause calde, au spus numai atât cât pot spune semhele vizibile ale unei adâncimi sufletești, au strigat cu zgomot că stă în noi un cult nemărginit pentru heroicități amănți ai patriei noastre scumpe.

Aceia cari n'au iertat lebedei de la Bolintin că și-a iubit prea mult țara, dacă au trăit pînă Marți, îi plâng; iar dacă tot înai trăsesc și mai scot nasu în lume și de Marți incoaci, nu le pot zice decât că patimile lor nu pot împedița întru nimic izbucnirea intuziasmului aprins, care ne mână să aruncăm fiori poetului național.

Istoria noastră contimporană încă nu s'a scris; și va trece încă timp pînă atunci; faptele brute chiar, fără vr'un amestec de considerațiuni critice, nu se cunosc nici toate, nici în toată plinătatea lor. Ast-fel că materialul trebuincios săă stă în cartoanele unora, săă că nimeni nu s'a gândit să'l strângă, să'l însire pe hârtie. Elementele lipsind, critica să rătăcește în apăreriile ei și, de cele mai multe ori, ne găsim atât de strimțorați din cauza lipsei de material istoric, în cât ne scapă trăsurile cele mai luminoase ale unei

figuri, iar despre altele, abia numele dată a ajuns până la cunoștința, nu a mulțimei, dar a celor cari se găsește mai versat în cestiuni de istorie și literatură;

Biografia lui Bolintineanu, dar, întru cât privește viața lui publică, nu e tocmai ușor de făcut. De altă parte un conștiințios studiu psihologic asupra lui, nu este mai puțin greșă. Sunt părți din scrierile lui cari, din acest punct de vedere, rămân neînțelese și, totuși, acolo se coprinde o idee, un simțiment, o aluziune, pe câtă nu o putem prinde, fiindcă partea de viață intimă care i-a dat naștere ne stă în umbră. Așfel, un studiu amănunțit asupra acestui scriitor de frunte, patriot nepătat și om de simțimente mari, este anevoios. Lipsesc elemente multe: om, a simțit, a iubit o vedeamă săă o formă concretă; el n'a spus nicăieri numele ei; nicăieri nu s'a plâns de rețea ei, dar nici nu ne dă să înțelegem că iubirea lui, iubirea ei a răspuns. În poeziile lui de amor, simțim o iubire voluptuoasă de multe ori, cu flori, cu buze roze, cu ghirizant în păr, cu sfinu de erin, dar impersonală, ceva aerian, un vis care-i făgăduiește o fericire pe care n'ar gustat-o și, citite mai cu simțire, acele admirabile picturi de femei săă poezii de amor ale lui Bolintineanu, se simte bine cum din ele se desface o amărăciune liniștită, dar adâncă; vezi bine că omul acesta a iubit cu foc; iar că în poezia lui a răspândit numai dor de viață și iubire și, la același nivel, regrete și iar regrete. Patriot nepătat, numai continuarea lui n'ar putea spune de câtă dezinteresare era capabil Bolintineanu, cu câtă inimă și suflet curat lucra în cestiunile de interes național; ba ce naiv era când se îndereau a i face se înțeleagă că, sub masca patriotizmului, prin șiretlicuri te nu cad sub pedeapsa legilor omenești, îți poți asigura mai curând o avere însemnată de cât cum îți-ai putea, prin muncă conștiințioasă asigura pentru viitor o statuă, fie și neingrădită ca a lui Eliade!

Scriitor de frunte, lista scrierilor lui Bolintineanu nu e deplin cunoscută. Fecund, mai fecund și de cât chiar Eliade, Bolintineanu a scris în toate genurile, și în proză și în poezie. Prietenul lui intim, mângâietor, nedespărțit în nopțile i de veghere și griji, era condeul. A scris până în momentele când nu i'a mai putut ține în mână, dar nu tot ce-a scris a văzut lumina. Poate, printre scrierile lui netipărite, să se găsească niscăi memorii cari să răspândească lumina asupra unor anumite cestiuni, persoane, întâmplări. Poate, să se afle oare-cari scrieri de însemnată literară, scrise mai din vreme, dar pe cari timpul și împrejurările nu i-au permis să le publice. Poate chiar, să se afle și vr'o scriere intimă, vr'una din acele *confesiuni* celebre cari luminează criticului pasfonat călea, când voiește să străbată în interiorul unui scriitor, în modul lui de a vedea și simți, în împrejurările de cari a fost legată viața lui, mizeriile lui, momentele lui de dumnezeiască fericire. Poate să se găsească... fiindcă Bolintineanu era o fire închisă, trăia și se consuma într'ensul; simțea mult, vorbea puțin și scria mult, ceea ce esplică productivitatea lui. Țiud de la un membru din familia lui această particularitate că, până și în discuțiune Bolintineanu prefera să se retragă într'un colț, și să și scrie răspunsul, fie fi fost el de două rânduri sau de două coale. Iar când vorbea, vorbea scurt și puțin, pierdea șirul repede și avea tot-d'una aerul naiv al unui copil; era timid și, din vorbirea i simplă, n'ar fi bănuț de loc că te afli n' fața lui Dimitrie Bolintineanu ci nu în fața unui om de rând.

Se poate dar ca să i fi venit gândul d'a și scrie memoriile lui intime; se poate dar că el, care ținea să știe toată lumea ce știa el, ce simte el să simțea toată lumea,

se în așternut pe hartă, în aversuri pline de colorii sași, în proza-i dulce și curgătoare, poema vieții lui, adâncul necunoscut al sufletului său, mare și generos.

Sunt în stare să spun ceva în această privință două familii: Bolintineanu și Zane.

Printre un concurs de circumstanțe, afecțiunea lumescă, Bolintineanu și-a împărțit între aceste două familii. Eșit din cea d'entău, găsim la mormântul său și pe cea de-a doua. Iar istoria, de pe când trăia încă poetul, a legat atât de strâns aceste două nume: Bolintineanu și Zane, în cât nu poți pomeni unul fără a te gândi numai de cât și la cel-lalt.

Familia Bolintineanilor, numeroasă și cultă, numără membri de cei tineri pe care Bolintineanu i-a ținut pe genunchi, care au crescut nutriți cu iubirea lui și adormiți cu poeziile lui; care, la vreme, au făcut delicia poetului. El iubea mult copii, se juca cu densii și trecea mâinile prin părul lor, iar în fie-care fir de păr ce întindea, privea și s'eruta, lega unu viș, un gând, o fericire. Îi plăceau buclele blonde și între nepoții săi cea mai mare parte sunt bălași, liniștiți, așezați ca și densul. La câți va s'a păstrat până și fruntea și liniștea feței în tocmai. Dar cea ce s'a păstrat la toți, cea ce se s'er surprinde chiar până a te face să crezi că tot n'a observat bine, e privirea liniștită, senină, pe care sculptorul a simțit-o și a dat-o atât de natural bustului. E asemenea unei ape liniștite la care privind nu îți bănuș de loc nici adâncimea, — nici furtunile din adâncul iei. Ochii sunt oglinda sufletului, e o vorbă; și numai așa putem înțelege cum în Bolintineanu nu găsim nicișer încălțiri peryoase, tulburări negre, mâni sângeroase, că în unii poeți, și numai revolte liniștite, ascunse sub cuvinte rizetoare, blajine ca și frăea care se trădează poată prin ochi.

Până la satiră, Bolintineanu nu s'a putut ridica; și, atât de nepotrivită cu natura lui era acest gen de scriere, în cât când a încercat *Eumenidele* și *Bolintineanidele*, a probat în ultima instanță că nu e făcut de fo: pentru acest teram de luptă literară, în care, Grig. Alexandrescu a cules lauri de glorie. Încăleș, prin serișerile lui se ved pasage unde se încearcă a mânuși ironia, dar simți cât de colô că e o înșurș nesupărătoare, necomunicativă, care te pune pe gânduri, dar nuți dă brânc, nu te arde; e o armă veninoasă, în mâna unui copil resfătat cu flori, cu jușerii, cu s'erutări de raze, cu vise și, care neștiind cum se umble cu densa, își face lui și mai mult rău; fiind că e lezne de observat că, acolo unde Bolintineanu a încercat ironia, l'a durut, l'a nveninat.

Cu familia Zane o vechiă și trainică prietenia lega pe Bolintineanu. A pribegit cu densa, a mâncat împreună pâinea amară a eczilului; au împărțit între densii și necazuri și fegiciri; legăturile s'au strâns mereu și nu s'au desnodat de cât sub suflarea șce a morții Alexandru Zane, care era un om eczemplar de bun, precum era și prieten de imitat, d'un an de când a intrat în domnia măhnitoare a cimitirului Șerban-Vodă. Moartea a fost mai crudă de cât amărăciunile vieții. Cei două prieteni au intrat mormintele lor calea d'o zi.

Familjele Bolintineanu și Zane, purtând un cult hestramutat șcestei morți, se vor fi convins de mai mult despre importanța scoaterii la lumină a manuscrisurilor rămase de la Bolintineanu; și, dacă în adevăr vor fi posedând ast-fel de lucruri, nu ne îndoim de loc că va veni o zi când vom citi scrișerile șcestei morți, ce odihnește în cimitirul

familiei de la Bolintin. Numai, e de dorit ca această zi să fie pe cât se poate mai apropiată. Când, de către cipe-va, s'ar tipări operele complete ale lui Bolintineanu, n'ar trebui să lipsească nici o luminare de la salba de mărgăritare, ce Bolintineanu a lăsat ca zestre generațiunilor cari vin dupe densusul. Iar, dându-se la lumină, ceia ce se poate spune din viața intimă a marelui nostru scriitor, am putea slăvi cu zmerenie numele acelora cari au contribuit să 'i facă o zi veselă, un minut fericit...

Așa e scris... Un om de frunte moare, și numele lui, dispărut din luptele zilnice, nu se mai pomeneste multă vreme. D'abia i se mai păstrează amintirea în cercul res. trâns al unor ființe drage, rude, amici, câți va adoratori; dincolo de acest cerc, uitare. Explicația trebuie căutată în felul nostru de viață și în puțina cultură de care se bucură la noi masele. De obicei, scriitorii noștri de la 1830 încoace, au jucat și mari roluri politice; iar în scrierile lor, nu s'au putut păstra d'a nu înflora, unii indirect, alții mai pe d'a întregul, pe aceia cu cari n'au fost uniți nici în idei, nici în simțăminte, nici în aspirațiuni. La mormânt, taș urele; dar e o tăcere rănjitoare, periculoasă pentru memoria celui ce scoboară în mormânt. Cel care rămân, au cu ei avantajul vieții, al graiului. Ei de termină un curent, într'un fel sau într'altul, prin șoapte, prin scrieri, prin aprecieri, prin a lor acțiune în același sens sau în sensul opus ideilor celui mort. Acest curent, nestabil ca și oamenii de care atârna, formează singura noastră educațiune morală, educațiune vătămătoare, fiindcă, ne leagă numai de pasiunile otrăvitoare ale luptelor zilnice fiindcă, gloria unui om, atârna pentru timp îndelungat de cuvântul unui cosifet al zilei, fiind că absoarbe toată viața noastră intelectuală într'un cerc de patimi și de principii dincolo de cari găsim că nimic nu e bun, nimic mare, dacă nu se potrivește cu acele patimi și principii. Ast-fel că, dacă astăzi memoria lui Bolintineanu uitată un-spre-zece ani în arhive, începe a se sutura de praful es evenimente politice aruncaseră peste densusa, și e aproape de a se scrie în bronz, o datorim unui curent de bredințe și simțăminte care s'a manifestat cu inaugurarea statuiel lui Eliade; curent ce e, în opozițiune cu cel faurit al inprejurărilor politice în cari ne mișcăm, caută să se afirme, să ia o formă mai accentuată turnând un bust lui Bolintineanu. ✕

Dar mulțimea, domnită de ignoranța ei pe de o parte, de pasiunile ei oarbe pe de alta; orbită de focul uimitor al idolilor ei neprăvăliți încă, poate întreba pe acea holdă de tineri cu inimile sus, cari sunt meritele idolului lor, nepieritoarea superioritate a lui Bolintineanu în literatură și în politică, în politică măi ales.

Bolintineanu era un caracter. Statornic în simțămintele lui, neschimbător în idei și în ideal, a arătat și prin fapte și prin cântece că poate stă în vârful piramidei noastre de oameni politici iubitori de țara lor. Sincăr, ce avea în inimă, avea și în gură; tot ce mișca sufletul său mare, tot ce năstrea în cogitarea lui măreată și senină, spunea fără ocoliri, fără menagiaminte; și fiind că tot ce voia să spună scria, avea numai o singură grijă, grija formei. Dar când nu'l aprobă, găsești că 'a zis bine, și-a îmbrăcat idea ce 'i bătea sub temple în haine atât de atrăgătoare în cât fără voie o citești o dată și, după ce o recitești, ascuți, cauți să prinzi cu gândul figuri ce 'i deșteaptă în minte un vers de ale lui, o comparațiune; acele miș de colorii, cari de multe ori ostenesec dar cari sunt vecinic uiv aruncate, simplu, nepretențios, ceia ce arată un cuget drept, o inimă curată și tot-

d'una tânăra; sinceritate și intuziam. Marile idei naționale, pentru realizarea cărora a luptat generațiunea azi aproape stinsă, de la 1833, au găsit în Bolintineanu, un apărător înflăcărat, ca politic; ca poet Bolintineanu a cântat în versuri nemuritoare momentele mărețe ale trecutului nostru istoric, a creat un șir lung de maxime naționale, pline de parfumul înbătător și trainic al patriotismului. Unirea, visul d'aur urmărit de câte-va sute de ani și realizat în persoana lui Cuza-Vodă, a găsit în Bolintineanu un servitor credincios și ca scriitor și ca ministru.

Dar se pare că sub domnia lui Cuza, viața lui Bolintineanu a fost prea mult sdruncinată, moralicește. Or cât de mult iubia pe Domnul Alexandru, poetul era prea sincer pentru a nu-i recunoaște greșelile; și era prea prevăzător, prea cunoscător de oameni și de lucruri pentru a nu prevedea la ce dureros desnodământ are se ducă mișcările ambițioase ale undra, încurajate de greșelile Domnului în administrația internă, greșele cărî trageau după ele o repede scădere de iubire, înmulțită cu intrigile ce grăbiră ziua de 11 Februarie.

De la această dată, Bolintineanu se retrase din viața publică. Era mâhnit, amărît, descurajiat. Sta mai mult închis în casă; nu mai comunica de cât rar cu unii din prietenii săi; se ocupa într'una să-și adune materialul cu care se scrie istoria Unirii și faptele petrecute după. Îi trebuia mult curajiu, mult indemn ca să-și readune pucerile; îi era greu, se înflora chiar, când se gândea la intrigele prin care s'a strecurat, la corupțiunile la care fusese spus, la viitorul plin de nesiguranță al patriei lui scumpe. În 1869—70 tipări cele două scrieri intitulate: *Viața lui Cuza-Vodă* și *Istoria celor trei ani de la 11 Februarie 1866 până la 1869*, un fel de memorii scrise „fără părtinire, fără spirit de partidă, sacrificând istoriei or-ce considerațiuni de amiciă” zice dânsul în prefața celei dintâi.

Iar într'o zi, una din acele zile de doliu pentru Bolintineanu și pentru toți amicii și admiratorii lui Cuza-Vodă, poetul luă condeiul și scrise acel cânt trist, plin de venin și de durere, ce s'a seamănă mult cu un *Aleluia* național, zis la mormântul unei domni, cântec intitulat *Adio la Patriă* și căruia răposatul Georgescu, i-a găsit melodia unui marș funebru pe motivele:

Țară dulce și frumoasă,
 Tu ce-ai fost gloria mea,
 Eu mă duc, fi sânătoasă...
 Nu știu de te-oi mai vedea
 Măine va veni străinul
 Să te prade, țara mea.
 Măine îți vor zmulge sinul
 Măine te-or ingenuchia;
 Și tu n'ai nici mângâierea
 Apărându-te să mori:
 Ei îți au degradat durerea
 Și mormântu'ți n'are flori.
 Ți-au făcut cununî de spine
 Ca Iudeii lui Ișus;
 Și, rîzând amar de tine;

Ai Unire, ei ți-au spus;
 Dar ei ți-au luat din mână
 Armele ce le-ai avut;
 Dulce patriă română
 Ce rău oare le-ai făcut?
 La străinii te-or da 'n prădaré,
 Vai! și pe cămașa ta,
 Fiii vitregi cu turbare
 Șorții lor vor arunca.
 Dar când fiții te ucide,
 Ce blestemi pe cel strein?
 Țara chiar se sinucide,
 Moartea este 'n al ei sin.
 Fiii tăi nu vor dreptatea,
 S'a văzut de-atâtea ani;
 Ei invoacă libertatea
 Ca să fiă ei tirani.
 Nu'i nimica dulce țară,
 Tu poți încă a trăi;
 Numai cei ce te trădără,
 Numai ei vor vesteji.

Se spune că niste nepoți ai săi, tineri cu idei deosebite, de ale poetului zdrobit și amărit, ar fi discutat într-o zi și și-ar fi arătat bucuria pentru evenimentul de la 11 Februarie, fără să observe că ministrul exemplar a lui Vodă-Cuza, e 'n apropierea lor și 'i aude. Erau doi vlăstari ai familiei, dilecții lui Bolintineanu; dar din aceea zi a evitat da'i mai vedea. Din această trăsură se poate simți bine și caracterul său și amărăciunea ce trebuie să fi 'ncercat din nou, când a priceput că Cuza avea adversari până și 'ntre tinerime. Bolintineanu a iubit mult tinerimea, a cântat-o a povățuit-o, i-a arătat în scrierile și cânticele lui, drumul pe care se urmeze, idealul la care să aspire. Pentru el, Cuza, sau, domnia pământeană, reprezintă grația divină peste capul țării noastre, Ideile contrarii le considera ca periculoase pentru existență și fericită propășire a neamului românesc. E datorită istoriei, adică e treaba timpului, ca să hotărască între credințele lui Bolintineanu și ale celorlalt. Dar, dacă cum-va Bolintineanu va fi fost greșit în ideile lui, nouă nu ne rămâne de cât să zicem; iertăți'i lui pentru că prea mult 'și-a iubit țara și neamul; până 'ntr'atât a iubit-o în cât punea afecțiunea ei mai pre sus de cât afecțiunile lui lumesti. — Era un convins.

II

LEGENDE ISTORICE

Activitatea literară a lui Bolintineanu începe cam de pe la anul 1846. Intențiunea mea nefiind să fac nici o biografie desăvârșită, nici un studiu amănunțit, pe cât s'ar putea, asupra acestui scriitor, ci numai a 'l reprezinta în câte-va trăsuri generale, las pe zia

zistul la o parte. Afară de aceasta, este lezne de înțeles că un caracter neschimbător ca al lui Bolintineanu, convins de ideile dobandite prin studiu, ceia ce odată ziaristul a susținut, nici odată poetul n'a schimbat, nici odată omul de stat n'a călcat în picioare.

Scrierile lui, se pot rândui în următoarele categorii: scrieri politice, romane, istorii, teatru, epopeă și poezii. La începutul volumelor sale de poezii, intitulate *Florile Bosforului*, ediția d-lui Socek, sunt înșirate numele tuturor scrierilor tipărite ale lui Bolintineanu.

Romanțul *Elena* e destul de cunoscut, pentru ca să 'l mai recomand eu. Până la 1870 publicul român gusta alt-fel de scrieri de cât cele de care gustă azi. Nu 'l fac de loc o vină dintr'aceasta, căci ar fi să nu cunosc acea lege fatală a omenirii pe care poetul latin a sculptat-o în neperitorul vers: *omnia mutantur, nihil interit*. Țiu numai să arăt că *Elena* este un romanț pe care azi nu 'l mai înțelegem, fiind că nu se mai potrivește de loc cu modul nostru de a vedea, de a simți și chiar de a scrie. Il citim cu lăcomiă, odată, a doua oară nu, ne înviorăm, ne schimbăm par'că în minunile a-celea. Inchidem cartea și, gândindu-ne la suavitatea șireteniei romanului, la poezia personajelor și a societății în care se învârtesc, ne coprinde un dor de trecut; însă dacă vr'un scriitor de azi ar scrie o nouă *Elena*, n'ar avea succes. Las că nici nu se citește producerile literare românești, dar scriitorul acela, chiar de ar întruni delicateța extremă de simțimente a lui Bolintineanu, bogăția de colorii poetice, dulceața împinsă de multe ori până la tristețea a tablourilor, ar fi luat drept un scriitor fără talent. Cunoșcătorii știu bine că forma neglijentă a prozei lui Bolintineanu nu mai e căutată; iar în scrierile de azi, fondul de idei și simțimente, ce găsim în ale autorului Elenei, nu și 'l prea permit scriitorii! *Elena* e publicată la 1862. De la aparițiunea romanului a avut cel mai mare succes ce l'a putut avea, până azi, o scriere originală. Citit cu lăcomiă și plăcere, se intrăceau care de care să 'l aibă mai lezne. Era pentru aceasta scriere, o adevărată fufie, care a ținut mult timp în urmă; dar după două-zeci de ani, societatea românească s'a primenit atât de mult în cât acei cari mai trăesc dupătunci, n'o mai cunosc. În literatură, cerințele s'au resturnat. Atunci, sub o formă puțin îngrijită, fond adânc de cugetări; azi, puțin lucru de acesta, sub o formă măestică. Totă grija scriitorului se reduce la un stil lucrat. Atunci era epoca marilor cugetări, azi a stilului. Am accentuat aceasta pentru că mă tem să nu se găsească vr'un domn gazetar cu pretențiuni de mare literat, care judecând ca un advocățel, să spună că *Elena* lui Dimitrie Bolintineanu, este un roman slab scris! Și să se 'ngânfe că a spus treabă mare!

În teatrul său, se vede bine că Bolintineanu n'a scris pentru scenă. Urmărea o idee, voia să spună un adevăr mare, s'arata o societate sub o lumină oare-care; toate subiectele sale de piese sunt luate din istorie. Vezi că el urmărea bine, ceva, bătea tot-d'aură coarda naționalizmului; vrea să nemurească o faptă patriotică sau să biciuiască un viciu de educațiune națională. Piesele de teatru le scria ca un roman; nu se uita nici la decor, nici la inscenare, dar avea grija să aducă lucrurile așa ca să izbească unde țin-tește; multa poezie, idei mari pe care ținea să le infiltre cititorului. Modul lui d'a 'și scrie piesele ne reaminteste pe al lui Alfred de Musset. Și, da s'ar face și la noi cu piesele lui Bolintineanu, ceia ce s'a făcut în Franța cu ale lui Musset, s'ar putea prea bine ca unele dintr'ensele să fie accesibile pentru scenă.—Pe cât timp însă se va găsi că sunt mai dulci feeriele și traducurile, la așa ceva să nu ne așteptăm.

Bolintineanu a mai încercat genul epopeiei, care este foarte apropiat de tragedie. A scris *Traianida*. Asupra acestei părți ar fi mult de zis. Spun numai că criticul care va studia scrierile lui Bolintineanu, va găsi că în epopei, Bolintineanu, e superior tuturor, că *Traianida*, e singura noastră epopeie izbutită și să ținem seamă că literatura românească numără multe încercări de poeme epice ale altor scriitori de valoare.

Înainte d'a trece la scrierile sale poetice, îmi rămâne să pomenesc despre genul istoric în care a scris *viețile* mai multor Domni și despre *călătoriile* sale. În *viețile* domnilor, n'a ținut de cât să scoată cât se poate mai în lumină figurile lui Vlad-Țepeș, Mihail, Mircea și Ștefan; figuri mari ale căror fapte, cele bune, se le avem tot-d'a-una înainte pentru a le imita. Iar *călătoriile* sale în Macedonia, Epir și Tesalia, sunt un izvor nesecat de informațiuni pentru viața, obiceiurile, portul, limba Românilor de pe alocurea. Cartea aceea poate fi consultată cu deplină încredere de or cine voește să dobândească noțiuni etnografice mai pozitive asupra fraților noștri din Macedonia, Epir și Tesalia.

Poeziile lui sunt strânse în trei volume; *Florile Bosforului*, *Macedonele* și *Câmpul și Salonul*, la cari mai adaug suava traducere 'n versuri a *Cântării României* și câte-va cântece, pline de foc, răspândite prin colecțiunile zise *Dorul*. Aceste cântece sunt, pare-mi-se, scrise după 1866 și nu se mai găsesc de cât în vechile edițiuni ale *Dorului*.

A cântat Bolintineanu femeia și faptele mari ale Românilor. Femeia a cântat-o ca amantă, și ca mamă. Când citești poeziile lui de iubire, cea ce impresionează mai mult, este portretele femeilor. Le 'ncarcă cu atâtea flori, cu atâtea grații, cu atâtea forme plastice înbătătoare, în cât te transportă din lumea asta: simți bine că gustând poezia ce șerpuiește în aceste imagini, nu te mai așii în vremurile de față; dar cu toate frumusețile lor amețitoare, nu te face să pierzi respectul; ci le admiri, inocența ce pune poetul în firea lor. Te face să 'ți pară rău că sunt femei de admirat și de respectat, dar nu de iubit. Citești *Florile Bosforului* și veți vedea că or unde poetul îi cântă o femeie, veți găsi o femeie cum nu prea există, dar cum sta în gândul și iubirea poetului, cum dorea el să fie; ceva care se 'nțelege numai cu gândul și cu inima; ființă care e din lume, dar nu 'n lume, fiind că 'n definitiv, femeile lui Bolintineanu sunt niște cadre; iar în poeziile lui de iubire nu vezi de cât eterna adorare a poetului pentru aceste cadre reci și iar reci.

Mama și-a găsit în Bolintineanu adevăratul ei cântător și, pot zice, singurul în literatura românească. E prea populară pentru ca să nu fie cunoscută de toată lumea, *Mama lui Ștefan*. Și mai sunt și altele printre cântecele lui în cari aceleași idei, aceiași tendință de a învedera rolul și superioritatea mamei în educațiunea națională a generațiilor. Și amanta și mama și soția, în poeziile lui Bolintineanu, se sacrifică pentru interesul patriei.

Patria! Patria! Iată cea ce ne a 'nvățat poetul să prețuim și să iubim mai pre sus de toate. Patria a fost adevărata amantă a sufletului său. Poeziile de iubire pentru femei, sunt reci, de multe ori. Cântecele pentru țară, sunt calde, ba fierbinți. Când le citești te încălzești; te amețește dorul de fericirea patriei, te înalță iubirea acestui pământ d'o palmă, care adăpostește un neam, și care se numește patriă.

Toată cugetarea lui, toate visele lui, erau coprinse de acest nume. Era plin, era beat de iubirea țării; iar când după trudă și gânduri, pune mâna pe condei, primul cuvânt ce scria, era cuvântul *Patria!*

Din această iubire fără țeffin, a ieșit acea serie de cântece intitulate: *Legende istorice*. Toată învățătura noastră națională stă acolo. Când i se va ridica o statuă, nu cred mai meritu să 'i se sape pe cele patru fețe ale pedestalului, de cât următoarele versete:

Du-te la bătăie, pentru țară mori
Și'ți va fi mormântul, coronat de flori.

(Muma lui Ștefan).

Dacă tu nu poți cu mine
In lume-a trăi,
Pentru țară eă cu tine
Dulce voiă muri

(Mărioara).

Dacă vrei iubirea-mă să o dobândești
Pentru țară Doamne, să mori, să trăiești.

(Fata de la Cozia).

Maria Putoianca, Rocșandra, Doamna lui Neagoe etc. vorbesc, cugetă și lucrează tot așa de românește. Aceasta'i femeia lui Bolintineanu, pentru care poetul a' zis:

Țara care naște a-t-fel de femei
Merită și viața și mărirea ie;
Căci să știți cu toți că un neam se face
Mare, să se pierde, cum femeii place.

Urmez cu maximele pe cari nu trebuie să le cauți dar numai să deschizi cartea la *Legende istorice* și le vezi; bat atât de tare la ochi, impresionează atât de mult mintea, încălzeste inima, înalță sufletul, încât nu poți face alt-fel decât să-le citești mereu și să le memorezi;

Cei ce rabdă jugul ș' a trăi mai vor
Merită să 'l poarte spre rușinea lor,

(Cea din urmă noapte a lui Mihai).

Cel ce-a sa viață țării săle 'nchină,
Pierse ea lumina într'a sa lumină.

(Mircea la bătăie).

Celă ce se bate pentru neatarnare
Are zece brațe, zece inimă ată,
Inime de foc,

(Ferentarul).

Și de-o fi să cadă țara in robie
Âncă să ne facem sfinta datoriă,

Căci mai dulce 'f nouă 'liberî să p'ferim
De cât cu fúşine robî să vieţuim.

(Ogogenii).

Insă ţara noastră nu e scrisă 'n cer
Printre cele sclave, ce prin veacuri pier.
Căci Românul încă ştia a se bate
Şi urăşte viaţa fără libertate.

(Căpitanul de vânători).

De deşarte vise se nu ne 'pselăm
Moarte şi sclavie la străinî aflăm.

Mircea şi Solii).

Căţi străini vă calcă pe acest pământ
Voitori de bine vouă nu vă sunt.

(Cozia).

Doamne, tu ai dreptul a schimba 'n morminturi,
Pentru neatarnare, oamenii şi pământuri;
Dar nu ai p'acela ca să 'i umileşti!
Poţi ca să 'i sfărâmi, dar nu să 'i robesci.
Dacă mână 'i s'abă, sceptrul ţi-o apasă,
Altuia: mai harnic locul ţeu î ăşă!
Căci mai bine este supus laudat
Decât cu ruşine Domn şi atârnat.

(Daniel Sinastru).

Iar d'or vrea să surpe legi şi daibe date.
Să muriţi cu toţi pentru libertate.

(Ştefan la moarte).

Sub simple vestminte s'ascunde câte-o dată
O inimă de ură şi de trădări curată;
Precum sub manta d'aur a omului bogat
S'ascunde câte-un suflet de patimi degradat.

(Mihael la Pădurarul)

La vecinii noştri prăzi noi nu cătăm
Insă, când ne calcă, ştim să ne-apărăm.
Noi scrim istoria, nu pe cărţi ce pier,
Ci pe frunţi de populi cu paloş de fier.

(Dulhbrava Roşie).

Ohr! sunt multe de aceste adevăruri mari, scrise din câte-val lini. Nu m'as măi să
tura trecându-le aci. Incheiū, cu ideia la care se reduc toate cele de mai sus :

Viitor de aur țara noastră are
 Și prăved prin seculi a ei înălțare,
 Ensă mai înainte trebuie să știm
 Pentru ea cu toții martiri să murim.
 Căci fără aceasta lanțul ne va strânge
 Și nu vom ști încă nici chiar a ne plânge.

I se toarnă un bust. Aș dori să se ardice și o statuă.

Bustul ce i se toarnă la pipăire va fi bronz rece; dar e din inimă caldă, încununat cu iubirea arzătoare a flăcăilor timpurilor la minte ai acestei țări, prea iubită poetului, gloria și visul mângâietor de fericire pe care l'a cântat până la cele din urmă. Fie-care gologan dat pentru bronzul lui Bolintineanu pretuiește ca un bust, fiind că e dat din convingerea, din iubirea și devotamentul ce citirea scrierilor lui Bolintineanu a deșteptat și nutrește în tinerime. E semn că am început să-l înțelegem, semnu de bine, semnu de viață în viitor. Și să fim deplin convingși că icoana ce fie-care o păstrăm în inimă, se va schimba într-o vreme în tot atâtea statui, așezate pe pietile centrurilor noastre intelectuale.

S'a zis, că bustul după ce se va turna bronz, să se așeze în „foyerul“ teatrului național. Dar teatrul n'a contribuit cu nimic pentru acest bust. Conducătorii lui abia s'a putut mulțami cu suma de 750 lei, pentru a da sala în seara reprezentațiunii. Bustul nu e numai al teatrului ba pot zice e numai puțin al teatrului de cât al oricărei activități culturale.

Pe drumurile cele mari de țară, la răspântii zărești de departe câte un monument de lemn; un fel de acoperiș de căsă, sub care se află o cruce sau o icoană. Pe icoană este chipul Maicii Domnului, sau al lui Isus, sau al vr'unui sfânt care-care bisericesc.

Numai cei ce trec dinaintea acestor imagini, impregiurul cărora câmpia se întinde liberă, populată numai de aer și de lumină, simt câtă poezie religioasă deșteaptă în inima trecătorului aceste imagini, cari în credință populară, sunt păzitoarele drumurilor și drumetilor. Drumetii trec în sus și în jos, se opresc în sus și în jos, se opresc înaintea locului sfințit de prezința unei imagini sfinte, își fac cruce și trec înainte cu gândul vesel, ușurat de grijile drumului. Continuându-și mersul încep să se dea 'n vorbă despre sfântul de la răspântii, își spun ce știu despre viața lui, despre minunile lui. Cultul ce 'l au deja pentru el se mărește, se întărește. În viața sfinținților, ei găsesc tot-d'a-una momente fericite de imitat, de adorat. Și ori când se găsesc să plase la drum, întâiu își pomenesesc de crucile sau icoanele de la răspântii.

Locul bustului lui Bolintineanu este la o răspântie, într'o piață de ale Bucureștilor sub un așa acoperiș, simplu; modest ca și omul al cărui chip e represintat prin bronz. Va fi pentru mulțimea care trăiesce sau se prefiră prin capitală, cea ce este o icoană pe drumurile mari. Cei ce vor trece, se vor uita la el și admirând opera sculptorului Georgescu, nu se vor putea putea opri, cei cari nu cunosc imagina, d'a întreba a cui e. Vor afla. Vor afla apoi cine a fost, cât a pretuit, vor cunoaște faptele lui, scrierile lui vor dobândi cu incetul un cult pentru un om care a fost capabil de atâtea muncă și faptă frumoasă. În mai puțin de zece ani, și în casa celui din urmă țeran, vom găsi alături

cu Istoria lui Alecsandru Machedon, poeziile patriotice ale lui Bolintineanu. Vor citi într'ensele ceia ce simt și ei, cugetă și ei; vor vedea că omul acesta a fost dînz'al lor îl vor înțelege, îl vor iubi; îi vor lăsa numele și vestea moștenire filor lor. Și iată cum Românul prin eselență, patriotul nepătat, mortul a cărei memorie i o săpăm în bronz, va avea gloria-i restabilită în toată plinătatea ei, iar numele lui va fi, la vreme, un stindard de mărinimiă și patriotizm.

Foyerul Teatrului este prea strêmpt pentru a putea cuprinde o așa imagine mare. Acolo, se află portretul lui Bolintineanu și, pentru sacrificiele ce Teatrul a făcut pentru dăpsul, este prea mult și atât!

(Binele Public)

A. Lupul Antonescu.

VISURI DE POET

Când mă aflu-atât de bine într'a mea singurătate,
Unde liniștea 'mî-e soră și 'ntunericul 'mî-e frate
Și când gândul meu adoarme fără grijă sau regret,
Pentru ce veniți la mine, triste visuri de poet?

Cea din urmă mulțumire, ce 'mî rămâne câte-o dată,
Este, ca să las uitărei razele din viața mea
Și cu fruntea 'n nesimțire de o mână rezemată,
Să 'mî adorm speranța 'n suflet și s'adorm și eu cu ea.

Dacă altă bucurie nu 'mî-e dat să am pe lume,
Pentru ce 'mî vorbiți de viață, de iubire, de renume
Și cu farmecile voastre, legănându-mă încet,
Imi răpiți ori-ce odihnă, triste visuri de poet?

Duceți-vă la mulțimea iubitorilor de muze,
Care vecinic vă așteaptă zîmbitori, neadormiți;
Flacăre avînd în piepturi, ei aș cântece pe buze,
Și vă chiamă și v'așteaptă, căci sunt singuri fericiți.

Dar la mine, nu se află nici iubire, nici renume,
 Népășarēa mea de astă-zī ar putea să vē sugrume ;
 Depărtati-vē de oca unde 'nchid al meu secret
 Și duceți-vē la alții, triste visuri de poet!

Da! Eră un timp când ȃnsu-mī vē doream cu infocare,
 Când iubeam și nu golisem drojdiile din pahar,
 Când aveam credințe, visuri, aripe și cutezare
 Și când nu 'mī-eră pe buze scris cuvēntul: în zadar!

Astăzi, nimeni și nimica după voe nu 'mī mai face
 Și nimica nu mă mișcă și nimica nu 'mī mai place ;
 N'am iubire, n'am nici ură, nu doresc, nici nu regret,
 Pentru ce veniți la mine, triste visuri de poet?

Th. M. Stoenescu.

G A N D I R I.

Omul de inimă ȃste martirul suferințelor, prin ȃh iar simțimēntele sale.

Bunătatea și înțelegciunea nici chiar ele nu pot fi apărate de cele mai grele încercări.

Grija și suferința, constituesc virtutea.

Meritul și fericirea, dacă nu atrag invidia, nu pot fi adevărate.

Frumusețile provenite din amărăciunea inimei sunt cele mai preferabile.

Adevărata fericire, ține cât șteaua care pīere dimineața.

Adese în palate strălucite domnește desfrēul, iar nerozia joacă un rol mare, în so ietate ea este femee de salon.

Craiova

Cecilia F. Stănescu.

BUCHIETUL

Iți trimet acest buchiet
 Cu al dragostei secret;
 Ori-ce flori, ori-ce buboț,
 Să'ți vorbească de-al meu foc.

Eu din flori ți l'am făcut
 Ca să'ți fie mai plăcut;
 Ênsă printre flori am pus
 Dorul inimii nespus.

Dacă nu'ți va fi iubit,
 Mi 'l intoarce vestejit,
 Ca să 'l pui lângă-acest cânt
 Ca o cruce la mormânt.

Al. Slăniceanu.

S'A STINS TOT...

Printr'un zimbet de iubire
 Prefăcut și 'nșelător
 Ai trimes într'al meu suflet
 Foc de fulger arzător.

Te iubeam, și drept răsplată
 Tu de mine îți rideași...
 Raiurile 'ntredeschise
 In zadar mi le arătași...

S'a stins tot! — Și 'nfiorarea
 Ce la rându-ți te-a coprins,
 Nu măi poate-aprinde focul,
 Căci tu singură l'ai stins.

Prahova,

Al. Slăniceanu.

DOAMNEI .*

Daca 'n adevăr iubirea
A învins a ta mândrie,
Daca sufletu'mi ce geme
A zdrobita ta mânie

Nu privi atunci intruna
Fără nici-o îndurare
Ochii mei cei stinși în lacrimi
De atâta nepăsare.

Ci gândind l'a mea durere
Și la trista mea urs tă,
Luminează câte-odată
Viața mea nenorocită!

Locot. Const. D. Toplicescu.

CUGETARI

Dacă Cleante îți datorește recunoștință și nu și-a demascat încă dușmănia lui, țintuește'i masca pe obraz prin cuele laudei.

*

Dacă Cleante s'a demascat pe jumătate, apucă'i înaintea silindului să'și arate chipul în toată goliciunea lui.

*

Când lovești pe cine-va, lovește'l ca să nu se mai scoale.

*

Este o lege bizară în natură ce hotărăște în tot-d'a-una ca tot ce este mai greu să rămână la fund: Aceasta eșpică pentru ce aurul când este azvirlit de soartă în mijlocul unui strat de noroiu, se vede primat de gunoaiele și de murdăriile cele mai de nimic.

Al. A. Macedonski.

ȚĂRANUL ȘI ARENDAȘUL

Intr'o zi, un arendaș,
Răsturnat într'o trăsură,
Se ducea prin arătură
Și mâna ca un giambaș.

Un țăran care-l văzu
Venind iute de departe,
Lăsă plugul la o parte
Și 'n genuchi doar nu-l căzu :

— Cuconășule, îi zise,
Fie-ți milă de ogor !
Pentru ori-ce călător
Drumurile sunt deschise.

— Mergi d'acoi, măi cască gură !
Cin' ți-a spus că nu'mi-e dat, —
Fost prefeț și deputat, —
Să nu trec prin arătură?...

— Păi, cinstită boerie,
Noi muncim la zile întregi...
Și să strici, în loc să dregi...
Asta nu-ți deputăție !...

— Tac! odată, când vorbesc,
Mocofan fără de rușine !...
Ai de gând să rizi de mine,
Ori ai vrea să te croesc?..

Și zicând aceste, iar
O porci în fuga toată
Dar trăsura cu o roată
Luhecă într'un giănar.

— Hi ! înainte !.. Hi ! Satana !...
Bietul deputat răcnea,
Dar trăsura nici gândea
Ca să iasă din capcană.

— Măi, țărana ! Ying 'n goace
Pune-un boi să tragă afar'
Roata asta din grănar,...
Că ți-o-i da de trei cojoace !

— Ba zău nu !... De vrei o vită,
Vin și 'nhamă-te la jug,
Ca că tragi colea la plug,
Pân' te-oi s oate din ispită.

— Ce ? Mă faci și bou acum ?
Oiu ajunge eu acasă,...
Am să-ți fac spinarea plașă,
Dacă m'e lăsa în drum !...

— Fă ce știi !...

Și 'nfuriat
Arendașul în spinare
Ridică așa de tare
Pân' ce roata a săltat.

— Iartă-mă, te rog !... O vită
Ți-ași fi dat dintr'atăți boi ;
Dar știam că faci cât doi
Cu puterea-ți îndoită !

Th. M. Stoenescu.

CEI DOI ANGERI

Unde te duci copilă, la un ceas așa târziu ! Miezul nopții a sunat de mult, șoptea unei fecioare ângerul cel bun.

—Grăbește, îi zicea îngerul cel rău; el te așteaptă de-aseară sub leasa înflorită a leandrilor.

Copila la auzul celor două voci se oprea câte o clipă nehotărîtă.

Îngerul cel bun îi striga: Oprește; miezul nopții a sunat de mult.

Îngerul cel rău: Grăbește, el te așteaptă de-aseară sub leasa înflorită a leandrilor.

Cel bun, îi arăta primejdia de a se duce la întîlnirea ce'și detese cu palidul strein.

Cel rău, îl arăta așteptând'o cu neastampăr, îl înfățișa mai frumos ca tot-d'a-una: Ochiul lui visător, părul lui ondulat, statura lui înaltă, trecea și retrece pe dinaintea vederii sale.

Și copila nu mai stătu la indoială.

* * *

Nu trecu multă vreme și o corabie cu toate pânzele pe catarte se depărta repede de Ischia.

O copilă plângea în tăcere pe o stîncă din marginea mării.

Copila care plângea, era fecioara care nu ascultase de vocea îngerului cel bun.

Corabia ce se depărta, ducea în sinul ei pe frumosul strein.

Copila, a privit mult corabia, și în urmă, noaptea s'a coborît și a 'nvelit corabia, copila și soarta ei, iar soarta ei, n'a mai ieșit niciodată din noapte.

* * *

Ensă de atuncea, oricine trece la lumina lunii sau la întunericul norilor pe poteca ce urmasese acea nenorocită, aude niște șopte tainice:

—Unde te duci, suspină, vîntul, ierburile și frunzele; miezul nopții a sunat de mult!

—Grăbește, murmură în depărtare valurile mării; el te așteaptă de-aseară sub leasa înflorită a leandrilor!

Al. A. Macedonski.

Ischia 1873.

DE-ALE THEATRULUI.

(Urmare)

Dacă cobori pasagiul zis Român și ajungi până la scară cea mai de jos, te afli în față cu fosta grădină Cosman, astăzi restaurant și *Cafe chantant*. Aci, dacă curiozitatea te împinge să intri, descoperi o degradare sufletească, ce ar înflora pe ori ce om cu simț. Sala e semănată cu mese, la care stați tineri și bătrâni. Mai la fie care masă înconjurată de câte-o ceață vezi câte-o ființă femeiască, înbrăcată într'un costum scandalos, cu pulpele, goale până aproape de coapsă vorbind desfrânării sub un tricou subțire, cu umerii și chiar cu sinul despuiat și poftitor. Acestea sunt cântărețele, care pe o scenă, pe rând, una dupe alta, cântă și joacă cancanurile cele mai destrăbălate, arătându-și, cu nerușinare, podoabele cu care n tura le-a înzestrat spre a le vinde într'un mod atâta de brutal.

Măhnirea nu te-ar cuprinde așa de tare, dacă printre privitori, ai vedea numai tineri; din nenorocire, bărbații însurați sunt cei mai numeroși, și atunci când poate femeia și copil lor, înasteaptă acasă cu masa întinsă sau lipsiți de nutrimēt, acești oameni își deșeartă pozunarul, gologan cu gologan, în talerele cerșetoare ale femeilor fără pudoare. Și acești părinți, vor ști să inspire copiilor lor morala, iubirea de românism și de artă românească !...

Iată pentru ce, când zicem *artă*, ironia și amărăciunea ne apar pe buze, ca două picături de sânge.

Dacă românii noștri, nu și-ar goli punga și nu și-ar tâmpi spiritul în asemenea localuri, ci ar începe să și-l cultive și înobileze la un teatru demn, poate că n'am fi atât de inapoiati, față cu statele civilizate, care consideră ca un nutrimēt sufletesc teatrul și toate instituțiile de același fel pe o cale morală.

O altă profanare a acestui altar, este avântul ce și-au luat teatrurile de tot soiul; până și la Orfeu se joacă într'un mod ridicol repertoriul lui Rossi și al lui Salvini. Ce nerușinare, și câtă neapăsare din partea celor ce permit o asemenea îndrăzneală.

Pentru interesul și prosperitatea teatrelor românești, ar trebui să se oprească aceste contra-bande, mai ales că în legea teatrelor egzistă articole speciale.

Vine acum cestiunea operei Italiene, dacă condițiunile egzistenței ei în capitală, sunt drepte și oneste față cu actualitatea ce ne bântue. Ce este la noi opera italiană ? O negustorie în mina a doi sau trei oameni, la care societatea aleargă să arunce prețuri considerabile, spre a plăti mii de franci pe fie-care din cântăreți, când acești bani ar putea fi întrebunțați în folosul altor instituții românești, ce suferă și n'au nici o incurajare. Acești bani se duc odată cu artiștii ce-i ridică, spre a se cheltui afară din țară. — Apoi, opera italiană nu plătește chirie teatrului, are luminatul și încălzitul gratis !... Ce fel ? O asemenea subvențiune este ea legală, când se ia publicului prețuri întreite ca la Teatrul românesc ?

Nu numărăm a-ele câte va persoane, care ca impresarii și sub-impresarii ai operei se ling pe bot de aceste mari geșefturi, căci sunt cunoscute destul de bine, dar, dacă Teatrul românesc merge rău, este că publicul nostru voește ca opera italiană să meargă mai bine.

Într'adevăr, frumoasă e muzica! De câte ori nu te simți, la accentele ei, transportat mai sus decât cer și îți alini sufletul de cine știe ce durere secretă; cu toate acestea, când muzica se face spre a se duce din gura actorilor noștri, a românilor noștri, lipsă de-o asemenea plăcere!

Și bieții noștri actori români, ce fac ei? Privesc la miile de lei ce le papă actorii străini, și ei, după o muncă de zecimi de ani, abia pot să își asigure un căpătâi în spital, ca să moară acolo, uitați de artă și de ai lor.

Tristă actualitate! Trist viitor!

În București avem două teatruți, la care asistând, mai poți crede că te afli în țara românească: Teatrul Național și cel de la Dacia.

Una din piesele bine reușite la Teatrul Dacia, este Dama cu Camelii dramă în cinci acte de Al. Dumas fiul, ce s'a reprezentat la Dacia de șase ori până acum.

Toți cunoaștem sentimentul roman al lui Dumas, și piesa nu este de cât o înscenare a lui cu puține suprimări, și cu diferența că, în roman, Armand se întoarce după ce Margareta e înmormântată, iar în piesă, o găsește vie încă, aproape de-a muri.

Să ne înprospătăm pe scurt istoricul romanului său mai bine al piesii:

Margareta Gautier este una din cocotele cele mai luxoase ale Parisului, care cheltuind milioanele amantilor săi, duce o viață desfrânată și zdruncinătoare, prezentând simptome de fizică într'un grad pronunțat. Epitetul de Dama cu Camelii, ce se adăogase pe lângă numele ei, provenea de acolo, că dânsa purta tot-d'a-una la pept o camelie albă. Un tînăr, Armand, se înamorează de dânsa, o iubește cu tot focul tinereții, și caută mijlocul a se introduce la dânsa. Ocaziunea îi se prezintă printr'o prietenă a lui și a Margaretei, numită Prudența, care fiind invitată de Margareta la o serată de petrecere, aduce pe Armand, și îl prezintă femeii pe care o iubea.

După prezentare, începe petrecerea, la care ia și Armand parte, alți invitați și invitate. Aci își au locul: beția, glumele, cancanurile și în fine tot ce poate caracteriza o orgie. În mijlocul orgiei, Margareta se simte rău, simptomele fizicii reapar și dânsa cere să rămână singură în salon, spre 'a-și readuna puterile. Toți trec într'o altă cameră, Margareta rămâne singură. Armand se simte mișcat de cele petrecute și peste un moment revine la Margareta. El îi spune că o asemenea viață este periculoasă pentru sănătatea ei, că ar face bine să se îngrijască, îi marturisește cu sinceritate amorul ce simte pentru dânsa, îi propune prietenia și sprijinul lui. Cu toate acestea, Margaretei, deprinsă cu mărturisirile bărbaților îi se pare că și Armand încearcă numai s'o seducă, și cu spiritul caracteristic femeilor de felul ei, ia în ris vorbele lui Armand, făcându'l să ia din ce în ce un ton mai convingător. În fine, Margareta pătrunsă de sinceritatea cu care vorbește și aproape convinsă de amorul lui, îi promite că îl va asculta, și de aci, începe afecțiunea Margaretei pentru Armand. În ultimul moment al convorbirii lor, reintră invitații și petrecerea reîncepe, sfârșindu-se astfel actul I-iu cu danțul comic al Prudenței și al celor alți invitați.

Actul al II-lea se petrece după patru zile, și Armand devenise deja amantul Margaretei. Ea concediașe pe toți ceilalți și își făcea proiectul, ca după ce își va plăti toate

datoriile, să plece cu Armand la țară, într'un colț retras, și acolo să petreacă amândoi în liniște și fericire. Pentru acest scop, dânsa aștepta pe contele de Giray, spre a-i cere banii trebuincioși ca să 'și plătească datoriile. Armand însă, sosește mai înaintea contelei, vede oare care neliniște a Margaretei, pleacă apoi, și la poartă, întâlnește pe Contele care se cobora din trăsură; gelozia naște într'însul. Contele intră la Margareta, dar ea îl primește cu răceală, îi cere cinci-spre zece mii de franci, și când contele era aproape să-i dea această sumă, se aduce Margaretei o scrisoare, confidențială: Armand presupunând că Margareta îl înșală, îi scrie ruperea relațiilor între dânsii. Contele cere acea scrisoare, Margareta care se știa nevinovată, spre a 'și rezbuna asupra geloziei nebune a lui Armand, îi dă scrisoarea și contele mulțumit că recâștigă favoarea ei, îi propune să cineze împreună în oraș, și pleacă amândoi. În momentul de a se urca în trăsură, Prudenția vine repede la Margareta, o oprește de-a pleca, spuindu-i că Armand, este acasă la dânsa și că va veni numai decât. Atunci Margareta trimite răspuns contelei, care rămăsese în trăsură, ca să plece singur, ea fiind bolnavă și ne mai putând merge. Contele pleacă. Vine Armand, urmează o explicație și amorul lor reincepe de aci cu mai multă înflăcărare. În același timp sosește o scrisoare de la contele, la care cerea răspuns. Margareta cu hotărâre răspunde că nu-i dă nici un răspuns, ceea ce însemna pentru Armand, că pe viitor numai el va fi al Margaretei. Astfel se termină actul al II-lea.

În actul al III-lea amândoi sunt deja retrași la țară, unde petrec o viață fericită, iubindu-se neturburați de nimeni. Numai, Margareta, spre a 'și plăti datoriile, își vinde caii, trăsura, bijuteriile, fără știrea lui Armand, și era aproape să 'și vândă și mobilierul ce posedă în Paris, când Armand află de la Prudenția toate acestea, și, pe de-o parte mișcat de marele amor ce-l purta Margareta, iar pe la alta atins în amorul propriu, că ea 'și vindea lucrurile ca să trăiască cu el, pleacă în oraș spre a găsi pe notarul său, cu care vorbisese mai din 'nainte a 'și vinde partea din averea ce posedă de la tatal său, D-l Duval, care trăia într'un oraș din provincie.

Margareta rămâne singură. Tatăl lui Armand înștiințat de notar că fiul său vrea să 'și înstreineze averea, vine la Paris, nu găsește pe Armand la vechea sa locuință, cercetează despre el, și în fine sosește la țară, la Margareta, tocmai când Armand plecase. La început, Duval se poartă cam aspru cu amanta fiului său, dar incredințându-se că dânsa nu era o femeie perversă, dupe cum 'i fusese calomniată, cearcă prin blândețe a o desface de fiul său. Îi spune că Armand are o soră, care nu se poate mărita din cauza o piniunilor rele ce 'și făcuse lumea de fratele ei, trăind cu o femeie ca dânsa, 'i descrie mizeriile vieții viitoare, o roagă, o conjură în numele viitorului fiicei sale, plânge înaintea ei, și Margareta dupe o suferință zdrobitoare, dupe o luptă sufletească inecată în lacrimi, îi promite că va părăsi pe Armand. Și, ca să facă pe Armand s'o desprețuiască și s'o uite, hotărăște să plece la Paris și a reincepe iarăși viața dinnainte. Duval se retrage și așteaptă rezultatul. Înaintea însă de plecarea Margaretei, se întoarce Armand și o găsește plângând, dânsa îl asigură că n'are nimic.

Apoi se preface că ese în grădină și pe când Armand rămâne singur, Margareta pleacă, pe ascuns, la Paris, împreună cu toți servitorii. Armand presimte o nenorocire, și pe când caută pe Margareta prin casă, prin grădină, găsește împrejurul său numai tăcere și singurătate. Atunci, 'i se aduce o scrisoare, prin care Margareta 'l înștiința că a

plecat în Paris, în vechiul său amant, și că nici o relațiune numai poate egzista între dânsii. Disperarea lui Armand este la cîlmă. De-o dată însă apare tatăl său, și copilul cade zdfobit de durere în brațele tatălui.

Aci se termină actul III-lea.

În actul al IV este un bal la Margareta care trăește cu unul din vechii sei amanți, D-nul de Varville. În acest bal se află și Armand, care de o parte, într'o scenă numai cu Margareta, și rezbună asupra ei, aruncându-i în față tot disprețul ce ar merita numai o femeie care să vîndă a trăi în lăcs și desfrănare. Cu toate acestea Armand, care tot o mai iubește, încă are o isperanță, numai să-i mărturisească că nu iubește pe Varville. Margareta însă, credincioasă jurământului ce făcuse lui Duval, spre a face pe Armand a o scârbi și mai mult și a fugi de dînsa, i minte că iubește pe Varville, și atunci Armand, furios, chiamă împrejur pe toți invitații balului, și torturează pe victima amorului său strigând:

„Doamnilor! Priviți pe această femeie: a și a vîndut caii, trăsura și tot ce avea pîntru ca să trăiască cu mină, așa de mult mă iubea! Ei bine, știți ce am făcut eu? M'am purtat ca un mizerabil! Am primit acest sacrificiu, fără a-i da nimic în schimb. Dar nu e prea tîrziu! Fiți cu toții martori că am plătit pe această femeie și că nu mai datoresc nimic!”

Și la aceste cuvinte i aruncă în față un pachet cu hîrtii de bancă.

Actul al IV-lea termină aci cu suferința mortală a Margaretei și cu provocarea în duel între Varville și Armand.

În actul al V-lea, Margareta este învinsă de ultimul grad al ftiziei, și se află singură, părăsită de toți, afară de servitoarea sa Nanina și de Gaston prietenul lui Armand. Boala se agravează din ce în ce și situația este așa de tristă și de mișcătoare, încât omul cel mai tare ar yersa lacrimi de milă și durere. Numai Prudenția, o inimă fără caracter care în tot d'auna făcuse o speculă din prietenia Margaretei, în momentul când ea se luptă cu moartea, vine să i ceară 200 de franci, pe care Margareta i și dă, de și era ultimii ce mai avea. Caracterul Prudenției este așa de bine depins, că nu se poate femeie mai imorală și mai perversă. Ea pleacă apoi fără a se îngriji cîtושși de puțin de starea dureroasă în care se află Margareta. În acest moment vine servitoarea Nanina s'o înștiințeze de venirea lui Armand. Această bucurie neașteptată zdrobește cu desăvîrsire puterile bolnavei și când Armand intră, Margareta se aruncă de gâtul lui; plîng amîndoi dar pentru cea din urmă oară. Armand îi spune, că tatăl său, îi descoperise tot secretul, că muștrat de conștiință, îi deduse voie să se cunune cu dînsa! Dar, era prea tîrziu. Bucuria supremă răpește și ultima suflare din viața Margaretei și Armand o strînge înghețată la sinul său disperat.

Ast-fel se termină amorul acestor doi nenorociți.

Subiectul este simplu și nu prezintă nimic ecstraordinar. Dar prin delicateta ei și focul sertimentelor, prin menținerea caracterelor și prin puterea acțiunii, Dama cu Camelii este una din capo-d'operele sentimentalității.

Iată acum și jocul actorilor:

Din istoricul piesei, reiese că Margărita și Armand, interpretați de D-ra Ana Popescu și D-nul Gr. Manulescu, sunt eroii acestei drame. Cu toate acestea, Prudenția (in-

terpretată de D-na Petrescu), Snt GăudeŃs (de D-nul N. HagiescŃu), Duva! fatal (de d-nul C. Petrescu), sunt persoane care prin unitatea și interesul caracterului lor, joacă în rol important în țesătura dramei.

Precum am zis la numărul trecut în această critică, îndată ce s'îi propui a egzamina jebul unei actițe trebuie să 'f' pui în vedere tot ce și se poate întâmplă. Și iată, dacă va trebui să critic pe D-șoara Popescu în rolul Margaretei, frică 'mi-e !... Doamnă ferește!,... Dacă din contra, va trebui s'o laud, tot aceiași sentință m'apasă. Prin urmare odată ce am început trebuie să finesc.

Rolul Margaretei se poate împărți în două mari perioade: la început cocota dezgustată, desprețuitoare, rŃtăcioasă, cochetă, dervioasă, dipefată, impertinentă, năinerezătoare, etc.; în urmă femeia inamorată. bună, sinceră, încrezătoare, devotată, suferindă, etc. Perioada I durează de la început și până la întemeierea amorului între ea și Armand, iar de aci până la fine urmează perioada a doua.

În actul întâiu, D-na Popescu intră în scenă, unde găsește pe Varville. Voa să arate dezgustul ce i inspira prezența atestui, și trântindu-se pe un scaun din față caminului, făcea diferite mișcări, ce tinea să arăta ceva, dar nu tocmai dezgustul. În locul dumneaiei ași fi stat puțin pe scaun, dar imediat m'ași fi lovit de toate obiectele, m'ar fi supărat lumina, mi s'ar fi părut toate lucrurile pe dos, ași fi vorbit a leno, etc. Dar autorul n'a pus aceasta în plesă, și i notat că trebuie să stai atâta timp pe scaun! Autorul însă nu este artist; arta o face actorul, chiar și fără cuvinte. Iată dar că dezgustul s'ar fi putut exprima și mai bine de cum artista s'a încercat. Întru cât privește rŃtatea, D-șoara Popescu vorbea cam espru lui Varville și tonul corespundea cu simțimentul.

Când Armand îi este prezentat de către Prudenta, ași fi crezut mai nimerit ca în loc să afecteze un aer de simplitate și de politeță, din contra să pară că se va putea mai cochetă și mai extravagantă în mișcări față cu un om ce i se prezintă pentru întâia oară. Este constatat că femeile de felul Margaretei, în fața unui nou venit, chiar când nu le inspiră interes, fac tot posibilul ca să i atragă atențiunea printr'o cochetarie caracteristică căci aceste femei își au soiul ce cochetarie. Cu alte cuvinte trebuia să nu dea situației un caracter de virtute, ci din contra să înfățișeze pe cocheta aproape de exagerare, cea ce ar fi dat naștere la un contrast și la o tranziție pronunțată între femeia lutilor de la început și femeia unui singur om după cum devine în urmă.

Să luăm un egzemplu: ca să fac o tranziție pronunțată între două sunete de voce emit primul sunet cu un timbru puternic, ca să am de unde cobori jos de tot, spre a face tranziția simțită.

Prin urmare, ca să arăt la urmă, să am devenit femeie virtuoasă și onestă, trebuie să fiu la început din potrivă. Ca Margareta să poată zice la urmă, nu mai sunt ce-am fost, trebuie ca la început să fie, și apoi transformarea ei în femeie onestă și decentă, ar fi cu atât mai însemnată cu cât la început contrariul ar fi fost mai izbitor.

Această reușită, o atinge D-șoara Popescu numai la masă, în mijlocul petrecerei când scoate niște strigate, ca în mijlocu unei orgii, când Prudentă și cei-l'alți dantează cancanul cu sticlele în mână. Aci artistul părea o frinee, păcat numai că nu a instrunat toate coardele, după regula armoniei, ca nu una să sune frumos și alta urit.

În momentul ănsă când începea simptomele maladiei ei, în mijlocul petrecerei, D-șoara Popescu exprimă, bineșor suferința fizică pe de o parte, iar pe de alta suferința morală, ce îi apare în figură odată cu grija și presupunerea ce are că va muri în curând.. Această suferință crește până la lacrimi și când Armand revine de o găsește singură, spre a o mângâia, recunoștința este așa de bine exprimată prin figură și atitudine, că îți pare că vezi instinctul binelui ce începe să nască în sufletul acestei femei deznădate. D-șoara Popescu este înduișată de purtarea nobilă a lui Armand de-a se interesa de dânsa, când ceilalți chefuesc în camera vecină; înduișoarea durează bine până ce Armand începe a-i vorbi de amorul său; atunci în femeia experimentată trezire ideea că și acesta este un seducător mincinos, și la toate declarările lui îl ia peste picior, vrând să-i arate că e mâncată de asemenea amoruri. Mărturisesc sincer, că disprețul și ironia, singurele ce-ar fi fi dat cuvintelor valoarea situației, nu erau exprimate de artistă. Intr'adevăr, până atunci suferise D-șoara Popescu sub tipul Margaretel, dar tocmai pentru că suferise, cuvintele de amor ale lui Armand trebuiau să i se pară cu atât mai clădute. Armand îi vorbea de amicie, de amor, de devotament, ei bine, Margareta nu mai credea în nimic din toate acestea, prin urmare batjocora trebuia să fie foarte pronunțată, și, dacă nu deveni monoton, — iată pentru ce trebuia aceasta; puțin mai târziu Margareta se convinge de amorul, sincer și devotamentul lui Armand și atunci devine bună și încredătoare. Deci, încă o tranzițiune. — A! Ne omorî cu tranzițiunile! — Nu e vină mea dacă a e produce frumusețea în artă.

Acestea pentru actul I-ii.

În actul următor D-șoara Popescu devine amantă sentimentală și este preocupată de ideea d'a se retrage la țară cu amantul său. Din moment în moment turburările ce încearcă sunt bine exprimate; prin faptul că trece de la expresiuni liniștite la altele îngrijătoare, făcând să se citească în figură toate preocupările ce o frământă. Nervozitatea și disperarea între lupte prin accente de regret sunt iarăși frumos nuanțate când Armand, gelos de coatele, îi trimite scrisoarea, pe care Margareta o motot leste în mâini de nenumerate ori, pe momente aruncând-o și ridicând-o spre a o da în fine contelui.

Actul al doilea îl fineste p într'un gest reușit de muștrare copilărească adresat lui Armand, vrând să-i zică: Ingrățule, numai pe tine te iubesc. căci nu mai punesc pe contetele.

Scena cea mai reușită a artistei, este aceea din actul al III-lea cu Duval, când aceasta îl cere de a renunța la Armand. E rar să vezi un actor fiind contumul în autiune și să se impresioneze într'un mod inteligent la tot ce spune punctualul său. El bine, în această parte, D-șoara Popescu, se indignază când Duval îi vorbește așa, se hilușează când a este o roagă, pâlște când presuște ce sacrificiul îi va cere, dispare când Duval îi cere pe fiul său, plânge în fine, când știe tot și trebuie să cadă. Mintul artistei însă se mai dătoarește forței de acțiune ce a pus autorul într-o situație așa de grea și delicată.

O tranzițiune artistică este când îi spune lui Duval totă neamora urea și disperarea și în urmă coborând vocea zice: „*mai bine amoarumă Dumnils amoarumă!*”

Pe la fine e acestui act, am de făcut observația. când minte pe Armand că se duce în grădină și vrea a-i intrerupe respunerea spre a pronunța cuvintele întrebate nu reușește.

D-ra Popescu, pare mai mult a silabisi cuvintele, într'un mod simplu fără a umplea golurile, între-o silabă și alta, fără a fi rezultatul unei întreruperi naturale a respirațiunii. Acest defect l'am mai observat la D-nia-sa și e bine a'l corija. Mijlocul poate fi acesta, înainte d'a începe, să respire o cantitate mai mare de aer și la fie-ce întretăere a silabelor să producă o convulzie a pieptului ca și cum ar fi apăsât de o greutate; sau din potrivă, ar putea să nu respire de fel aer, și să pară la fie-ce întrerupere că și feadună pu terile; cu alte vorbe să se vadă că întreruperea cuvintelor are o cauză fiziologică.

În actul al V-lea simptomele ftiziei sunt bine interpretate, cu singura deosebire, că din ce în ce spre finit să caute D-ra Popescu a'și face vocea cât se va putea mai uscată, căci dese-orî la ftisicî, limba își mărește volumul și dobândește un aspect aspru și uscat, și aceste simptome sunt de natură a nu mai da vocei un timbru dulce. Curiozitățile unui asemenea bolnav, speranța că se va face bine, dorința de aer, de viață au fost bine exprimate și în fine artista a fost tocmai cum zice proverbul: „ofticoșii se sting ca o candelă“

Am studiat cu deamănuntul egzekuțiunea D-rei Popescu, pentru că autorul dând piesei sale titlul *Dama cu camelii*, să înțelege că actrița ce interpreta acest rol este respunzătoare de reușita sau nereușita piesei.

Nu mai puțin important este și rolul lui Armand, egzekutat de D-l Gr. Manolescu.

La intrarea sa în scenă în actul I-iu, D-nul Manolescu nu vorbește nimic, și cu toate acestea, modul de a intra, privirile, atitudinea, vorbesc admirabil, căci, ori-cine l'ar vedea nu poate să nu zică: „iată un amorezat“. Ș'apoi înainte de-a în epé Armand declarațiile sale Margaretei, D-nul Manolescu, face să se ghicească iubirea lui pentru dânsa. E greú într'adevăr, ca un actor numai prin înfățișare să ecsprime simțimentul, și tocmai pentru aceasta, Manolescu este artist. Este asemenea de observat sinceritatea lui care artistul ecsprimă ideile și libertatea mișcărilor față cu Margareta, căci de și o iubește, nu uită că este o femeie de lume, cu care poate vorbi ori-ce, fără nici o șfială. Gelozia o ecsprimă iarăși cu fidelitate când Margareta îl înșeală; apoi tranzițiunile între gelozia și iubire, sunt bine studiate. Se vede un studiu aprofundat în tot ce egzekută D-nia sa, și iată pentru ce nu ne lasă nici odată reci, în fața celui mai neînsemnat simțiment. Vocea sa e destul de clară, cuvintele bine articulate, dar une-orî silnța d'a articula prea corect, îl face să apese asupra silabelor într'un mod prea distinct, defect, ce provine din cauza unei respirațiuni scurte. Încă unul din defectele D-lui Manolescu, este că une-orî, când se află în picioare, înfățișează niște strâmbături ale corpului foarte pronunțate. Așa de egzemplu, când se află lângă Margareta și îl vorbește de amorul său, cerând a se apropia din ce în ce și a se apleca asupra-î, corpul deviază înainte, picioarele înfățișează niște unghiuri ascuțite, ceea ce nu e nici estetic nici comod. E ciudat pentru D-nia-sa, care adese-orî, înfățișează niște tablouri estetice și admirabile, să negligeze unele orî propriile sale pozițiuni.

În actul al III-lea, când rămâne singur în scenă, dupe plecarea Margaretei, neliniștea ce'l frământă, temerea și îndoială despre cele spuse de dânsa, ideia că ea l'a părăsit, apoi singurătatea ce'l înspăimântă, sunt așa de bine ecsprimate că simți frică împreună cu artistul, care în momentul disperării sale, scoate un strigăt pătrunzător de durere, ș'apoi la ivirea tatălui său, cade în brațele lui înăbușit de lacrimi.

Actul al IV-lea a fost pentru D-l Manolescu un adevărat succes : disprețul cu care torturează pe Margareta este bine pronunțat, și accentuările din urmă, prin care 'i aruncă în față pachetul cu hârtiile de bancă, sânt într'adevăr un rezultat al studiului său neobosit.

Astăzi, la noi, Manolescu este cu drept cuvânt, amorezul scenei; și ar fi fost de dorit ca dânsul să iubească mai mult scena Teatrului Național de cât aceia de la Dacia. Se zice că s'ar fi făcut propunerii în această privință, la deschiderea stagiunii. Poate că D-l Manolescu va fi avut cuvinte temeinice ca să nu primească a se întoarce în Teatrul Național. În cazul acesta însă, nu D-nul Manolescu trebuie să cedeze la orice, ci direcțiunea teatrului, căci dacă nu mă înșel această direcțiune este ținută a primi condițiile drepte ale artiștilor, fără de care un teatru nu poate egzista. Și iată, în Teatrul Național se simte mult lipsa D-lui Manolescu. Nu avem un amarez pe această scenă. Toate silințele ce s'au făcut a'l înlocui, au fost zadarnice.

Acum, încă o observare D lui Manolescu : D-nia-sa a luat obiceiul odihnitului Pascali de a vorbi cu publicul de pe scenă.—Nu ! Nu se permite aceasta unui artist, de cât în cazuri foarte excepționale. Artistul trebuie să se prezinte ca om publicului cât se va putea de rar. El este ca un suveran, care cu cât este mai rar văzut de poporul său cu atât este mai dorit.

Intr'o seară, la finele spectacolului, D-l Manolescu, văzând dupe scenă pe câțiva Domni, care stau în sală cu pălăriile în cap, ia cuvântul și reproșează acelor Domni, în trebându-i, ce respectează ? Policandrele lustruite sau pe artiști ?

Foarte bine ! Justă observațiune !... Dar acest rol era al controlorilor teatrului, care trebuiau să amintească politeța acelor Domni lipsiți de cuviință, iar nu al artistului, care dupe ce a cules aplauzele frenetice ale aceluiași public, să se coboară, pentru câțiva incuși până la nivelul unor ast-fel de reproșuri. În scurt, artistul în fața publicului, trebuie să rămăe numai artist.

D-na M. Petrescu în rolul Prudenției, a avut un succes strălucit. Caracterul acestei femei, a fost așa de bine depins, că toate calitățile și toate laudele unei talentate comediane se cuvin cu drept D-nei Petrescu. Vocea, mișcărilor, mersul, intonațiunile erau în armonie cu tipul femeii dezvățate pe care o reprezinta. În actul final, când Prudenția vine să ceară banii Margaretei murinde, D-na Petrescu avea un aer rece, nepăsător, puțin cam obraznic, ceea ce caracterizează pe deplin inima roasă și nesimțitoare a acestei femei. Sântem totd'auna măguliți, când vedem actori egzecutându'si rolul cu conștiință.

D-l N. Hagiescu, în micul rol al lui Saint Godens a făcut o lucrare mare, căci meritul unui artist nu constă numai în role lungi, ci mai ales, când în câte-va cuvinte face să reiasă un personagiū, cu caracterul bine nuanțat. Sânt role în care D-l Hagiescu poate purta numele de comic excelent ;—și în rolul lui Godens i se cuvine acest nume. Creațiunile acestui artist sânt neimitabile.

D-l C. Petrescu în rolul lui *Duval, tatăl*, a eșprimat toată noblețea sufletului cu care este caracterizat acest personagiū. De astă-dată D-l Petrescu, vorbea bine, gesticula frumos, simțea în fine toate turburările ce Margareta 'i vërșea în suflet, prin lacrimile ei de disperare.

Vorbind în general despre piesă, punerea în scenă a fost cu deosebire îngrijită. Ro-

lele cele mai neînsemnate, erau bine egzecutate; — afară numai d'un singur defect ce se observa între vocile actorilor. Aşa : unul vorbea pe-un ton, altul pe-alt ton, ceea ce producea lipsa de armonie între voci. Ar fi bine să îngrijească şi de aceasta D-l Matulescu. Cauza acestui rău, de sigur, ia naştere din timpul repetiţiunilor, când actorii repetă unii mormăind, alţii cu voce tare, obicei ce, fără voie, se păstrează şi în seara reprezentaţiunii.

In curând vom vorbi şi despre Theatru Naţional. Aşteptăm numai să înceteze Reza-Magică, Fata Aerului, D-l Choufleuri, etc.

Th. M. Stoenescu

Basmul Grăurel

In Literatorul No. 6 din anul IV, se află publicat basmul «Grăurel». Acest basmu jucând un rol însemnat în literatura Spaniolă, Franceză şi Germană, este de folos a se arăta forma pe care a luat-o, mai cu seamă la Germani.

Mai întâi însă să reproducem istoricul lui, după un autor German.

Basmul Grăure — la Germani Gral — fu adus din Spania, la Franţa şi de acolo la Germania.

«Slântul Gral», este blidul (vasul, strachina), din care a cinat Isus, dimpreună cu învăţaţii săi, la aşezarea cinei cea de taină. El constă din, un, «iaspis» (nestemată), din ac a piatră scumpă, la a cărei putere întinereşte, chiar fenicul, (un arbore), din cenuşa sa. Oamenii privind la el, redobândesc tinereţe, şi sănătate. In acel blid, a prins şi Iosif din Arimatea, singele lui Christos, când Longin străpunse coasta sa pe cruce. Angerii aduseră pe Sf. Gral, in Spania. Aicea in urmă unei porunci Dumnezeşti, îi edifică fiul împăratului Francez, cu numele Tituurel — care 'şi câştigase in lupta sa contra Saracinelor, nişte merite însemnate, un castel la «Munsalvaetsch», in Pirinei, dimpreună cu un templu foarte mare. In acest templu, depuse un ânger pe Sf. Gral, şi in fie-care Vinere-mare, coborându-se un pomb alb din cer, depune o hârtie pe el, de la care Gral primeşte puterea sa miraculoasă. Tituurel, devine regele, căruia 'i este încredinţată apărarea lui Gral; sub conducerea lui stă o ceată de cavaleri şi de dame pe cari însuşi Gral, îi adună din toate ţările, alegându-i prin inscripţia numelui lor pe blid să 'i fie păzitori.

Toţi dezic lumii, şi desmerdărilor ei, şi servesc numai Sf. Gral. Cavalerii constituiesc un ordin, ordinul lui Gral, iar damele servesc in suita curatei «Urepansă», nepoatei lui Gral, care numai ea este demnă de a se atinge de Gral şi de a'l aduce cu mare alaiu in salonul regelui. Ast-fel înfăţişează basmul lui Gral, viaţa cavaleriească in spiritul credinţei creştine.

Ne mai putând Tituurel să poarte spada, zdrobit fiind de bătrâneţe adence, abdică la tron in favoarea fiului său «Trimurel». Acesta însă cade lovit de o spadă, urmându-l la tron fiul său vârstnic, «Amfortas».

Atât Amfortas, cât şi fratele său «Trevetent», să dedau in contra poruncei lui Gral, cavalerismului lumesc.

Prin această împrejurare se pogoară o grea urgie asupra castelului lui Gral. Amfortas, este lovit de săgeata înveninată, a unui păgân, și rana 'i aduce cumplite dureri; iar Trevrețent, părăsește cavalerismul, și duce viața de puznic.

Intre aceste, moare sora lui Amfortas, ducesa de Catalonia, de facere a unei copilite cu numele Siguna. Aceasta crește sub scutul unei bătrâne. Devenind mare, este pețită de Schionatulander, care nu poate să o primească decât prin lupte. In aceste lupte el cade. Siguna se retrage cu cadavrul iubitului ei, în o pustie, aproape de castelul lui Gral, și trăește aicea, numai pentru a-l plânge.

Ast-fel, se aude numai durere și necaz, atât în castel, cât și afară de el. Intr'o zi apare pe vasul sf-lui Gral, o inscripție, care zice, cum că va veni un cavaler; și, dacă acesta, fără a fi provocat, va întreba despre cauza necazului aceluia, apoi Amfortas, se va însănătoșa, și cavalerul (întrebătorul), va deveni rege. Acest cavaler este Parcival, nepotul lui Amfortas, eroul principal al basmului, care se pune în contact, cu suita lui Artus, și prin aceasta devine, șupusul cel mai principal al poeziilor, așa numite de curte (hofische dichtung).

Parcival. (Dupe Uland).

Herteloida, a doua soră a regelui Amfortas, măritată dupe Gamurel de Anjou, adormind într'o zi se muncește de niște visuri îngrozitoare. Prin detunături și prin fulgere ea se simte ridicată în aer; apoi lăptează pe un zmeu, care frângându-i inima din corp, dispore. Ea ștrigă cu glas, și plânge în somn; domnișoarele ei de onoare, sar și o trezesc. De o dată se vede un sol, viind călare la curte. El aduce din orientul depărtat săgeata de care fu omorît Gramurel. Veduva ese din țara ei, în mijlocul pustiiilor, și zidește o casă a sa. Dar nu pentru flori și ghirlandă 'și a ales ea pustiul pădurilor! Pe unicul ei fiu Parcival, pe care, l'a nascut în dureri, voește ca să 'l ferească aici în pustie de cavalerismul, care a fost spre ruinarea tatălui său, ca nu cum va, să auză el vre o dată de cavaleri. Indată ce băiatul devine mai mare, el 'și face arc, și săgeată cu care vânează paseri. Dacă a lovit pe una care mai înainte cânta, apoi plângea de durere, și cu lacrimi în och' se va tă, dar fără a putea să spue de ce. Ea 'l pân lește cum ascultă el cântul p seril r, și ast-fel să convinge, de ce este pliaă inima copilului. Muna siante cauza, care l împinge la întreprinderi eroice. Ast-fel ea dă ordin, ca să se prindă paseri și să se omoare dar Parcival, rugându-se, le scapă de moarte.

Mama 'l învață pe copil deosebirea luminei de întuneric. Mai umnos, de cât zioa, este Dumnezeu. Parcival mergând odată în pădure, să vâneze corbi, și vâzând mai mulți călăreți, ce erau îmbrăcați în hane strălucitoare, crede că fi cu re din ei, este Dumnezeu, și cade în genuchi înaintea lor. El aștia de la dansu ca sunt cavaleri, și, că regele Artus, imparte decorații cavaleresci. De multe ori curtea ca să capete de la maica sa un cal, ca să se ducă a Artus. Ea nu li mu poate rezista, dar 'i croește haine ca acele de cari pot să poarte numai oamenii înșăi de minte, pentru ca, așa să fie ris de toți, și să se întoracă în curând a casă. Așt in-cepe frumosul june, călătoria sa, în hane ridicole.

Maica sa însă ne mai vându-l, cade la pământ, și moare de durere Parcival

intâmpină prea multe aventuri, aplicând învățăturile maicei sale cu prea multă conștiință. Cu toate acestea, el ajunge până în apropierea orașului Nantes, unde stă regele Artus, cu curtea sa. Aici 'l intâmpină un cavaler, cu părul roșu. Roșu este și calul său, roșii sunt și hainele sale, șéaua, scutul, spada și sulita. Acesta este cutezătorul Ither, numit cavalerul roșu, aprodul lui Trévezent. În mină poartă acesta un pahar de aur, pe care 'l luă cu obrăznicie după masa lui Artus, așa, în cât, vinul se vërsă în poalele regelui. Nicî unul dintre cavalerii mesei, nu a oprit această faptă; aici așteaptă el să vază dacă se vor opune ei să scoată, prin luptă, paharul setosului rege. El îi ordonă lui Parcival ca să înștiințeze aceasta la curte. Junele aleargă călare în oraș, se prezintă înaintea regelui, anunță, solia sa, și roagă ca Artus să 'l facă cavaler. Regele 'i promite, și voește să 'l înzestreze spre acest scop cu imbelșugare. Parcival ênsê, nu pretinde nicî un dar, decât numai armele cavalerului roșu, pe cari singur voește să și le procure. Numai cu mare îndoială 'i permite aceasta regéle, și Parcival se întoarce cu calul său. Trecând pe lângă chioșcul, în care ședea regina cu damele ei, iată că, Cunevare, cea frumoasă, care nu voia să riză nicî o dată în viața ei, până ce nu 'l va vedea, pe acela pentru care este destinată gloria cea mai mare, rîde cu hohot. Atunci, vorbește și tăcutul Antenor, care nu voia de loc să vorbească, până ce nu va fi ris Cunevara. Amêndoî, sunt bătûți de Chei, posomoritul păzitor de arme al regelui, care se minie, vëzênd că se oferă băiatului acela ce nu s'a îngăduit nicî unuia din vrednicii cavaleri. Ajuns la Ither, Parcival cere calul, pavăza, și zalele cavalerului, pune iute mina pe friu, și pe când Ither, îl lovește cu mănunchiul de 'i dă sângele, el repede săgeata spre calul inamicului. Ither cade mort la pământ, sângele său roșește florile. Parcival merge călare pe cal și cu armele lui Ither, pe cari le pune pe d'asupra hainelor sale de nebun, și este numit din acea zi cavalerul roșu. Paharul de aur 'l trimite la regele.

Înarmat greū, Parcival, călătorește toată zioa, până unde poate numai să 'l ducă voinicul său cal. Către seară el zărește, virful unui turn, și ivinduse mai multe turnuri, el crede cum că ele cresc din pământ, semănate fiind de Artus. Gurnemanz de Graharz, îngrijitorul aceluï castel, șeade în fața castelului lui, la umbra unui tei. Junele, căruia îi recomandase mamă sa, să asculte de sfaturile bărbăților cărunți, cere îndată sfatul căruntului principe. Acesta aruncă în sus, un vultur care sunând cu un clopoțel de aur, se urcă în castel ca un sol dibacîu ce era. La moment, vin pagi cari 'l conduc pe oaspe în castel. Dar, numai cu mare anevoie pot ei, să 'l induplece a descăleca; dară un rege 'i-a poruncit să fie cavaler. Pagii 'i iaū jos armele.

Cu îngrijire părintească, caută moșneagul de tēnēr, îi dă sfaturi bune, și îi dă lecții în obiceiurile și în arta cavalerescă. După 14 zile, Parcival pleacă mai departe, desbrăcând mai întâi hainele sale de nebun, și liber de copilăreștile sale nerozii, el intră în orașul Pelrapeire, din a căruï locuitorî mulți muriseră de foame, asediați fiind de oastea inamică. Aicea domnește regina Conviramurs; de frumoasă ce este, regele Brandisgan, voește să și-o dobândească prin întrebuintare de formă.

Ea înflorește ca o roză ténără, care lucește în roua dimineții, roșu și albă din bobocul său.

În liniștea nopții, întră ea, în odaia lui Parcival, care era luminoasă ca soarele, și se plânge cu lacrimi de necazul ce trebuie să aibă. Junele eroi, învinge în duel pe conducătorii oștirilor inamice, liberează prin acest mijloc orașul și dobândește mâna tinerii regine.

Nu după mult timp, Parcival părăsește pe ténera sa soție și țara sa. Grija despre mama sa și impulsul pentru aventuri nu îi dau odihnă. Deja în zioa cea dintâi el face un drum așa de lung, în cât nici o pasere în zbor nu l'ar fi putut ajunge.

Către seară, vine la un loc, unde debarcaseră niște pescari. Unul din ei, ședea trist, rezezat pe mâna sa; el avea vestimente așa de s'umpé, pare că toată lumea, ar fi a lui. Acesta este suferindul Amfortas.—Parcival, îl întrebă unde ar putea să se găzduiască puțin, «Loc de 30 de mile,»—îi răspunse aceasta «nu ai să găsești nici o casă, numai una este acolo după stâncă.» Parcival, merge după cum îi spune acel hârbaț. El ajunge la un castel cu multe turnuri; asigurând că el este trimis de pescar el este primit și ospătat. El se află în castelul lui Gral. Este condus în un castel foarte măreț; 100 caudelabre atârnă aici cu lumină în ele. Lemn de aloc, arde în vetre de marmoră. Pe vatră este întins pe o scândură bolnavul stăpân al casei, învălit în blane scumpe; pe cap cu o căciulă de zibelin, al cărei lumă era un rubin s'ump. Bolnavul zice oaspelui să șează lângă el; mulți cavaleri, șed împrejurul lor. Un pagî întră repede pe ușă, ducând o sulită pe care curge sânge în jos. Se naște un plâns mare; după ce sulita fu purtată pe la toți, pagîul părăsește sala.

Din poă se deschide ușa; un lung șir de fete îmbrăcate în purpură, și în catifea, î bră cu ghirlande în mână; ele aduc tacâmuri scumpe: stesnice de aur cu lumini aprinse, două picioare de masă de fildeș, o tablă de petre transparente, care se pune înaintea regelui, două cuțite de aur, mai ascuțite de cât stalul pe cari le puse.

În urmă vine o virgină (Urepansa) cu coroană de aur; fața îi lucește în cât ai crede că voește să devie Zi. Pe mătase verde, duce ca neprețuitul dar ceresc pe Gral; Înaintea lui se duc 6 sticle cu balsam arzător. Ea așează pe Gral, înaintea regelui, și se pune între colegile ei. La o sută de mese acoperite șed cavalerii câte patru, la fie-care masă.

În cărucioare mici, se aduc tacâmuri de aur; 100 de pagî serverse înaintea lui Gral; fie-care servește o masă; și după ce ei, întind mâinile, Gral, le dă în strachină și în oală. Dupe masă, stăpînul închină oaspelui o spadă, pe care el însuși a purtat-o când a purtat-o când a fost sănătos.

Virginele eșind cu Gral,—Parcival vede dintre toți bătrânii ce îi a văzut în viața sa; Mai alb de cât aburul este bătrânul (Titurel). Ce e drept Parcival, a observat toate misterele acelea, dar el nu întreabă. El crede încă, că va afla toate, fără a întreba. Deșteptându-se ênsé de dimineață, în urma unor risuri grele, nu află pe nimenea care să 'l servească cu ceva. Jos pe podeală sunt zalele sale, pe care singur trebuie să și le puie. Calul său stă legat la scară și alături sunt scu-

tul și sulița. Nică-iri nu se vede și nici nu se aude nimica. Eană din curtea castelului este bătută de copitele cailor. El ese, prin poarta deschisă, în grabă este trasă puntea după el, și un pagî îi zise cuvinte batjocitoare înjurma lui; el merge. El merge pe urma copitelor de cai, însă, aceste urme se despart în mai multe părți și în urmă le pierde cu totul. Deodată aude vocea tânguitoare, a unei femei, este sâguna, care șade pe un tei. Ea 'i esplică, ce a văzut el, și ce ar fi trebuit să facă. Indoiala, grija umple acum inima lui Parcival, dorința de a reafă pe Gral și dorul de Condoiramur. Intr'o dimineață mergând el, călare prin pădure; calul este alb. Un vultur, ese inaintea lui după un șir de găște sălbătice. Una este lovită în sbor și din rana ei, pică trei picături de sângé pe omăt.

Cum roșește sângele omătul, cum amestecă bucatul sângelé cu albeața, această 'i amintește cavalerului culoarea cea înfloritoare a iubitei, «Condoiramur», aicea zace fața ta, esclamă Parcival; uitându-se necurmat la acele pete el se cufundă în cugetări.

Cu sulița în sus, șade el pe cal, ca și cum ar dormi. Nu departé de acest loc s'a așezat regele Artus, cu eroii mesei lui Gral. Lor îi se anunță că în pădure, stă un cavaler gata de bătaie.

Doi, din cei mai crunți «Segremos și Kog, păzitorul de arme, pleacă ca să 'i rupă el sulițele lor. Cuvinte amenietoare, chiar lovituri cu sulițele, nu 'i trezesc, până când o întorsătură a calului său, și o lovitură a contrariului, nu 'i retrag petele dinaintea ochilor; ast-fel viinduși la fire, el îi culcă pe amândoi. Păzitorul, de arme căzând, își frânge o mână, drept răsplată, că a bătut odată pe Cunevara. Al treilea care vine călare, este prietenosul Gavan; și el îl chiamă în zadar pe visător. El cunoaște încotro stău ațintiți ochi lui Parcival și aruncă o năframă de mătase albă asupra petelor. Atunci dispare Gondairamur, și Parcival, împreună cu Gavan vestesc bravura cavalerului roșu. El este primit în societatea mesenilor; și Gavan, devine amicul său, cel mai credincios. Pe când cavalerii, și damele stău în cea mai deplină bucurie la masă, iată că vine pe un catâr înalt și leneș, virgină, pentru a cărei frumusețe, numai puține sulițe fură încă stricate. Ochi ei galbeni ca niște topazuri; gura albastră până adânc înăuntru, asemenea unei viorele, un nas de câine, doi colți lungi ca de o palmă, urechi ca de urs și unghii ca la leu. Ea poartă o manta, o pană de păun, atârnată pe spinare, dar fără pălărie, nu ar fi stricat soarele pelița ei? Pe de asupra pălăriei se invăluște o coadă neagră, care atârnă până în jos pe catir. În mână poartă, un bici de mătase, și mănunchiul de rubin. Aceasta este Cundria, servitoarea lui Gral, pe care a dat-o regina negrilor Tecundila lui Amfortas în dar. Pe cât este de slută, pe atât este și de credincioasă. Ea aduce Sigunei bucate de la Gral: ea știe toate limbile, cunoaște cursul stelelor. Aceasta vine în mijlocul lor, și se oprește în fața regelui Artus. «Masă este desonorată», esclamă ea. Un rău este la ea. Apoi ea se îndreaptă către Parcival, Blessem asupra capului tău, și asupra mărimii tale bărbăteșii. Eu 'i par a fi o arămie dar sunt cu mult mai frumoasă de cât tine. Spueam când tristul pescar șadea inaintea ta, fără mângăere, de ce nu 'l-ai ușurat de chinurile lui? Oaspe necredincios! Nu ți s'a făcut milă de chinul gazdei tale? El 'i-a dat o spadă pe care tu nu ai

merităto. Tu vėzuși pe Gral inaintea ta, vėzuși argint și sulița sãngerãnd, și nu făcuși nici o întrebare. O! dacă ți-ar cădea limba din gură! O întrebare mai mult, ți-ar fi adus toate averile pãmentului. Tu acum ești lipsit de onoare, și nici un medic nu te mai poate vindeca! Ce durere! căci căzu așa din preț fiul Herteloidel.

Sãpținderé și doliu domnește în cer. Cundria, singurã plãngend și frãngendusi mâinile pleacă.

Parcival ẽnsã, devenit lumei spre ocarã se leapãdã de societatea mesenilor, și pleacă de aici perzẽnd speranța în Dumnezeu.

Nu o țarã a cãlcat tẽnãrul erou, cãlare și cu corabia, nu pe un cavaler la culcat el prin frãngere de suliță, nu o luptã a luptat el vitejește. In biserici și in locuri unde se predică cuvẽntul lui Dumnezeu nu se vede nici o datã, numai luptã și ceartã caută el. O datã, într'o dãmineatã, pe cãnd Parcival cãlãtorea prin o mare pãdure, o ceatã cucernicã trece, desculță și în vestminte aspre.

In frunte un cavaler, cu barba cãruntã, cu o frumoasã și plãcutã fațã, cu el soția și fetele sale, douẽ virgine plãcute: gura lor, rozã și ferbinte puțin corespundea cu seriozitatea zilei; alãturi alergãu niște gingași cãțeluși; cavaleri și pagii, cu mers umilit. Parcival a cãrei decorațiune cavallereascã nu se lovește de loç cu vestmintele peregrinilor, își cãrmi calul din cale. Cãruntul cavaler i spuse cã trebuie în zile așa de sfinite, se umble deplin inzelat!

«Ce mē prieste pe mine, respunsẽ Parcival, încẽputul anului, numẽrul septemãnelor, și numirile zilelor? Odinioara serveam unuia, numele lui era Dumnezeu, ajutorul sãu mi era promis; El a vãrsat asupra mea batjocurã in loc de ajutor.» Atunci moșneagul i aduse aminte inoiciosului, cã in acea zi trebuie sã se bucure toatã dumea, cãci credința cea mare în Dumnezeu, se aratã așa de ajutãtoare. El i slãtui pe Parcival, ca sã meargã pe cãrarea care o vede bãtutã, spre casa unui om stãnt, la care și el astãzi ca in tot anul făcu un sfãnt peregrinaj; cã in fie-care Vinerea mare.

Fetele cred, cã trebuie sã i fie frig tãnãrului cavaler. Ele zic ar fi mai bine sã fie tãndus la chiliã tatãlui lor. Parcival ẽnsã și ia ziua bunã de la dẽnsii, inima sa este mișcatã, el se gãndește iarã la cerescul sãu creator; lasã frãtul cãlului in voe. «Dacã este azi ziua de ajutor a domnului, apoi el o sã mē indrepte la caleã cea adevãratã!» Calul o apucã in adevãr spre peștera in care Trevrezent se pregãtește pentru cer. La focul pușnicului se incãlzește Parcival. El recunoaște în Trevrezent, pe unchiul sãu, aflã de la el minunile lui Gral, și istoria neamului lui Tifurei și despre moartea maicei sale și cum el singur a fost zmeul pe care ea la alãptat. Cinci-spre-zece zile intãrzie el, și primește invẽțaturile sfinite ale unchiului sãu. Erburii și rãdãcini sãpate din omët, sunt hrana lor, și cu toate acestea Parcival nici o datã nu fusese atãt de bine ospãtat. Vindecat la suflet, cu speranțã nouã în Dumnezeu, pãrãsește peștera.

Deja cinci ani a cutreerat Parcival pãmentul, cãutãnd pe Gral. Și pe cãnd ședea el la masa regelui Artus, Cundria se apropie cãlare, in manta neagrã cu po-

rumbi de aur, cu insigniile lui Gral. Necunoscută încă, ea cade la picioarele lui Parcival, cerând îndurarea lui. Ea laudă cu bine cuvântarea stărea stelelor, lacrimi de bucurie surse din ochii lui Parcival; el se duce cu Cundria către Montsalvatreșii. O peată de soalărgări 'i întâmpină în pădure, se dau jos de pe caii lor, și primesc cu capetele descoperite pe noul rege. Salutare lui Parcival, o primesc drept bine-cuvântare. Este chiar timpul în care se îndesc durerile lui Amfortas. Mirodenii miroșitoare, sunt imprăștiate împrejur; focul de aloe arde; petrele cele mai scumpe vindecătoare sunt imprăștiate pe pat; însă nimic nu alină durerea. Atunci apare Parcival, și pe el 'i roagă Amfortas, ca în șapte zile și șapte nopți să fie dat la o parte Gral din'na, in tea ochilor săi. Parcival însă se aruncă de trei ori la pământ, înaintea lui Gral, și se roagă că să se sfârșească chinul bietului bărbat. De o dată, vine un luciu, în mintea bolnavului; cu o frumusețe înfloritoare, se ridică el de pe patul unde zace. Cavalareshțe frânge sulită el în serviciul lui Gral. De la Cundria 'i au mai aflat Parcival, și asta, că Condoiramur, 'i ar fi născut doi gemeni. Deja s'a trâmisi după ea, și Parcival, 'i ese înainte.

Dis de dimineață sosește el la poiana unde ei au tras. Pe când intră în cortul ei, dânsa doarme încă, lângă ea amândoi copii, Veselă sare dânsa, și cuprinde pe soț. Ar vrea să se mânia pe el, dar nu poate. Este același loc, unde odinioară sângele și neaua îi răpiseră simțirile.

Siret (Bucovina)

Zaharia Voronea.

C O R S E T U L

NUVELA

(Dupa Charles Aubert)

Călătorii pentru Paris! strigă impiegatul deschizând ușa sălei de așteptare.
Mă cocoșaiu în vagon.

Dupe ce salutaiu, la întâmplare, o doamnă foarte infofolită, care dormea într'un colț, mă așezaiu lângă bagajul meu, și dupe puțin timp lăsaui în urma mea gara Macon.

Petrecusem timpul secerișului la unul din unchi mei, în mijlocul arborilor și a câmpielor, la zâmbetul naturei, și nu'mi părea rău de a revedea capitala.

Eram prin Octombrie, și, cu toate că la țară era încă prea frumos

natura avea acel aspect greoi și melancolic, ce deșteaptă numai visări triste.

Toate lucrurile deveneau păsomorate, chiar și luna.

Cată să spun, în treacăț, că mă certasem cu Marion.

Păsările păreau îngrijite; cerul avea cea amenințător; și deja, ca o bătrână impunătoare în rochie de mătase, Toamna, străbătea drumurile, terâind dupe, denșă, cu un fișit sinistru, foile îngălbenite, ce picaă din arbori una câte una ca niște lacrimi,

Eram foarte bucurôs că mă simțeam dus cu astfel de repeziciune, și mi se părea că las departe viscolul, gerul și zăpada; ardeam de dorința de a revedea Parisul, unde iarna este ca o primă-vară fermecătoare, cu miriade de becuri de gaz și de fetițe frumoșele.

Simțeam un dor foarte mare pentru cel-l'alt seceriș ce mă aștepta acolo, seceriș de friguri, de zventurări, de lupte și de iubiri nnoi.

Ensă aburul nu e repede ca dorința.

Nu puteam să ajungem mai de vreme de cât la mezul nopții, și 'mi făceam socoteala că aveam opt ceasuri de petrecut în vagon.

Dacă 'nsoțitoarea'mi de călătorie ar fi fost tână și frumoasă, ași fi putut incepe o intrigă prefăcută, o întreprindere din cele mai delicate în care trebuie să fi foarte șiret; poate că m'ași fi amoretat, și, nici vorbă că atunci 'mi-ar fi părut că timpul trece foarte repede.

Dar vecina 'mi era așa de mult înveluită și, prin șederea ei ghemuită, arăta o așa de mare lipsă de cochătărie, în cât asta m'a făcut să crez în data că e de-o vârstă înaintată și să mă las de or ce încercare de a'i turbura somnul.

Pe lângă astea, aveam cu ce să 'mi petrec vremea.

— Aide, zisei scoțându'mi caletul de note, curaj! A venit timpul să isprăvesc această lucrare grea.

Și, cu toate zguduirile vagonului, scrisel hotărît, cu litere mari, următorul cuvânt a căru vedere 'mi îndoi hotărîrea:

Prefață.

*

Ah! Doamnă, știam bine că ai să 'ți ștrângi frumoasele buze.

Toți știu că o prefață este mijlocul înșelător de a se lăuda cu obrăznicie și de a îngrămădi fără rușine minciuni într'o cățătime îndestulătoare pentru a'și face un pedestal.

„Mincinosul cel mai mare este acela care vorbește cel mai mult despre el, zic Chinezii.

Și ați dreptate.

Dar când sînt gata să arunc volumul meu în oceanul literar, unde ați să-l amenințe atâtea stînci, nu pot să nu vă spun și mamele care la plecarea copilului lor îi dau câte-va povești blajine, nu pot să nu vă zic cărțile mele :

„Du-te, mititico, du-te de țî caută un loc sub soare. Indreptează-te mai mult spre femei, căci sînt făpturi blande, laconice de mîngăieri ; ele iubesc pe cel ce le iubește. Poate că te vor primi fiindcă nu vorbești de cât de amor.”

Ai putea să-mi zici că prefața se pune totdeauna la prima pagină, a unei cărți și că a urma într'alt fel este o absurditate.

Dar această obiecțiune nu este serioasă, de ôare ce damele pentru a începe un roman sau or ce alt lucru — nu admit altă lege afară de toanele lor neprevăzute.

Deci, fiindcă scriu numai pentru ele, prefața mea, astfel așezată, are mai mult noroc de a fi citită de cât dacă ar fi în fruntea lucrărilor mele.

Și pentru ce să fie citită mai 'nainte de toate ?

Eu nu cred să fie bine nemerit a vorbi cine-va de afacerile sale personale chiar de la prima pagină.

Aceasta familiaritate, mi se pare tolerabilă mai tîrziu, atunci când cititoarea, recunoscătoare mai mult sau mai puțin de plăcerea ce a gustat, începe a considera pe autor — sau mai bine cartea lui — ca pe un amic discret și comod, pe care 'l lasă să pîtrunză până în camera ei, ziua, noaptea, la or ce oră, și pe care 'l bagă sub perna ei, mai înainte de a stinge lumina.

Și pentru că a venit vorba despre aceasta, Doamnă, observați că de grav lucru este a deschide o carte ?

Un număr mare de oameni, indiferenți la frumoasele delicateți ale pu doarei' nu ved acólo decât hîrtie albă manjă cu caractere negre și mic

Ei nici nu știu că acestel caractere negre de se agită cu vioiciune ca niște draculeți pe zăpadă, sunt ființe, idei, voci, și că totul vorbește, strigă, ăfîță și plînge.

Dar dumneata, Doamnă, d-ta știi că în cartea pe care de-abia acum ai cumpărat-o, în cartea care amze mîrdase a clebși cîlcîrnea de tipografie, se află un suflet ce se ascunde, o inimă ce palpită

Insfârșit' această carte este cineva pe care 'l ei cu d-ta.

Și astfel, dacă ne-am gândi la favorurile prețioase pe care ești pe cale a'î le acordai ai celorlalți plăcute ar fi posesor acel cine-va,

Și iată'l sub brațul d-tale, încins cu totul de căldura corpului d-tale. Te urci în trăsură : el e pe genuchi d-tale.

Îl duci acasă, în camera d-tale : îl ascunzi cum și ascunde un amant.

U Ești nerăbdătoare să îl ascuți mărturisirile ; dar, fără îndoială, vei aștepta până la noaptea, pentru că conversația-vă plăcută să nu fie turburată de nimic.

Acest necunoscut, acest cine-va, dată'l acum pe meseioară fiind față la misterele grațioase ale culcării d-tale, nici chiar pentru prea-felicul care ar poseda alinorți n-ai fi nici mai frumoză, nici mai grabnică de cât acum.

Te vii în așternut și îl ești cu d-ta, pe el, pe necunoscutul, și îl faci un locșor aproape de tot de capul d-tale.

Îl examinezi un moment cu aerul inchișor al fetelor când li se prezintă cel care vrea să le ia în căsătorie ; pe urmă, cu hotărâre, apuci cuțitul de hârtie și îl înfigi în sin pentru că să îl descopere toate secretele lui.

În fine, acel cine-va vorbește și suspină, suferă și saltă de bucurie sub privirile d-tale.

Incetul cu incetul' devine semet, cutezător chiar ; se face stăpân pe spiritul d-tale, se așează în el, și la acolo locuiește tot ce iubești mai mult.

Îți destăinuiește toată inima lui și nu se teme de a scotoci și în d-tale. Ba încă merge cu indiscrețiunea până a'ți analiza sufletul și gândurile cele mai intime.

Te duce în orice loc îl plăcește ; devine pretențios ; trebuie să fii de părerea lui ; dacă te întreabă, trebuie să îi răspunzi ; și ce e mai mult e că nu îi minți nici o dată.

E un despot, al cărui jug trecător îl porți fără a carti.

Acest cine-va trăiește, tresare.

Îl înțelegi așa de bine în cât împărtășești pasiunile lui,

Iată'l chiar că îți vorbește de amor, și d-tale nici prin gând nu îți trece să îl ascunzi turburarea.

Ochi-ți devin mai strălucitori, obrajii mai roșii, sinu ți se agită mai tare.

Și dacă tam fi încă pe vremea feilor, și cărțica ce citești s'ar preface de-o dată, în mainile ți frumoase, în printz incantător, amant inflăcărat, cine

știe, Doamnă, cine știe de vei putea scăpa, fără pagubă, de pericolul plăcut
cہ te-ar amenința?

Sigūr că n'ai să te temi de nimic așa ceva.

Cu toate astea^f o parte din D-ta chiar primеște iluziunea și se dă unor
voluptăți deșerte.

În urmă, când acel cine-va tacе, îl închizi încetinei, și, fără a băga de
seamă, îl apropii de buze și 'l ciugulești cu dinții, în care vreme, cu pri-
virea perdută în adâncimile nemăsurate ale perdelelor patului, ascuți ecoul
palpitor al amintirilor și speranțelor cہ a deșteptat în D-ta.

Se întemplă chiar că, dupe ce adormi, caracterele negre zbor și vin, ca
o legiune de ființe mici și ciudate, să 'ți populeze somnul cu vise fantastice
printre care vezi neînțeles pe acel cine-va pe care 'l ai primit așa de generos.

*

Astea toate le cugetam pe când îmi ascuțiam plumbul de scris c'o ar-
doare prezicătoare de bine.

Tabloul fermecător al favorurilor promise către cartea fericită, îmi im-
boldise dorința și 'mi înflăcărare curajul, când, de-o dată, 'mi închipui des-
tinul cel trist al cărții plictisitoare, care e aruncată dintr'un loc într' altul
până ce, plină de rușine, dispare în umbra adâncă.

Această gândire mă înfricoșă iarăși, și mă întrebai cu Heliniște dacă
prefața 'mi târzie nu venia totuși prea de cu vreme.

De alt-fel, nici nu știam cum să încep, și desperându-mă că n'o să pot
scri nimic bun, măhnit că eram singur în vagon, mă înfundai cu hecaz în
colțul ce'l ocupam.

*

Femeia bătrână dormea mereu.

Pe bancă, lângă ea, era o geantă elegantă, un sac mic de pele rusească
și o batistă subțire, brodată.

Sacul era deschis, și, numai pentru că n'aveam ce face, mă aplecai să
văz ce era într'însul.

Pe lângă câte-va cutioare mici cu greu de văzut, distinsel un pепtene,
o sticlă cu apă de Colonia, un puf de pudră și o oglinjoară elegantă cu
maner de abanos.

De sigur că somnoroasa era o cochetă trecută, care 'ntrebunța totul
pentru a 'și ascunde zbărciturile.

Dar acele lucruri de găteală erau atât de mici și drăgălașe și aveau un miros de vioară atât de plăcut că, fără voia mea, îmi veni în gând că stăpâna lor avea grațiozitatea și pe vino'n-coace mai mult de cât îmi închipuisem eu la început.

Ensă chiar dacă ar fi fost alt cine-va mult mai iscusit de cât mine, tot i ar fi fost greu a'și face o opinie în privința aceasta,

Afară de mantaua 'nblănită în care se înfășurase cu totul, călătoarea prudentă își ascunsese capul într-o mantelută albă, ast-fel că totul era ceva îngrămădit și cu încrețituri de nepetrans.

În totul însă 'mi se păru că observ o linie unduloasă, care te făcea să crezi că corpul acela era mlădios și plăcut.

Dar aceasta era fără îndoială efectul imaginațiunii mele bine-voitoare.

În scurt, tot ce știam despre însoțitoarea mea este că era cochetă și friguroasă; deci, nu știam mai nimic, pentru că femeile sunt cochete și friguroase la orice etate.

Dupe cum se întâmplă tot de-a una în asemenea cazuri, dificultatea mă făcu și mai curios.

Mă întinsei cu indiscrețiunea până a lua batista și a mă uita la marcă.

Dar numai de cât o aruncași repede, și foarte palid, mă infundași în colțu'mi, închizând ochii.

*

Nu, nu descoperisem nimic privitor la vecina mea, ba încă o uitasem cu totul.

Mă turburasem ast-fel numai pentru că unul din colțurile batistei era 'mpodobit cu un L brodat.

Și, de mult chiar, nu puteam să văd o batistă sau alt lucru însemnat cu un L, că 'ncepeam să tremur grozav.

Par'că venia cine-va și 'mi scormonia cu degetul o rană dureroasă.

Înima 'mi tresăria, nervii 'mi se 'ncordau, gura'mă șoptia un nume, și închipuirea unei femei palide și tăcută se plimba pe din'aintea mea.

Oh! cât am iubit-o!

Ce ceasuri neuitate erau acelea în care 'mi aducea aurul roșiatic al părului ei, miera 'mbătătoare a buzelor ei, încântarea frumuseții sale!

Când o vedeam, îngălbineam tremuram din toată făptura mea, de-abia mă puteam ține pe picioare, și vocea 'mi se stingeă; ea arunca raze, eu eram uimit; admirațiunea 'mi era ecstaz; eram îmbibat

de ea; 'mi se părea că era în mine, în sângele meu, în carnea mea, în oasele mele; îi vorbeam cum vorbesc copiii fricoși; fie cărei mângăiere a ei mă bucura atât de mult în cât 'mi se părea că mor; simțibilitatea mea se urca până la treapta cea mai înaltă de agerime în care senzațiunile cele mai neînsemnate sunt greu de susținut; și am trăit veacuri în nopțile acelea în care 'i făceam, cu sărutările mele, o manta înfocată ale cărei arsurile le va simți în veci!

Cum de nu s'a molipsit și ea de o pasiune așa de silnică, geloasă și absolută?

Fi-va oare adevărat că femeile se desgustează mai iute de acela cari găesc în amorul lor minunata facultate de a le transfigura.

Oh! sătule de plăceri rare, regine nebune care abdică, idoli erozi cari se derămă singurii de unde le va fi venind oare nostalgia umbrei care le prăbușește de așa de sus?

Trebuie să'mi erți, Doamnă, amintirile focoase, ce mi le redeșteaptă batista însoțitoare mele de călătorie.

De-abia era doi ani, de când schimbătoarea cea frumoasă, a cărei nume se 'ncepea c'un L, mă părăsise, lăsându'mi în inimă, ca pe o lepră nevindecată, pasiunea mea nepotolită și nferbentată; și fie-căruiă i plăce să vorbască de boalele în care era aproape de moarte.

Dar ca să termin cu acest subiect, permitem ca, sub forma de aksiome să pui aci și aceste câte-va reflecțiuni care sunt roadele ecserienței mele.

De altmintrelea sunt aproape o istorie:

Trebuie să multunoști cele mai plăcute voluptăți, pentru a'ți bate joc de cea cari mor de amor.

Măhnirea ce ne-o aduce nestatornicia unei femei, stă în raport direct cu plăcerile ce ne-a dat,

Deci, a'si omori amanta ar fi culmea ingratitudei și a nedreptății, dacă cum-va n'ar fi bun fapt de trebunie.

Cât pentru a se sinucide, este a da vieții o importanță pe care n'o merită.

Nu ești în stare să te bucuri de realitățile cele mici, decât numai atunci când ~~te~~ ai pierdut visurile cele mari.

Banchetul vieții e compus numai din fărâmaturi; înțelepciunea consistă în a le aduna.

Dar eu flecăresc. flecăresc, și uit că m'am lăsat în vagon, luptând cu trei greutateți :

1° Să depărtez din minte o amintire scumpă și dureroasă.

2° Să descoper vârsta vecinei mele și calitățile ei fizice și morale.

3° Să scriu o prefață.

Și toate acestea mai înainte de-a ajunge la Paris.

Nu e vorbă, mai aveam încă șapte ceasuri.

De almintrelea, vedeam bine că îndeplinind pe cele două din urmă o obligațiunii, cea dintâi ar fi încetat netăgăduit de a mai subsista.

Rămânea a hotări, dacă trebuia să mă ocup mai întâi de prefața sa și de vecină.

O împrejurare întâmplătoare mă făcu să'mi aleg.

În sfârșit somnoroasa îndărătnică se mișca.

Opoziția de felul cum dormea, se întoarse pe jumătate ; adevă, în loc de-a sta înfundată în colțul ce'si alege culcată cum era pe partea stânga, se răsturnă pe spate și și puse piciorul pe banca din față.

Din nefericire, nici o încrețitură a manteluței nu se desfăcuse ; ast-fel că obrazul îi era mereu acoperit.

Dar partea cealaltă a corpului îmi dădea acum un câmp mai întins pentru cercetările mele.

Piciorul era de o micșorime delicată ; linia pulpelor îndoite puțin avea niște proporțiuni netăgăduite ; mai în sus de șold mantaua se 'ndoia adânc și te făcea să'ti închipuiești o talie elegantă și subțire ; în sfârșit, ceva mai sus, stofa se ridica puțin împinsă ușurel de către țigete mândru dezvoltate.

Oh ! Oh ! murmurai, cu totul lăcomit, începe să mi se pară că vecina mea e plăcută.

Ensă, tot nu mă încredeam imaginațiunii mele, ce deja reconstituea după placul dorințelor mele, frumusețile ce încă 'mi erau ascunse cu multă stăruință.

Dar de-odată deschiseși ochii mari și rămăseși coprins de uimire la vederea unei mâini ce alunecă ușor afară din mantaua întredeschisă și rămase ecspusă, în toată strălucirea albeței ei, pe blana întunecoasă.

Ah! Doamnă, era mână cea mai frumoasă pe care cerul ar fi dat-o unei femei! Cea mai frumoasă, cea mai subțirică, cea mai delicată; o mână moale, albă și lustruită, o mână cu degete lungi și subțiri, cu unghii trandafirii și strălucitoare: o mână îndemnată, o mână inteligentă, o mână amică, o mână sinceră; o mână voluptoasă cu găurele mici în care stău ascunse mii de ispite; o mână micuță, o mână inocentă plină de mângâieri și de dulceață, o mână îngușitoare pe care ori și cine ar fi voit s'o simțea pe inima lui; o mână plăcută după care îți scotea gura apă și buzele sărutări; o mână de fee, o mână perfectă, un cap de operă, o bucurie, o lumină!

Eram nebun!

— Ah! Ah! suspinau cu un rei de triumf, numai ea — numai aceia al cărui nume nu mai vreau să-l pronunț — poate să aibă mâini frumoase!

Dar, tot în același timp, constatai încă odată cu câtă grabă bieful meu spirit se acăța de toate ocaziunile pentru a-și reaminti.

Ah! n'au iubit nici odată și nici n'au suferit, acei cari nu cunosc aceea stare de tanguit care ne face totdeauna să comparăm lucrurile ce le vedem cu amanta ce am pierdut, și care ne face nedrepti într'atât încât să nu găsim nimic mai frumos, nici mai bun, de cât ființa iubită ori cine ar fi ea.

Și cum aș fi putut ține atâtă putere magică avea odinioară mână aceea mică și fragedă, mână fermecătoare, care încă 'mi strângea inima cu atâta putere?

Oh! ce mângâieri dulci știa să dea acea mână ușoară a cărei atingere era ca o bătaie din aripă a unui serafim nevăzută!

De câte ori n'a risipit ea întristările greoaie de pe fruntea mea! De câte ori punându-se pe capul meu, nu m'a aruncat în genuchi, supus, pierdut, răpit de admirațiune! de câte ori încă, numai cu o strângere, de-abia simțită, 'mi-a mărturisit dorințele și rătăcirile pe care gură severă nu 'ndrăznea a le pronunța!

Totuși, se vedea că pasiunea 'mi orbitoare începea a-mi mai da pace, pentru-că mi se părea că o altă femeie putea, cel puțin prin frumusețea mâinilor, să se potrivească cu aceia pe care până atunci o crezusem numai pe ea singură dăruită cu toate perfecțiunile.

Acest progres era ca un semn de tămăduire apropiată; și mă bucurău.

— În sfârșit, imi zisei, s'a apropiat momentul când voi fi scăpat de

această incântare, în care spectrul acestui amor yestejit va părăsi sufletu'mi și va da loc altui chip mai nou a cărui prospătate 'mi va da, de-o dată, viața tineretea și toate plăcerile perdute!

Și tot privindu'mi vecina care dormia mereu, mă coprinse un fel de speranță care 'mi redeșteptă tot focul de odinioară.

— De unde știi, murmuram eu, de unde știi că această femeie nu este tocmai aceea care prin îmbrățișările ei calduroase 'mi va încălzi iarăși sufletul?

*

Dorința de a cunoaște pe femeia invelită 'mi creșcu peste măsură!

Aveam numai un mijloc: să fac zgomot îndestul pentru a o deștepta.

Dar pentru asta, trebuia să găsesc ceva care să pară a fi din întâmplare, ca nu cum-va pe urmă să'mi atrag ura somnoroasei.

Nu prea găsisem mijloace bune, și or cât aș fi căutat, n'ăș fi găsit ceva mai nemerit de cât să fac să, cază cu zgomot sacul meu de călătorie.

Și sacul era lângă mine, pe bancă; era de ajuns să'l împing puțin și cădea.

Dar totuși, când eram pe cale să îndeplinesc această faptă atât de ușoară, mă apucă un fel de emoțiune nespusă și mă oprii.

Intrasem, fără să simț, în acea stare de impresionabilitate fără margini, când celui mai mic lucru îi dai o importanță peste măsură.

Ideia că aș fi turburat foarte rău liniștea aceleia, pe care imaginațiunea mea 'mi-o reprezenta deja ca pe una care trebuia să fie 'nsoțitoarea vieții mele, mă frământa nespus de mult.

Și atât de mare 'mi era temerea că'ncepui să tremur.

— E trist, mă gândiam eu, ca să fii nervos până'ntr'atât; sunt așa de turburat că, dacă necunoscuta ar avea urechi bune, bătăile nemăsurate ale inimei mele ar fi de ajuns pentru a o deștepta.

Abia'mi veni acest gând și, printr'o întâmplare ce-mă uimi, femeia suspină și se sculă întinzându-și brațele amortite.

Pe urmă 'și trase repede manteluța ce'i acoperia fața, și, îndreptându-și ochii spre mine, privi, mirată, ființa care, văzând-o, a țipat așa de plângător.

*

Oh! chiar dacă sufletu'mi-ar fi nemuritor, dacă eternitatea va pune între acel moment și memoria mea, îngrozitorul teasc al secolilor, dacă 'mi-ar fi dat să trăiesc încă o mie de existenți misterioase, afară de timpurile și

spațiurile inteligibile, totdeauna, totdeauna, mi-ai aminti suprema, senzațiune ce-am avut atunci, recunoscându, pe ea, iubita, nouă, stat, regretată, răul și iadul meu.

*

Și era acolo, înaintea mea, aproape de 'mbrățișările mele, foarte uimită și ea de această întâlnire neprevăzută.

Eu incremenisem de mirare; carnea îmi tresărea; tremuram din cap până 'n picioare și dupe o spaimă prea mare; vedeam numai foc înaintea mea; par'că eram strâns de gât de drați, și, cu greutate, ca și un muncit de iad, strigai:

Tu!.. Tu!

Ea nu stătu mult uimită. Surise văzând adanca impresiune ce-mi făcea, măgulită, fără'ndoială, mișcătă, poate,

— Doamne! zise ea, dar de unde ai eșit, prietene? 'Mi-aduc aminte destul de bine că plecând din Lyon eram singură... Adormi mă deștept și iată-te... Aș crede că ai fost ascuns sub bancă.

Vorbea rar, așteptând, după fie-care frază, un răspuns pe care nu'l puteam articula.

— Doar de n'ei fi vre-un strigoi... Dar, dupe câte știu, n'ai murit... Și fața 'ți e destul de frumoasă... lăsând la o parte galbina...!

— Își scoase ceasornicul. Ceasurile cinci!

Patru ceasuri de gând dorm... Unde-am ajuns?..

Doamne, ce locuri triste!

Și luând oglinda ce era în sacul ei, se privi cu băgară de seamă.

— Par prea obosită... Ș'apoi nu e de mirare; vii tocmai din Marsilia... Cum sunt peptănată!... par'că sunt o nebună...

Și tot vorbind, își dregea părul, intrerupându-se, din când-în-când, numai pentru a se uita la mine cu coada ochiului.

Eu nu puteam să fac să mă zic nimic la locu lui; și totuși vedeam bine toate mișcărilor ei, îmi dădeam socoteală de toate cugetările ei și luam seama la toate mărunțișurile gătelei ei.

Mai întâi, luă un puf de pudră și, ca și o pisică ce-și mângăie botul cu laba'i albă, își infrumuseța fața.

Pe urmă, cu degetul arătător, puțin udat, își freca genele pentru a le curăța de pudra care s'ar fi pus pe ele.

Și astea le făcea așa, ca și când 'i-ar fi părut foarte natural ca eu să fiu acolo.

Dar vedeam bine că și pe ea n'o scutise emoțiunea: buzele li subțiri se strângeau astfel, că nu se putea să nu bage de seamă, cu toată graba ce punea, în acel moment, de a și le drege cu o bucată mică de roșul

Ea continua pe acelaș ton ușor:

— De unde te-ai sînt?... Nu te-am auzit?... De la Măcon fără 'ndoială?..

Și fiind-că nu'i răspundeam nici de-cum!

— Ești supărat?... Făci țeu....

Mă 'nneacăni, n'ăș fi putut spune nici un cuvînt, din ochi mi izvorău lacrimi, care mi ardeau pleoapele și se uscău fără să cîrge.

La urma urmi, tăcerea mea o supără.

— Dacă nu te-ăș ști de mult că ești un om politic, zise ea, m'ăș îndoi de politetea D-tale... Dar îmi place m'ai bine să crez că uimirea în care te-a cufundat intălnirea noastră te-a făcut mut.

Pe urmă, văzēnd că 'ngălbeneam din ce în ce?

— Ce ai?... Ai 'nvinețit, zise ea sculāndu'se de-odată.

Veni pană la mine și se sprijini ușor de tumerul meu.

La atingerea aceasta, trēsări.

— Ești bolnav, prietenul meu? murmură ea cu vocea muzicāli și mângăietoare care avea darul de a mă 'nrebuini.

— Nu, zisei eu, lasă-mē!

Ea se 'ncercă de a lua un aer de milă, reuși numai pe jumătate, și se întoarse la locu'i fără a m'ai îndrăzni să m'ai zică ceva.

În acel minut mă simțeam așa de ridicol că mi veni în gānd să deșchiz ușa și să mă arunc afară.

Tăcerea ținu mult.

Ea luase un ziar și citea.

Cat despre mine, mē dați cu patimă poftel de a o privi

Nu mē m'ai săturam prinvind acele trăsături scumpe de atatea ori dorite.

Oh! simțea bine focul privirei mele și dar, din bunătate fără 'ndoială, nu ridica ochii pentru că să favorizeze contemplanțiunea mea setoasă.

Sentimentele cele mai contrarii se ciocneau în mine.

Încōntinuu eram împins către densa și dar so gāndire turpată mi aducea aminte insulta veche și mi palmuia amorul și

În timp ce pasiunea mea și 'nfigea toate ghiarele săle 'n carnea mea, fierea necazului meu nepotolit îmi umplea inima de o amărăciune ne auzită.

Și tot privind la acea femeie care mi' tera sufletul prin tot locul după densa, ca pe o trofeă fugubră, simțeam cum mușe infundat în peptul meu dorința nebună de a da un țipăt, de a o apăca în brațele mi' la come și a o săruta de moarte.

*

Uimirea mea venea mai mult de la liniștea ei.

Rămăsesem ca trăznit găsind-o atât de stăpână pe ea însăși.

Puteam eu să'mi zic, de mi' de ori, că acel care suferă e mai mare de cât cel care și bate joc, liniștea ei era o superioritate ce mă supăra.

Pe de altă parte, mi-se părea că auz încă vocea mângăietoare ce și luase pentru a'mi zice: „Ești bolnav, prietenul meu?”

— Cine știe, mă gândii, cine știe ce s'o fi petrecând în sufletul ei?... Poate că mișcarea ei de a se apropia de mine era sinceră... Ce'mi probează că ea nu suferă tot atât ca și mine, că foată liniștea'i vedită?... Și apoi știu încă de mult, că ea are trufia de a ascunde tutulor aceia ce ea numește „prefăcătorie”?

De îndată ce pornii pe această cale, începu să'mi pară rău că m'am purtat așa de aspru cu ea.

De altmintrelea, nu era mai potrivit și mai cu dibăcie de a primi rolul de prieten ce mi' dăduse?

Pe când mă gândiam astfel, ea voinđ să'si desfacă zăru, îl scăpă jos. Mă aplecai repede, îl lua, și 'i 'l intinsei.

— Așa, da, zise ea, iată că acum ești mai plăcut că adineaori

— Mă iartă, 'i zisei, n'am putut să scap de o oare-care emoțiune...

— Care nu mi-a dispăcut nici de cum, mă ntrerupse ea, din conțra...

— Cum?

— Lucru ușor! N'ai fi putut să'mi probezi nici odată mai bine ca acum că amorul ce 'ți-am inspirat era sincer și durabil, mai mult de cât aș fi putut spera.

Intăritat puțin de siguranța cu care mi' vorbea 'i zisei:

— Poate că te cam prea grăbești a considera ca un semn de supunere prima mea mișcare de posomorire, de altfel foarte ertată.

— Sta, prietene, nu căuta să faci a se pără o obrăznicie aceia ce din parte'ti era numai un eșces de sensibilitate, pe care mă bucur că 'l-am provocat, de și nu sunt demnă.

— Poți să te bucuri cât vrei, Doamnă, dacă nu vrei să admii că eș-

cesul de sensibilitate de care 'mi vorbești ar izvorî dintr'un sentiment tot atât de durabil ca și amorul, dar cu mult mai puțin măgulitor.

— Ah! făcu ca, cu un fel de 'ntăristare, atunci mă disprețuiești?...
Nu răspunsei nimic.

Își puse încet mâinile pe pept ca și când ar fi vrut să 'nnăbușiască o suferință ascunsă.

Pe urmă, silindu-se să zîmbiască :

— Aide, 'mi zise cu blândețe, vorbește, ceartă-mă. Deșeartă'ți inima care 'mi pare că încă e plină de mânie și mahnire.

— Cum vîz, îți iubești arta, 'i zise, eă, și cauți să afli adâncimea rănilor ce faci.

— Oh! oh! iată ce e mai crud și mai de ne'nțeles!... Dar ce 'ți-am făcut eă?

— Ce'mi-ai făcut! striga țare. Mai e nevoie să'ți amintesc cât de cochetă, stăruitoare, băgătoare de seamă, plăcută, seducătoare, ai fost față cu mine? . . .

— Nu m'ascunz, am făcut tot ce-am putut pentru ca să'ți plac.

— N'ajunsesesi să'mi inspiri o încredere oarbă, prin încredințările și jurămintele D-tale? . . . Nu mă 'nlănțuiseși cu mișcările 'ți pasionate, cu mângăierile 'ți înnebunitoare, cu politețele 'ți respuse? . . .

Ea 'și aplecă capul și se roși puțin, dupe cât 'mi se pare.

— E adevărat, murmură ea, că te-am iubit din toată puterea . . . Dar ar trebui oare să 'mi pară rău?

Și, fără s'o ascult, urmaș eu mai multă tărie.

— Și, dupe ce-ai înțeles că 'ți eram trup și suflet supus și că voi fi prada vecinică a pasiunii mele arzătoare, n'ai venit să 'mi spuți, cu nepăsarea unui calău; „S'a isprăvit, iubesc pe alt cine-va, adio“?

Ea tuși puțin și, muindu'și vocea, 'mi zise:

— Da, n'am vrut să te 'nșel, am crezut mai bine să te fac nefericit de cât ridicol.

Acest răspuns mă incurcă.

— Ast-fel că sunt dator să 'ți mulțumesc! . . . Ah! îți rizi de minune...

Ea răspunse cu grayitate.

— Nu, prietenul meă, nu rizi. Știu că am un caracter ciudaț... și mărturisesc că simț niște gusturi, niște capriciuri, dacă vreă, cărora nu pot să mă 'nprotivesc.

— Zeă, nimeni n'ar putea să născociască o morală mai potrivită. Dar

asta e un lucru trist pentru acela cărui, ca și mine, ar crede să-l afle în D-ta pudoarea secsului D-tale.

Lovitura era cam tare.

Daș în loc de a se supăra, un fel de neliniște se arăta pe obrazul 'i și răspunse cu o voce blândă :

— Ai dreptate că mă 'nvinovățești, prietenul meu, știu că ai suferit mult din pricina mea... și că nu mă vei erța nici-o dată.

Mă privi cu 'ntristare și urmă :

— Imi pare foarte rău... aș fi fost foarte fericită dacă aș fi putut să păstrez prietenia 'ți.

Și vorbi așa de supus că 'mi se strănse inima, și pe lângă asta, părea că suferă cu adevărat,

Iși strângea cu mâinile talia, peptul, și de două-trei ori, resuflă ca și când s'ar fi 'nnăbușit.

— Oh ! mă gândii, să fie adevărat că 'i pare rău și că m'a iubit mereu ? La această idee mă 'nduioșai și lacrimai.

— M'am apropiat de ea și 'i-am zis :

— Pară a nu fi bine...

— Da, răspunse ea, inchizând ochii.

Mărturisea !

Palpitând, împins fără voia 'mă spre ea, o apucaii de mână.

— Ce ai ? .. spune, oh ! spune !

Stete puțin la îndoială ; pe urmă 'mă zise liniștită ;

— Lucru foarte natural, staii în vagon de azi-dimineață și corsetul mă supără grozav. Până 'ntr'ată mă supără că, dacă ai voi să te dai puțin la o parte, 'l-aș scoate...

Nici o ecpresiune n'ar fi în stare să arate desamăgirea ce suferii auzind această ecplicare.

Lăsaii iute mâna ce 'i-o luasem și, depărțându-mă pe cât 'mă-a fost cu putință, zisei :

— Nu e nimic, poți să 'ți scoți tot ce vrei, Eă nu te opresc.

Și pentru că era destul de răutăcioasă, văzu bine cât de rău 'mă părea că am căzut cu atâta ușurință în cea dintâi cursă ce mi-se 'ntinse.

De acela mă urmări cu un surâș ce mi-se păru ca un hoțot de rîș cu totul batjocoritor.

Mă așezai în colțul meu, cu spatele spre ea, depărțându-mă cât puteam.

Dar nu se putea să nău, și, or' cat aș fi închiș ochii, nu perdeam nici o mișcare a ei pe când se desbrăca.

Tot de o dată 'mi veni o amintire supărătoare.

Vezul în minte 'mi odăia seumpă uffde, ôdinioară, ea mă bucurase atât de mult.

Că și altă dată, mi-se părea că sosișe atunci, și, ca și altă dată, auzii acelaș fâșit de pânzeturî p' care le desbracă și le aruncă fără a lua seama la ele.

Ah! fâșitul taliei de rocșe desfăcută, de unde se ved brățele goale, zgomotul sec al șireturilor pe care le desleagă cu grăbire, frecarea plăcută a fuștelor cu alunele p' soldașii și a călora cadere e oprită de genuchiu, în sfârșit trosnetul particular al deșcheierei corsetului, — cea din urmă meterezeă ce se spînteacă, se dărâmă, se fîșchide și cade, predând pe femeie și comozile ei!

Crezând că voi scăpa de această inchipuire, deschisei ochii și priviam du îndârjire locurile p'osomofite ce fugeau.

Dar de-o dată, ceva strălucitor 'mi atrasè p'ivirea spre banca din față.

Par'că era lucru dracului!

Oglinda cu care cocheta se servise era acolo, sprijinită pe sac, și intoarsă astfel că, fără a mă mișca, puteam să v'ez cu coada ochiului tot bustul fetei.

Era tocmai momentul când gâtul, desfăcut, se desfăta 'n libertate, protestând prin frumusețea lui contra umbrăii și conștrângerei.

Alunecarea fustelor, cômplezența cămășii lăsată pe umeri în jos, strălucirea sinului, liniă armonioasă a brațelor, grațioasa 'nclinare a gâtului, au fost niște ispite 'neinvise care mă făcură să fiu r'eu'voitor.

Privii aparițiunea fantastică și plăcută tot timpul duratei ei.

*

Se desbrăcase, și, tot infășurându'și corsetul în zlar, se 'ncercase în zadar de a deschide far vorba, pe urmă nu 'ntarzie și adormi.

Se făcuse noapte de tot.

La Dijon aprinșera lămpile; dar, după rugăciunea ei, a trebuit să las p'rdeluța cea mică.

Astfel că, la lumina cernută prin perdeaua albastră, sômnozoasa era cufundată 'ntr'o umbră deasă ce mă făcea să mă îndoișc dacă 'n adevăr ea era acolo.

Din când în când 'mi se părea că priveam numai o vedenie fugitivă și

'nșelătoare, ce naște dintr'o sforțare mare de inchipuire și care plere ca un fulger în noapte.

Numai dinții ei, mici și ascuțiți, străluciau ca o podoabă de petre scumpe prin despicătura buzelor.

Era mult timp de când stam într'o nemișcare completă, ne mai auzind alt zgomot de cât huruitul trenului care sorbă spațiul.

Privirea 'mă era țintită într'una pe somnoroasa cea frumoasă; dar cu o plândete îndușată.

Era așa de fragedă, așa de grațioasă în somnul ei.

Veni un moment când capu 'i îngreuat, care se clătina după mișcărilor vagonului, se 'ndoi cu totul într'o parte, tărând incetinel tot corpul.

Văzui că mijlocu'i se 'ncovoia din ce în ce, și, temându-mă să nu 'și piază echilibrul, mă dusei de mă așezai lângă ea, așa că s'o susțiu.

Peste puțin capul delicat se sprijini cu multă încredere de umărul meu.

Fața 'i avea o seninătate copilărească, o ecpresiune inocentă ce 'mă risipi toate ideile posomorite.

Totuși, trebuia să 'i fie foarte greu cum era așa aplecată și învinețindu'și obrazul.

Temându-mă să n'o deștept, nu 'ndrăznicam să fac nimic pentru a o așeza mai bine; dar, cu perfecta nechibzuință ce ne dă somnul, ea se-aseză singură cum 'i-a venit mai bine.

Intinzându'și picioarele pe bancă, se întoarse spre mine și partea de sus a corgului alunecă încet pe genuchi mei.

O țineam cum aș fi ținut un copil, făcându'i cu brațele mele un leagăn în care se infunda cu un aer blând increzător și fericit.

*

Nu mă putui opri de a o stringe la peptu'mă cu o îmbrățișare din ce în ce mai acoperitoare.

Căldura blândă a corpului ei mă străbătea plăcut, și sub mâna dreapta simțeam cum inima'i bătea cum iscări mângâietoare.

La ce m'aș fi putut gândi?

Despre ce 'mă-aș fi amintit?

Nu eram singuri, afară din lume, în acel vagon strimt, unde domnea în întuneric mistic?

Dincolo, era noapte.

Cufundat în privirea scumpei regăsite, avui iluziunea că ea era o virgină foarte tână, și că eram într'o lume nouă.

Aplecat pe ea, înghițind suflarea ușoară, mi se păru că aveam puterea de a pătrunde în inima și spiritul ei, și crezui că văz că și ea visa tot același vis fermecat care mă copleșise.

Mai auziam asemenea că totul în ea repeta pe tăcute arzătoarea dorință ce era din firea mea.

Simțiam schimbul neconținut al unui muid ce conținea ideea acestor două vorbe ne zise: "Te iubesc!"

Și era o armonie pe care n-o înțelege de cât numai sufletul; un murmur ușor, care va deveni un cântec, pe urmă un apel imperios, pe urmă un strigăt îngrozitor.

Acelăș fior trecu prin carnea noastră, același dorință circulă prin vinele noastre.

Atunci, încet—oh! așa de încet ca nimic pe lume—ne apropiaram unul de altul.

Pepiturile ni se strinseră cu o îmbrățișare puternică și buzele ni se împreunară, setoase, lacome, nesățioase,

Și furăm uniți în voluptăți mărețe și fecunde, ale căror înșănătozătoare ridică pe creaturi mai sus de or ce censură, în regiuni în care toate plăcerile sunt sfinte, toate sărutările curate.

*

Ah! delierul nostru ținu mult.

Dar nesecata expansiune a amorului nostru ne arunca în transporturi ecsterne ce ne făcu să pierdem or ce noțiune de timp și de loc.

Ast-fel că ajungând la Paris, tresării ca unul pe care îl deștepti de-o dată, și imi fu cu greu a înțege larma ce mă scofea din ecstazul în care mă cufundasem și mă arunca grosolan în zgomotul unei gare de drum de fer.

Ne stranseram repede bagagiul, parasiram compartimentul fericit în care am gustat senzațiunile cele mai mari ce sunt date omului să le cunoască.

Pe când era deja în trăsura și birjarul era să porneasca, mă întorsei încă o dată spre încântătoare pentru a-i mai săruta mâna.

Ah! încăl văz obrazul galben de sărbătoarea arzătoare, gura-i înroșită de sărutările proaspete și expresiunea triumfătoare a ochilor săi ce lucia în umbră că niște diamante curate!

Ah! suspina la urechea-i, toată viața voi bine-cuvânta somnul greu ce te-a readus în brațele mele.

A Nebanule, mi zise arătându-și dinții albi și ascuțiți, mult ai să fi tot copil?

— Hai! strigă! acăţându-mă de trăsura ce se mişcă, ce vrei să zici?

— Ei doamne! Eă m'am făcut că dorm!

Şi văzu! cum dispare trăsura din care eşi un mic hohot de ris discret, puţin cam sêlbatic.

*

De sigur, acel hohot era tînăr, graţios şi în totu! compus din note limpezi şi curate; ei bine, când 'mi! amintesc, un fel de fior îmi trece prin tot corpul şi'mi pare că două rânduri de dinţi mici, strălucitori şi ascuţiţi, 'mi sapă în inimă un L drăgălaşi, frumos împodobit.

Stelian Grozêa.

SOCIETATEA REVISTEI LITERATORUL

Comitetul Central al Societăţii Literatorul pentru 1884 s'a reconstituit în modul următor:

Preşedinte de Onoare, *D-nul V. Al. Urêchiş.*

Vice-Preşedinte, *D-nul Al. A. Macedonski.*

Administrator şi Casier general, *D-nul Th. M. Stoenescu.*

Secretar general, *D-nul Stelian Grozeq.*

Membrii: *D-na Anttoaneta G. Delgeanu.*

- „ *D-nul Ştefan Velescu, Directorul Institutului Eliade.*
- „ „ *Ioan Rădoi, Preşedintele Tribunal. Comercial Ilfov.*
- „ „ *Christodor I. Suliotis, Doctor în drept şi filosofie.*
- „ „ *N. Ţincu, Referendar la Curtea de Compturi.*
- „ „ *M. Cohen, Artist-Compozitor, profesor la Azilul Elena-Doamna.*
- „ „ *Locotonent Carol Scrob.*
- „ „ *Ioan Georgescu, Artist-sculptor.*
- „ „ *Dem. Oprişanu, Doctor în Drept.*

BIBLIOGRAFIE

Poezii de d. Zaharia Antinescu : An 'e de anul trecut eram dator să dăm și aprecierea noastră critică asupra acestor poezii, roade intelectuale ale vechiului profesor Antinescu. Am preferat însă, să lăsăm ca ele să fie mai întâi citite și recitate de acei cari posedă acest volum pentru ca densii, să nu 'și formeze opiniunea de cât din însăși citirea lor, iar nu după verdictul unei reviste literare ca a noastră, care, ori cât de autorizată ar fi să dea asemenea verdicte, găsește de cuviință să lase unele publicațiuni la absolută judecată a opiniunii celor cari le cumpără și citesc! Însă de vreme ce d. Antinescu, se plânge, printr'o scrisoare ce ne adresează, de această tăcere, suntem siliți să eșim din rezerva noastră și să 'i spunem că în urma laudelor ce 'i s'au adus prin diferite ziare, nouă nu ne rămâne de zis nimic. Urâm prin urmare, volumului său, ca și de aci înainte să fie cumpărat și citit, pentru ca iubitorii de literatură, luându-'l în de amănuntă cercetare, și comparându-'i conținutul, atât din punctul de vedere al formei cât și din acela al fondului, — cu alte publicațiuni literare de aceeaș natură, să ajungă să 'și dea seama despre bun și despre rău, despre frumos și despre urit

*

Poezii de Const. Gh. Hristodorescu : — Autorul acestui volum, este unul dintre tinerii activi ce tind mereu înainte. Coprinsul volumului său este variat, dar d. Hristodorescu, are în cartioanele sale, poezii mult mai frumoase de cât cele pe cari le-a adunat și le-a dat publicității.

D. Hristodorescu, după cum singur mărturisește în prefața sa, înainte de a 'și tipări volumul, a bine-voit să consulte asupra poeziilor coprinse într'însul, pe d. Macedonski, care, 'și-a dat asupra lor următoarea părere :

«Sunt foarte multe pline de un adevărat avânt, însă bine să le recitești și să le revezi dacă ai în gând să le publici».

Autorul, citând în prefață volumului său, cuvintele d-lui Macedonski, adaugă :

Nu știu dacă le-am recitat și revăzut cum o fi crezut d-sa, dar ce am putut am făcut și când am crezut că numai am ce le face : Fuga la tipograf!»

Recunoaștem în adevăr, că așa a făcut d. Hristodorescu, și multă onoare 'i face de a 'și fi dat silință să îndrepteze acolo unde 'i s'a părut că trebuie îndreptat.

Nu este vorba : Ar fi putut d. Hristodorescu, să meargă și mai departe pe scara îndreptărilor, dar cine poate să urce până la culmea unde tronează maestosă și senină Perfectiunea absolută ?

Tot în prefața acestui volum, autorul dă o frumoasă lecțiune poetică, celor care voesc să se impună în locașul Muzelor, prin sforăiri patriotice. Aceasta este o dovadă mai mult că d. Hristodorescu simte deplin ce este și ce trebuie să fie poezia :

«Căzusem într'o vreme, — zice d-sa, — în păcatul poeziei patriotice. Am și croit câte-va : «țara geme», «țara pîere», «fraților sculați la arme și pe păgânii», etc.

Am publicat chiar și câte-va și prin gazete, dar le-am băgat în fișe pe urmă; Alar pe cele din gazete, le-am lăsat uitate în mormântul lor».

În coprișul volumului, idei și simțiri demne de admirat, se găsesc în poezia ce poartă ca titlu; *Unui Viteaz*.

Această bucată este analiza satirică și adâncă a gloriei militare; «Pentru ce porți medalii, decorații, întreabă poetul pe viteazul său? Și viteazul răspunde: pentru că am fost crud ca o fiară sălbatică, pentru că am versat sângele, semeniilor mei! Strălucirea mea, gloria mea, este câmpul de sălbatică omoruri!»

Mai departe, îndouit se însufletește poetul și ajunge prin cugetările ce le desprindă până la clasicitate chiar, cu deosebire în versurile în care întreabă pe viteazul militar de unde vine: «Vii tu oare din țara în care progresează știința? Ai învățat oare acolo și ai eșit întâiul?! Ești tu din rândul oamenilor ce murează «viata prin ure-una din așele descoperiri pe cari le visează fiul științei șumbru, tăcut și neliniștit?»

— «Nu. Din luptă, răspunde ostașul; acolo am fost, de acolo vii.»

— «Dar ce știi tu să faci în timp de pace. Poți cel puțin să îți câștigi singuri «hrana? Nu! Ce știi tu?». Este să știi zmirna și alăta!»

Cugetări mai satirice și mai înalte, nu ne amintim să fi citit dese ori în limba Română, și această poezie, cu drept cuvânt poate fi trecută în cadrul poeziilor ce aparțin prin fondul lor Școalei, pe care d. Macedonski a luptat s'o întemeieze sub denumirea de: *Poezia socială*.

Din nenorocire pentru poet, atât versificarea ce întrebuințează în volumul său, ce foarte des păcătuiește, cât și modul de construcțiune al frazelor sale, nu vine în ajutorul înălțimii de cugetări și a talentului ce are.

De aceia, ne-am și abținut de a cita versurile și am căutat în citațiunile ce am făcut să 'i intervertim versurile în proză.

Spre a 'i dovedi că vorbim în această privință, de la o înălțime până la care patima nu se poate urca, niči verdicțele cu ușurință alcătuite și date, primim de ne va cere aceasta, să intrăm cu d-sa într'o polemică leală și corectă din punctul de vedere al limbajului, spre a 'i analiza una din poeziile sale cu toată amănunțimea trebuincioasă, făgăduindu-ne în același timp, să 'i deschidem coloanele revistei pentru a 'și formula la rândul său, obiecțiunile ce va avea, de prezentat. Credem chiar că dintr'o polemică alcătuită în acest mod, iubitorii de literatură, nu vor avea de cât să câștige, prin faptul că se va face din ce în ce mai multă lumină asupra modului cum trebuiesc ze fie scrise poeziile pe cari autorii 'in să le lase în urma lor.

„Nu mă uita“ poezii de d. I. I. Trutzescu: Acesta este titlul unei mici broșure dedicate d-lui Macedonski.

«Eram încă copil când am publicat prima mea poezie, — zice autorul în scri-soarea ce adresează poetului nostru și ce se află tipărită în fruntea broșurei sale,

«De atunci sunt aproape patru ani.

«Ai fost cel dintâiu care m'ai condus pe arena publicităţii, cel dintâiu care mi-ai zis «scrie.»

«Astăzi publicând volumul de faţă imi împlinesc o datorie sfântă, — aceea «a recunoştinţei.»

«Dedic ă-tale volumul meu.

«Primeşte'l şi'l consideră ca o pătră mai mult la coroana gloriei ce te înconjoară.

«Din partea celui mai tînăr dintre admiratorii d-tale.»

Am reprodus aceste rënduri pentru că este frumos, când vezi că recunoştinţa nu este cu desăvîrşire stîrpită din inima tinerimii Române.

Suntem convingşi că d. Macedonski, care a condus pe mulţi tineri pe arena publicităţii şi care, şi-a creat printr'aceasta acelaşi număr de duşmani, se va fi simţit mişcat de rëndurile cu cari d. Trutzescu însoţeşte dedicaţiunea cărţei sale.

Ne pare rău că d. Buzoianu, distinsul profesor din Craiova şi colaborator al revistei noastre, în prefaţa ce face cărticelii d-lui Trutzescu, s'a arătat mai aspru de cât trebuia şi a făcut citaţiuni pe cari le laudă dar ce fac parte tocmai din cele mai slabe ale tînărului poet.

Multe dintr'ênsele aũ fost publicate în «Literatorul» şi unele sunt adevărate mărgăritare. Este adevărat că tînărul nu este un meşter în artă, că în ce priveşte forma, unele poezii i-aũ fost îndreptate şi altele şi le-a îndreptat mai la urmă singur! Dar în toate, era fond, era căle o schinteie, — şi acea schinteie este talentul.

Putea şi trebuia să spună D. Buzoianu aceasta, şi suntem siguri că dacă n'ar fi pus atâtea puncte între cuvintele prefaţei sale, locul nu 'i-ar fi lipsit... Poate chiar, că i-ar mai fi rămas şi de prisos.

Bunul nostru prieten, Buzoianu, n'a voit ânsé, să 'şi asume răspunderea de a zice că d. Trutzescu, este un tînăr de talent.

Poate că i-a fost teamă să nu 'şi creeze şi d-sa un duşman mai mult. Noi ênsé, avênd deja un număr, a cărui socoteală am pierdut'o de mult, putem să ne încercăm norocul, căci cu un duşman mai mult saũ cu unul mai puţin, nu se cocoşează nici cerul nici pământul.

Şi pentru aceste cuvinte, felicitând pe tînărul fautoi, 'i urâm stăruinţă şi 'l rugăm, necontenit să scrie, dar şi necontenit să citească.

Iar ca dovadă a talentului său, dăm aci o mică bucată, a cărei delicateţă şi farmec este mai presus de laudă :

CA SĂ MĂ OMORI....

Fluturul de lângă lampă

Când te-a sêrutat,

Omorit fu de-a ta mână

Şi ți-ai rezbunat!

Am să fac şi eu ca densusul

Pênă mâine 'n zori,

Am să te sărut într'una,

Ca să mă omori!

Sfirșim, emițând credința că puțin dintr-o cititorii cărțelii în chestiune intitulată: *Nu mă uita*, vor putea să uite toate poeziile cuprinse în ea.

Luciliu.

P.S. Asupra prefaței d-lui Buzoianu, mai observăm că d-sa greșește ca critic în următoarele puncte: 1) Epitetul *blonde* aplicat la stele, mai că n'a fost întrebuițat în Românește, și aplicat la stele, acest epitet devine frumos. 2) Foarte bine găsesc zis: «*Imi vorbea de suvenirea fericitilor uitate*». D-lui se întreabă: «Cum se pot uita suvenirile când odată sunt suvenirii?» Și suvenirile se uită cu toate acestea! *Îți aduci aminte de ceva, un an duoi și pe urmă uiți*. Iată dar că și suvenirile se uită pînă ți le reamintești iar, sau îți aduce cineva aminte de ele!

TABLA DE MATERII

POEZII

	<u>pag.</u>		<u>pag.</u>
Macedonski Al. A.	1	Macedonski Al. A.	324
" " "	65	" " "	325
" " "	150	" " "	410
" " "	150	" " "	411
" " "	151	" " "	412
" " "	152	" " "	412
" " "	152	" " "	413
" " "	153	" " "	413
" " "	153	" " "	496
" " "	154	" " "	471
" " "	155	" " "	471
" " "	193	" " "	475
" " "	194	" " "	513
" " "	194	" " "	525
" " "	195	" " "	535
" " "	195	" " "	536
" " "	196	" " "	536
" " "	196	" " "	544
" " "	197	" " "	545
" " "	259	" " "	545
" " "	260	" " "	546
" " "	261	" " "	547
" " "	261	" " "	548
" " "	262	" " "	577
" " "	321	" " "	599
" " "	322	" " "	617
" " "	323	" " "	643
" " "	324		

	pag.		pag.
Macedonski Al. A. Cântec	653	Voinov D. N. Pe un album	108
Stoienescu Th. M. La început	34	Toucescu M. Dorul	109
„ „ Mă îngrozesc.	68	„ „ Trecut.	419
„ „ „ Cugetare.	91	„ „ Ochiul ei	490
„ „ „ De-aș fi să mor	62	„ „ Traitul meu	552
„ „ „ Sunt ca ea, dar fără ea	123	Căriadi Ulise. Ciobanul și turma	184
„ „ „ Rădăcină	156	„ „ Unde	359
„ „ „ Romantă	198	S. Loc. Zăgrăvescu Al. A. La despărțire	185
„ „ „ Infinitul meu	199	„ „ „ „ Tîe	487
„ „ „ Cugetare.	199	Rășianu D. St. Poetului Macedonski	211
„ „ „ Adio.	200	Schelet C. P. Singur	212
„ „ „ Dorul meu.	200	Djuvara Al. G. Noaptea de Marte	227
„ „ „ Elegie	252	Țincu N. Ochiul negru	231
„ „ „ Fragment din Lamartine	263	Slăniceanu Al. Mi-ai zimit	303
„ „ „ Stante	354	„ „ Am plâns	303
„ „ „ Teranul și arendașul	356	„ „ Blestem	359
„ „ „ Visuri de poet	636	„ „ Risul lor	483
Scrob Carol Dacă	6	„ „ Am cercat	491
„ „ Mi s'a urat	16	„ „ Vream	601
„ „ La Dunăre	21	„ „ Azi	618
„ „ Improvizare	98	„ „ Buchetul	688
„ „ Într'o zi	157	„ „ S'a stins tot	688
„ „ Șoarta poetului	158	Manicătidă N. M. Poema	304
„ „ Pe Dunăre	158	Wechsler M. Scrob-Macedonski	304
„ „ Desperarea	212	Lachovari G. N. La S...	358
„ „ Otrăvitoarea	481	Haglescu N. Suris amar	360
„ „ Epigramă	493	Negrișanu A. Tot durere	468
„ „ În memorie	537	„ „ Primavara	468
„ „ Romantă	551	„ „ Dese ori	478
Locot Iancovescu I. N. Epigramă	185	„ „ Epigramă	(338)
„ „ Cugetare	186	Elisabeta M. Ionescu Durerea mea	380
„ „ Carol Scrob	201	Macedonski Vl. A. Adio	634
„ „ Chiparosul	201	Simu George. Dacă	634
„ „ 8 Aprilie	301	S...	186
„ „ Scrisoare	301	Locot-Topliceanu. C.	689
„ „ Dacă	355		
„ „ Visuri și realitate	417	Poezii franceze,	
„ „ Poema vieții mele	173	Le Metayer S. La Larme	33
„ „ Au zburat	474	„ „ „ A. M-me	117
Velescu Stefan. Poesii din tinerețe	19	„ „ „ Les Jouissances	210
Penciulescu Th. C. Dacă	19	„ „ „ Vision	284
Anastasescu N. Du ziua numelui	32	„ „ „ A mon ideal	266
Radu Al. Iubitorul Pulcheria	52	„ „ „ Bonheur	281
Alecsandrescu G. S. Ce-ar deveni	63	„ „ „ Nuit d'Orange	360
Cecropid D. D-soare E...	84	„ „ „ Le 14 Jouilet	414
Manolescu D. Cugetare	91		
Bacalbașa A. C. Nu ți-e milă	99		

	Pag.
Le Metayer S. Amertume	415
" " " Destin	415
" " " Constantinople	416
Chardon Louis. Plaintes	282
" " " Mysteres	283
" " " Romance	284
" " " Croyez-Moi	362
" " " Sonnet	363
" " " Sonnet	493
Clavel Aug. R. L'Armée Roumaine	474
" " " Ischia	514
" " " Profils Roumains	617
D-na Leboeuf Caterina. Distique	612
Macedonski Al. A. Petit Jean	198
Envoi	547
Raly H. G. Malediction	662

Poezii Germane

Bergamenter F. In die erde	46
" " " Betler sind sie alle	159

N u v e l e

Macedonski Al. A. Nuvelă fără oameni	257
" " " " " " "	369
" " " Cavalerii Trotuarului	395
" " " " " "	460
Stoenescu Th. M. Spionul	119
" " " Foaia de hârtie	328
" " " Nuvelă intimă	405
" " " Brăcăclă	465
" " " Sultana	482
" " " Un milion pe zi	501
" " " O serbătoare	554
" " " Ironia Lumii	641
" " " Frosa	662
Teleor D. C. O logodnă	28
" " " Luiza	231
" " " Actrița	402
" " " Caprarul de la 48	469
Demetrescu Mihail Dreptatea marelui Ban 66, 85	
" " Chira	168, 216
Roseti M. C. Bălanul	649
Grozea Stelian. Nebunii	50

	Pag.
Grozea Stelian Corsetul (<i>după Aubert</i>)	706
Le Metayer S. La Vipere	487
" " " Les Chevaliers de trottoir	630

B a s m e

Ghica Pantazi. Grăurel	328
Stoenescu Th. M. Poveste Italiană	226

Proză Literară

Macedonski Al. A. Ceî doî ângerî	690
Stoenescu Th. M. Mazepa	21, 93, 165
" " " Infantuciderea	181
" " " Tipuri zilnice	202
" " " Cimitirul	218
Grozea Stelian. Paștele morților	66
" " " Baltă Albă	657
Teleor D. C. Legendă	69
" " " Legenda parului galben	269
" " " Memorile unui schelet	269
" " " Din Mansardă	275
Urechia Nestor. Copie după Natură	26
" " " Desmoșteniții Soartei	205
" " " Din auzite	494
D-na Stoenescu Cecilia. Primăvara	163
Scrob Carol. Desteptatorul	181
D'Artanian. Memoriile unei tinere	182
" " " Elegie	97
Schéléti C. P. Ruine și priveliște Dobro- gene	350, 520, 590, 654
Campeanu Leon. Poezii din Turgenief 364, 491	
Alexandrescu G. S. Femea Albă	539
Zenóne. Fascinarea	552
Basarabescu N. Două rânduri	620
Licarescu. Dreptatea oamenilor	125
Stănescu D. A. Actualități	664

Romanë Traduse

Stoenescu Th. M. { Nenorocirile unui chinez in China 45, 109, 186, 234, 305	
Grozea Stelian. {	370, 436

Critici și Analize

	pag.
Macedonski Al. A. Polemică	99
„ „ „ La Notița Convorbirilor	226
„ „ „ Mișcare Literară	365
„ „ „ O prefață	419
Stoienescu Th. M. Cronica teatrală	96
„ „ „ De ale teatrului	685, 692
Lucița. Bibliografie I	683, 725
Velescu Stefan. Un răspuns	294
Antonescu L. A.	647

S t u d i i

Jereghi Th. P. O chestiune economică	17
„ „ „ Chestiuni economice	431, 674
Sulotă Chr. I. Știința politică și omul de stat	160
„ „ „ O ochire asupra Istoriei fi- losofiei	340, 425
„ „ „ Logica	526, 614
Stoienescu Th. M. Literatură Dramatică	276, 367
Redacțiunea. Tutunul	498

Discursuri

Urechă V. Al. Discurs academic	285
--	-----

T e a t r u

Urechă V. Al. {	
Miller J. {	Răpirea Bucovinei 34, 69, 129
Țincu N. {	
Velescu Stefan. O Spaimă	7
„ „ Blond sau brun	296, 334

pag.

Stoienescu Th. M. Nunta Neagră 385, 450, 515, 578
„ „ „ Trecătorul (după F. Coppée) 621
Baronzi G. Barba lui Ștefan cel mare 567, 601, 644

Corespondența

Predeșcu Iuliu. Scrisoare din Paris	3
---	---

Măxime și Cugetări

D-na Stoienescu Cecilia F. Gândiri	687
Jereghi Th. P. Măxime	92
„ „ „ „	247
Macedonski Al. A.	689

Biografii

Stoienescu Th. M. Emile Zola	248
„ „ „ Alphonse Daudet	279
Redacțiunea. Alecsandru Sihleanu	549
Artanian. François Coppée	550

Notele Redacțiunii

Redacțiunea. Căsătorie	105
„ Estrase din ziare	123
„ Bibliografie	255
„ Erată	256
„ Notiță Literară	325
„ Societatea Funcționarilor	571
„ Literatura din ziarele de zi	624
„ Bustul lui Bolintineanu	668

A apărut și se află de vânzare la principalele librării din țară, precum și la *libraria editoare Ig. Haiman*, în București:

Din Moldova, descrieri și schițe de W. de Kotzebue, traducere din limba germană, un volum. Lei 2

Au apărut mai înainte:

Literatura populară Română de *Dr. M. Gaster*.

Un volum mare de peste 600 pagini Lei 5

Poezii, Iadeș de *Al. A. Macedonski*.

Un volum de 500 pagini Lei 4

„ „ legat de lucș „ 6

Poezii complete de *Carol Scrob*.

Un volum de 500 pagini Lei 4

„ „ legat de lucș „ 6

A apărut de sub presă și se află de vânzare la toate librăriile, un volum de poezii de *d. Sava N. Șoimescu*.

Prețul Lei 2

S'a pus sub presă un volum:

NUIELE

de *Th. I. Stoenescu*.

Doritorii de a poseda acest volum, pot trimite din înainte prețul de 2 lei în timbre postale, la Administrația „Literaturului.“

A apărut de asemenea:

UN VOLUM DE POEZII

de **Const. Gh. Cristodorescu**

Prețul 2 Lei.

De vânzare la toate librăriile din țară și la autor în Râmnicul-Sărat.

FARMACOLOGIE

Se pare că s'a zis totul pentru uleiul de ficat de morun și că aștă-zî toate ideile sunt îndreptate în favoarea acestui prețios medicament. În același timp, comerțul este așa de interesat la desfacerea produselor superioare, din care câștigă mai mult, în cât este de trebuință. d'a atrage luarea aminte a corpului medical și a'î reînprospăta caracterile adevărate ale uleiului de ficat de morun, de care trebuie să uzeze, lăsând la o parte toate cele alte varietăți.

D-nul Carles, profesor agregat la facultatea din Bordeaux, a publicat, acum cât va timp, o lucrare foarte însemnată asupra acestui subiect, din care ne mulțumim a reproduce numai concluziunile.

La aceasta se mai poate adăoga rezultatele d-nului Hogg ⁽¹⁾, care acum 30 de ani, introduse în therapeutică Uleiul de ficat de morun medicinal.

El a stabilit într'adevăr, că, când este obținut prin procedeul ce arată, uleiul ce curge din ficatul de pește, are o culoare gălbue (*verde-auriu*), cu miros și gust foarte puțin simțite.

Uleiurile negre saū mai mult saū mai puțin colorate, din potrivă, se obțin în urma putrefacțiunei ficaților și daū naștere la produse nu numai respingătoare, dar chiar vătămătoare, fiind că conțin acide grase, de sigur că mai conțin și ptomaină saū alți compuși, care iaū naștere din țesăturile organice în desompozițiune.

D-nul Carles insistă, cu drept cuvânt, asupra caracterului esențialmente alimentar al uleiului de morun, și admițând egzistea principiilor medicamentoase, dă alimentului preponderința asupra medicamentului. Prin urmare, lucrând prin grăsimea sa, cu deosebire histogenică, dupe opinia lui Gubler, este absolut necesar ca să fie proaspăt și curat. Printr'un ecstract de ulei de morun, nu se înțelege de cât un ecstract de untură. — Cât despre iod, fosfor, deriva-

(1) Studiu asupra uleiului de ficat de morun natural, sau celui mai bun procedeu de a se estrage această substanță, menită spre a se întrebuința în medicină, de către D-nul T. P. Hogg, farmacist de prima clasă. Masson-Paris.

tele amoniacale, propylamina ce conține în mici cantități, este mai rațional, când acești agenți sunt recomandați spre a se administra aparte și în doze cunoscute. — D-nul Carles Confichide ;

Că, după modificățiunile aduse în ecștragerea uleiului de morun, uleiurile barbare de altă dată s'au înlocuit astăzi prin uleiurile progresului, puțin colorate, limpezi cu miros și gust plăcut, care convin foarte bine stomacului ;

Că, din diferitele uleiuri, cele albe naturale moderne trebuie să se prefere celor negre ;

Că, pe lângă proprietățile fizice, și organoleptice, uleiurile galbeneaurii sunt cele mai bune, căci sunt cele mai ușoare pentru stomach, și că aciditatea lor este d'abia simțită iar acrimia le lipsește.

Că toate aceste feluri de uleiuri nu conțin de cât cantități infime de iod, urme îndoiioase de brom și cantități așa de mici de fosfor combinat, încât nu se poate venea în nici unul din aceste elemente cauza acțiunii tonice reconstituanta a uleiului de ficat de morun ;

Că, principiile active par a rezida mai în totalitate în corpul gras particular lui, ce se găsește nealterate în uleiurile proaspete.

În fine, că aceste uleiuri moderne constituesc un produs esențialmente asimilabil, și că asociațiunea lor cu orice alt medicament strein nu poate fi de cât vătămătoare acțiunii terapeutice.

HOGG, Farmacist, str. Castiglione 2; la Paris, singur proprietar

HUILE DE HOGG

ULEIŢ DE FICAT DE MORUN NATURAL

De o eficacitate sigură, constatată printr'o ecșperiență de mai bine de 25 ani, contra Maladiei de pept, Phthisia, Bronchita, Guturale, Tuse tenace, Afecțiuni Scrofuloase, Tunori glandulare, Maladii de piele Dartre, Poale albe, Slăbiciunea generală, etc. și pentru a întări copiii slabi și deficați; este dulce și lesne de luat.

A se feri de oleiurile comune și mai ales de acelea a căroră compozițiunii imaginată de speculațiune pentru a înlocui oliul natural sub pretext de a'i da o eficacitate mai mare și un gust mai plăcut: ele nu fac de cât a irita și a oboși în zadar stomacul. ba chiar pot fi și periculoase. Este o pată în B. M. I. R.

Pentru a fi sigur de a avea adevăratul ulei de ficat de morun natural și pur, a și procura Oleiul lui Hogg care nu se vinde de cât în flacoane triunghiulare (model depus).

A se cere numele lui Hogg precum și atestațiunea D-lui Lesueur, ședul lucrărilor chimice al facultăței de medicină din Paris, care se găsește pe eticheta fiecărui flacon triunghiular. De la 1 Ianuarie 1883 să se ceară pe etichete timbrul albastru al guvernului francez. Deposite în principalele Droguerii și Pharmacii.

Boalele de piele, Umfături, Ulcere, Vîrurile sângelui, Afectiuni sifilitice, singurile veritabile

DRĂGEE DEPURATIVE IODURATE

ale D-ruî GIBERT

Constituiesc cel mai plăcut și cel mai bun și cel mai activ și cel mai economit din toate depurativele cunoscut.

Să se ceară (ca și pentru sirop) *Semnatărită* în foșii ale D-lor

GIBERT și BOUTIGNY

și timbrul albastru al guvernului francez.

PARIS. Pharmacia Boutigny Deslauriers Successeur și la toate farmaciile și droguerile.

A se feri de contrafaceri.

MANCA și IME, MATREAȚA

și alte madații ale Pelei capului

CĂDEREA PĂRULUI

vindecate repede cu

POMADA DESLAURIERS

Deslauriers, Farmacia, 31 rue de Clery Paris și la

toți farmaciștii și parfumiștii.

A se cere pe etichetă semnătura Deslauriers și timbrul guvernului francez.

MALADIILE BRONHIILOR

ȘI ALE

GATULUI

CATAR, TUSE MAGAREASCA, LARINGITA.

SIROP ȘI PASTA LUI VAUQUELIN

LA FARMACIA, 31, RUE DE CLERY ȘI LA TOATE FARMACIILE

A se cere semnătura **Vauquelin** și timbrul guvernului francez.

A VII S.

Pentru membrii și abonații Literarului, Administrațiunea, a luat hotărârea de a scădea prețul pe jumătate al

POEZIILOR

D-lui Th. M. Stoenescu, care în loc de 4 lei, se va plăti cu 2, Asemenea și

ALBUMUL BUBUREȘTI-ISCHIA

în loc de 1 leu, se va plăti cu 50 bani. *Banii se pot trimite în timbre postale.*

A eșit de sub presă: **NUNTA NEAGRA**

Dramă localizată în 2 acte, de D-nul Th. M. Stoenescu.

Prețul unui egzemplar în hârtie vel.nă: 1 leu 50 bani, în hârtie ordinară 1 leu.

A se adresa la administrația acestei reviste.

ADRESE RECOMANDATE IN BUCUREȘTI.

FABRICA DE BERE ROMANA

Erhard Luther
FURNISORUL CURȚII REGALE
BUCUREȘTI

24, Strada Rosetti și Șoseaua Basarab, 24.

ANTON WASTELY
35, Calea Victoriei 35.
Flori naturale. Coroane, buchete, pentru ori-ce
solemnități.

D. SHWARTZMAN et Comp.
Strada Carol I.
Cel mai mare magazin de haine bărbătești, și
de copii
cu sucursale la Galatz, Braila, Craiova, etc.

COFETARIA GR. CAPȘA
26, Calea Victoriei 26.
Fabrică de confiserie și ciocolată. Bufete pen-
tru serate, baluri, etc. etc.
Furnisorul mai multor curți. Medaliat cu me-
dalia de argint și de aur.

COFETĂRIA ȘI CAFENEAUA
Fialcovski
Bonbonărie, înghețate și prăjituri. Bufete pen-
tru serate și baluri.
Piața Teatrului.

Pretutindeni cereți bere de Luther	
Fabrica	Cea mai bună bere este a fabricii Erhard Luther
Română	
Pretutindeni cereți bere de Luther	

Restaurantul D-lui I. N. Ionescu
Mare depozit de vinuri din toate localitățile și
de cea mai buna calitate.
3 No. Strada Covaci No. 3.

IOANI ESTATIO TELEPIS
Prima fabrică de cafea măcinată. Calitate fină
și curată.
9. Strada Model 9.

H. WARTA
Strada Doamnei No. 5.
Special în coloniale: zaharuri, cafele, drogue
produse chimice, untdelemnuri, uleiuri, sardine,
orezuri, hârtie, etc. etc.

CARL LANG
VOSITOR
Imitator de lemn și zugrav de firme.
Bucuresci
Str. Știrbey-Vodă, 33.
Intrarea Cișmeșii (Slatter)

Albert Bauer

Constructor de mori.—București.—Calea Victoriei No. 55. bis.

Turbine, Mașine de aburi, Cazanuri, Pietre de moară, Curățitoare de grâu,
Mașine cu perie de curățat grâu, Aspiratori, Treiuri, Valțuri Patent „Ganz
& Comp.,” Valțuri de Porțelan, Burați, Burați centrifugali, Élevatori, Cură-
țători de Griși, și toate cele l'alte mașine și obiecte de exploatare pentru
mori, Specialitate: Instalări de lumină electrică.

